

GÖMÖR NÉPRAJZA
XVI.

FAGGYAS ISTVÁN

A SAJÓ ÉS A SZUHA VIDÉKÉNEK
KISNEMESSÉGE



DEBRECEN, 1988.

Nem kölcsönözhető
Olvasótermi használatra

H

5H. 353

GÖMÖR NÉPRAJZA

XVI.

390
F 12



ÓMI VK
LELTÁR 2008

FAGGYAS ISTVÁN

**A Sajó és a Szuha vidékének
kisnemessége**

DEBRECEN, 1988.

GÖMÖR NÉPRAJZA
XVI.

A Kossuth Lajos Tudományegyetem
Néprajzi Tanszékének kiadványa

Szerkeszti:
UJVÁRY ZOLTÁN

Techn. munkatárs:
Zsupos Zoltán



ISBN 963 471 529 7
ISSN 0237 3858

BEVEZETÉS

E tanulmányomat a téma alaposabb feltárásának szükséges-ségét jelző írásnak tekintem, mivel a régmúlt korokra vonatkozóan csak a komplex kutatás tud további adatokat felszínre hozni. A nemességről sok közlés látott már napvilágot, hogy csak a legfontosabbak közül *Nagy Iván*: Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal, I–XIII. köt. Pest, 1857–1868., *Csergheő Géza*: Wappenbuch des Adels von Ungarn... I–VII. köt. Nürnberg, 1885–1892. és *Mocsáry Lajos*: A régi magyar nemes. Budapest, 1889. munkáját említsem. Természet-szerűleg a Gömörre vonatkozó művekben, pl. *Borovszky Sámuel* (szerk.): Gömör–Kishont vármegye. Budapest, é.n., *Ila Bálint*: Gömör megye. I. köt. Budapest, 1976. nagyszámú utalást és adatot találunk. *Mihályfalusi Forgon Mihály*: Gömör–Kishont vármegye nemesi családai. I–II. köt. Kolozsvár, 1909. munká-jában az összes gömöri nemesi családot felsorolja.

A jelenkorra vonatkozóan a nemesi hagyományok is már csak emléktöredékekben élnek, miután a nemesi közösségnek alakító társadalmi szerepe régóta megszűnt. A kisnemesség – előjogai nak megszűnése után is – féltékenyen vigyázott a régi szokások betartására és hosszabb időn át arra is, hogy a régi jobbágy csa-ládokkal ne keveredjenek. A tőkés gazdálkodás kibontakozásá-nak különböző eseményei és következményei, a kisnemesi kö-zösségek e védekező jogszokás jellegét is hiábavalóvá tette, s csupán a rokonsági kapcsolatok magyarázatára csökevényesedett

néhány öregember emlékezetében. Az új osztálypolitikai vonatkozások szerint alakultak az eredetileg rokonsági jellegű összejövetelek is, mint a keresztelő, lakodalom, temetés, névnap.

A kisnemesség, mint társadalmi réteg, a szükségszerűen bekövetkezett teljes jelentőségvesztés ellenére is megérdemli múltjának kutatását. Mind a Sajó- és a Szuha-völgyi, mind más volt kisnemesi falvakban, ahol lakóinak múltjára vonatkozó adatok még összegyűjthetők, s ilyen anyag elérhető, hozzásegít a kisnemesi múlt kutatásán át, más vidékekkel való egykori kapcsolatainak tisztázásához, tájékoztat a magyar népi kultúra alaprétegéről, s különösen a szokásvilág területén nyújthat értékes magyarázatot.

A második világháború befejezését követő közel fél évszázad alatt a falvak társadalmának vizsgálatánál a néprajzi gyűjtés a hálásabb és az általánosabb, a társadalmi közfelfogás számára hatásosabb paraszt- és jobbágy múlt kutatására korlátozódott. A néprajzi és történeti kutatás terén a régi paraszti kisnemesség múltja talán látványosság híján kikerült a társadalmi gyűjtés és kutatás látóköréből. E leszűkülő nézőpontra át tekintve, több falu társadalmának jelentős rétege nem kapott szót múltjának megszólaltatásához, s így a népi műveltség kérdéseinek vizsgálatánál egy részterület kidolgozatlanul, fehér foltként maradt a társadalmi kutatók és gyűjtők asztalán.

Az elődök tisztelete, a feljűk forduló emlékezet, múltjuk keresésének érintése egyedül — a vizuális kultúra eszközeinek segítségével — a temetői sírjelek formavilágában kapott megbecsült helyet és értékes kutatási támpontot. Ugyanakkor a kegyelet önmagában nem lehet az elődök iránti tisztelet lerovásának kizárólagos érzelmi indítéka, ha mellette az írásos megörökítés, mint a múltkutatás szellemi terméke, háttérben marad a családok történetének vizsgálatánál.

A családtörténeti kutatás pedig a helytörténeti kutatásnak elengedhetetlen feltétele. A családtörténet a származás és az eredet kutatása nélkül el sem képzelhető. Lehetetlen csak egy falunak a történetét megírni anélkül, hogy a benne élő családokat, azok érdekes és kiemelkedő alakjait meg ne említsük *származásra* való tekintet nélkül.

Kisemberek életének megismerése nélkül nincs családtörténet és faluközösségi történet, lakják a falut akár hajdani zsellérek, jobbágyok vagy nemesek. Minden családtörténet érték, tekintet nélkül a család *eredetére*. Egy falu társadalmában érték úgy a közrendű, mint a főrendű családok története is, mert a falun belül egyazon közösség tagjai. A cseléd- és zsellér sorban élők múltjának kutatásánál is csak úgy érthető meg a szolgálók és parancsolók viszonyában fennálló kapcsolat, ha a kiszolgálók életének, sorsának megismerése mellett nincs mellőzve a falu előkelőinek élettörténete sem. A tisztán kisnemesek lakta településekben a családtörténeti kutatásnál kiemelkedő értéket a családokban rejtőzködő származástudat és a több helyről való eredet vizsgálata jelent. Ezek az értékek a jobbágy falvakban jóval halványabbak. Míg azokban a falutelepülésekben, ahol a két társadalmi réteg – jobbágy és nemes – egymás mellett, külön utcasonon élt, a családok elkülönülésének fő tényezői a vagyoni helyzet és a származástudat vizsgálata képezi a családtörténeti kutatás egyik részterületét.

A címerleveles újnemesség

A Sajó és Szuha vidékének kisnemessége jelentős számban a mohácsi vést követő időkben emelkedett ki a jobbágysorból, s került a nemesi repdbe. Ekkor szakadt ki e réteg az életmódjukban, szokásaikban, építkezésükben, állattartásukban, viselkedésükben, ősi műveltségükben és főleg nyelvjárásukban egységesült népi konglomerátumból, amit a múlt század kezdetétől palóc népcsoport néven tart számon a magyar néprajztudomány. A honfoglalást követő időkben ülte meg e népcsoport a Bükk, Mátra, Cserhát, Börzsöny, Karancs és Medvesalját, tovább terjeszkedve a völgyekben, egy részük eljutott a Sajó, Rima és a Szuha vidékére, ahol a Hanvák, az Abák, a Borsok osztozkodtak a föld birtokában és a népen, mely kun–kabar–magyar és

székely gypü örökből ötvöződött s nyelvjárásában külön kiemelt nyelvi szigetként ismeretes. E különös nyelvi sajátossággal, kiejtéssel gazdag tájnyelv idők múltán elhomályosította az azonos nyelvi használatban és kultúrában rejlő palóc–jobbágy öntudatot. Előbb a vidék református, majd némi késéssel a katolikus falvak lakói közül sokan – nemcsak a feltételezett szókiejtésből eredő nyelvi bántódás és okok, de a jobbágysorból való szabadulás miatt – sem vallották magukat palócoknak – noha az oda való tartozásuk nem kétséges – hanem királyi oklevéllel armális – birtoktalan – adót nem fizető, de hadi szolgálat tartásra kötelezett – nemesekké váltak. Kialakultak a régi adományos birtokkal rendelkező kuriális nemesek falvai, a megosztott újnemesek és a továbbra is jobbágyságban élők falvai, s végül az úrbéresek lakta falutelepülések.

A nemesítés folyamatának hivatalos rendje

A mohácsi vész előtt kialakult nemesi réteg birtokadomány révén vált nemessé. A királyi vármegye felbomlása idején a várjobbágyok, várkatonák katonai érdemeikért birtokot kaptak, s ezzel az adománnyal nemességet nyertek. 1526 után a Habsburgok elődeiktől eltérően, a jobbágyok sorait nemesítve, az udvarhoz hű nemesi társadalom kiépítésén munkálkodtak. A Dózsa-féle parasztlázadás után, az örökös jobbágyság, a röghöz kötöttség állapotában élő parasztság sok családja a nemesítésben látta a földesúri hatalom alól való szabadulás egyetlen útját. Erre, ebben a politikai időszakban mód nyílt.

A nemesség megszerzésének első lépése a szabaddá válás elérése volt, ami a földesúr Felszabadító Levelének megszerzésével valósulhatott meg. Ennek az u. n. manumissio-nak (felszabadításnak) meg volt a megszabott kvótája. Egy nagy létszámú, 15–20 tagból álló nagycsalád össze tudott gyűjteni annyi pénzt, hogy magát a földesúrhoz kapcsoló kötöttségtől

megválthassa. *Szabadparaszttá* válva megszűnt az úr dolgába járás, különféle ajándékozás és ingyenmunka kötelezettsége. Továbbra is árendás maradhatott az addig művelt földjén, de már mint szabados. Ebből a helyzetből a földesúri ajánlásra ráléphetett a második lépcsőfokra, mely a megnevesítéshez vezetett. Fizetni kellett a földesúrnak az *Ajánló Levélért* és az Udvari Kancelláriának a nemesítésért. Ha mindezekhez a szükséges pénz birtokában volt, számára nyitva állt az út a nemesítéshez. Megkapta a *címeres nemeslevelet*, melynek szövegében olvasható volt a jobbágyság alól való felszabadítás és az uralkodó ház iránti hűség kinyilvánítása, továbbá, hogy a családfőn kívül kik kaptak még nemességet. Ezeknek a száma is a kifizetett összeg mértékétől függött. A címeres levél szövege tartalmazta a teljes címer leírását, melynek alapján a címerlevél bal felső szögletében egy üres rész maradt a pergamenen a címer megfestésére. Természetesen a címerfestés újabb pénzösszegbe került, ezért sokan, anyagiak híján, később festették meg nemesi levelükre a címet. Bár a címer leírása olvasható volt a nemeslevélben, mégis a szöveghez már a kihirdetés napjára igyekeztek a nemeslevél birtokosai a címet is ráfestetni, hogy díszesebb kivitelben láthassák a megyegyűlés képviselői a kifüggesztett okmányt.

A címeres levélben jogosultságot nyert az új nemes és a család felsorolt tagjai arra, hogy bármilyen foglalkozást, mesteriséget űzhetnek, hivataát viselhetnek.

Ha az árendált földet a némesítés előtt nem vette meg a földesúr felajánlására, akkor birtok nélküli címeres nemes, u. n. *armalista* lett. Ha az árendált földet megvette, a nemesség-kéréssel egyidejűleg, akkor *egytelkes*, másként *kurialista* nemesként lett besorolva a nemesi ranglétrán. Ha nem volt földje, s mint nemes ember később vett földet, akkor a földesúri igazolással s az elnyert királyi beleegyezéssel (consensussal) lett kurialista.

A fentiek ismeretén kívül még további rangsor megismeréséhez juthatunk, mely a különböző viszonyok között élő nemesek gazdasági helyzetére és életmódjára jellemzőek. A rangsor a

következőképpen alakult a kismanességnél:

1. nemesi kúrián élő nemes,
2. királyi consensussal (beleegyezéssel) nemesi kúrián élő nemes,
3. vett telken élő nemes,
4. zálogos telken élő nemes,
5. felszabadított telken élő nemes,
6. kiváltságos telken élő nemes,
7. taksás telken élő nemes,
8. bérbe vett telken élő nemes,
9. paraszt telken élő nemes,
10. zsellér telken élő nemes,
11. más házában lakó nemes.

A felsoroltakból társadalmi tagozódás és vagyoni különbségek állapíthatók meg. Rangban legelső a nemesi kúriával bíró. *A régi, középkori eredetű kurialistáknak* rendszerint több ingatlanuk volt, mint az armalistákból lett kurialista nemeseknek. Tőlük lefelé halad a rangsor, annak a legelső fokán a más házában lakó nemesig. E felsorolás egyben helyzetképét adja annak a differenciálódásnak, ami fennállt az egyes csoportok tagjai között.

Bármilyen gazdasági előnyök birtokába jutott is az armalista, a régi nemes nem tartotta őt magával egyenrangúnak. Az új nemessel szemben megtartott mindig egy bizonyos lépéstávolságot. Közelebbről nézve e jelenséget, vizsgálendő, hogy milyen okokra vezethető vissza ez a tartózkodó, rátarti magatartás a régi nemesek részéről. A régi és új nemesek között fennálló megkülönböztető magatartás az armalisták növekvő létszámára is visszavezethető, ami a nemesi rendben több mint a felét tette ki a középkori nemesek rovására. A XVII. századi jobbágy nemesítés korszakában zömével a magyar jobbágyok soraiból emelkedtek a nemesi rendbe. A megpénzesedett, szökött, a császári seregben, a nemzeti fejedelmek vagy a török ellen harcoló jobbágyok kaptak armálisokat, címereik e mozgalmas harcokban eltelt évszázadok hú képét mutatják. A földbirtoklásra csak a

nemesség adott jogosultságot. „Alvidéken a kincstár birtokait elárverezték, amikor is a vevők vétel alkalmával egyben nemességet is nyertek. Sok vevő idegen.” (Magyar Heraldika korszakai □/3.414. Csoma József). Dugonics András feljegyzésében: „Így lettek nemesek kocsmárosok, halászok, timárok, kormányoztatók, grófok komornyikjai, udvari tisztjeik, özvegyek és több afféle hitvány emberek.” A régi nemesi réteget a gyors feltöltődés, a nemesi rendben lezajló hígulási folyamat még jobban elidegenítette az armalistáktól. Hozzájárult az elidegenedéshez, hogy az idegen honaratiörök nemesítése érdemeik jutalmazásaként nem mindig szolgálta a nemzet ügyét. A szatmári békekötés után az uralkodóház az ősi jogos birtokosokat birtokaikból kiforgatta, s odaadta árulóknak, külföldi nagyuraknak az uradalmakat.

A régi kurialisták már az Árpádok idején megvetették lábukat a történelmi Gömör területén. Egy-egy falu vezető családjai az érkező, u. n. advena nemeseket, jövevényeket és az új nemesített jobbágyokat — közülük is főként azokat, akik birtokkal nem rendelkeztek, az u. n. telepes nemeseket — rangjukon aluliaknak tartották. Részükről sokszor érte olyan vád az új nemeseket, hogy a Habsburgok emberei voltak, akik alig vállaltak kockázatot a függetlenségi harcokban való részvétellel, mert féltek a megtorlástól, ami a Habsburgok elleni harcban való részvételért kijárt az armalisták szerzett nemeseknek. Azonban a történelem számtalan példával igazolja, hogy az említett indokok ellenére bőven akadtak hazafias érzésű armalisták, akik a fejedelem zászlaja alatt harcoltak, mégha gyalogosan is, a Habsburgok elleni küzdelemben, annak ellenére, hogy a lóra ült birtokos vagy kurialista nemesekkel azonos szinten a katonai költséget alig tudta viselni.

Ezt a katonai elkötelezettséget nem lehetett egyoldalúan értékelni és kizárólag az armalisták rovására írni, a Habsburg ház iránti hűségnek tekinteni. Mindkét oldalon voltak hazafiak és árulók, akik politikai magatartásukért jutottak nagyobb ado-

mánybirtokhoz, vagy a nemesi felkelésben való katonai részvételük miatt birtokaikat elkönfiskálták. Pl. a Száraz-völgyi nemesek birtokainak egy része a Rákóczi szabadságharcban való részvételük miatt jutott az áruló Ragályi Zsigmond birtokába. De mint insurgensek, számosan kaptak birtokot a Habsburgoktól az armalista nemesek soraiból, katonai érdemeik elismeréséül. Így váltak a régi adományos nemesek mellett új donációs nemesekké az eddig birtok nélküli armalisták. A régi nemesek hasonlóképpen kaphattak újabb adománybirtokot, melynek tulajdonjogi birtoklásába a király a régi adománybirtokkal együtt a konventtel bevezettette és abban megerősítette.

A kurialisták soraiban is megtörtént az elkülönülés. Azok a régi vagy új nemesek, akik adománybirtokaikkal a kurialisták közül kiemelkedtek, a birtokos nemesség számát gyarapították. Ez a birtokos nemesi réteg, mely a megyei élet irányításában is részt vett, hivatalt viselt, a vagyoniilag kedvezőtlenebb helyzetben élő rokonnal lenézte. A megvagyonosodott nemesi réteg jobbágy telekkel rendelkezett, földesúri jogot gyakorolt s a családtagok a királyi udvarban is különböző szolgálatokat láttak el, mint testőrök, udvarhölgyek.

Ezek a birtokosok képviselték kétségtelenül azt a nemesi réteget, mely dzsentri néven vált ismeretessé az újbabbkori magyar történelemben. Ez a réteg volt az arisztokráciával együtt a földesúri és a feudális hatalom képviselője.

A régi nemes és az új nemes armalista kisbirtokos falujában maradva élte szerény keretek között a földmívelők életét. A birtok nélküli nemesi réteg egy része mesterséget tanult, falujában maradt vagy városba kerülve mint iparos, kereskedő dolgozott vagy kishivatalnokként kapott szerényebb beosztást. Mint lelkészek vagy tanítók pedig az egyház szolgálatában állva fontos szerepet töltöttek be a falu kulturális felemelkedésének megteremtésében.

A mohácsi vész után a Habsburgok a meginduló nemesítési folyamattal a maguk oldalára igyekeztek állítani a nemzeti

öntudatában szegényes, igénytelen jobbágy nemeseket. A röghöz kötött, mozdulatlanságra ítélt jobbágy szabad paraszttá válva, majd az azt követő megnemésítés nyomán egyenjogúvá vált a többi nemessel. A csupán címeres, de birtokadomány nélküli nemes e kényszerhelyzetben válaszút elé lett állítva. Választási lehetőségeinek sorában az új birtok-gyarápítás, mesterségkitanulás, új szakma elsajátítása állhatott csupán rendelkezésére, mint a felemelkedésnek egyetlen módja.

A nemésített jobbágy nagycsaládok továbbra is együtt maradvá, gazdálkodhattak a földesúrtól bérelt, majd az azoktól lassan megvásárolt kisebb birtokon. Így gyarápítva a családi birtokot, kialakult a falusi jobbágyokból lett paraszt nemesség. Ha sokan voltak egy faluban, úgy kiváltak a jobbágyok soraiból s maguknak új kuriális telket alakítottak ki a nemesi soron.

A megvett birtokrészekből alakult ki a nemesi határrész, külön határhasználattal. E különállás a jobbágy-felszabadítás, majd az azt követő tagosítás után is megmaradt. Mindkét tagban, mind a nemesi, mind a volt úrbéresek részén egyaránt a nyomások szerint folyt a gazdálkodás. A jobbágy-felszabadulás után nem módosult ez az egyhelyben topogás. Egymás mellett állt mozdulatlanságban a külön jogállását elvesztő paraszt nemes és a felszabadult, önállóvá vált úrbéres. A hajdani nemesi címert megszerző paraszti és az öntudatosná vált felszabadult jobbágy paraszti különállás évtizedek folyamán vesztett erejéből.

A harminc éves viszonylagos gazdasági jólét után, a múlt század 80-as éveiben jelentkező gazdasági válság mind kiegyensúlyozottabbá tette a két réteg közötti különállást. A birtok elaprózódások, a gyarápodó családok helyzete, a gabonaárak csökkenése, a nyomásos gazdálkodásról a váltógazdálkodási rendszerre való áttérés szükségessége, a kapás növények beiktatása mindkét réteg életkörülményeit megváltoztatta. A hajnaltól estig végzett munka állandósult, kialakult a családi munkamegosztás, a hajdani paraszt nemes rétegből és a volt úrbéresből már gazdává vált földművelők udvaraiban és háztartásában. A volt

úrbéres, megszabadulva a jobbágyi kötelezettségek teljesítése alól, e munkamegosztást a családon belül könnyen megoldotta. A kismanesek egy része, a paraszti családoknál kialakult munkamegosztás szerint cselekedve, önálló háztartásban termelte a javakat, a családtagok bevonásával. E családok többsége a hajdani jobbágy nemesek kisbirtokkal rendelkező családjaiból kerültek ki.

A régi, u. n. valódi kismanes birtokos, a jobbágytelekkel rendelkező nemesek utódai, még kisebb birtokuk és vagyoni helyzetük tudatában, a régi kuriális falvakban, mint Zádorfalva, Imola, Hét, Szuhafő, Alsószuha, a szlovákiai Naprágy, együtt élt a kislétszámú, a jobbágy-felszabadítás utáni birtoktalan zsellérséggel. Ez a nemesi réteg a munkamegosztás szükségességét úgy hidalta át ebben a helyzetben, hogy a családtagokra váró munkavégzés egy részét az udvarukba bejáró asszonyokkal, vagy hősámra felvett cselédemberekkel, azok családtagjaival végeztették. A nehéz munkát, főleg az aratást, belső embereik vagy aratók végezték, résziben. Ellenszolgáltatásként még a nemesek udvaraiban dolgozók saját földjeiket is megművelték a munkaadó fogataival. Olykor fuvarozást is engedélyezett a munkaadó nemes. Az 50–60 holdas nemesnek mindig volt állandó embere a zsellérek soraiból. A nagyobb szántóterülettel rendelkező, 50 holdon felüli birtokos már egy-két konvencióos cselédet is szegődtetett. A gazdasági udvaron belüli munkákban a cselédek hozzátartozói segítettek. A konyhai munkákban is a cselédek nőtagjai vettek részt, mint alkalmi bejáró asszonyok. A falusi nemesek állandó szolgálót és cselédet nem tartottak.

Nemesi címerek

A jobbágy nemesítésénél az adományozott címerek, ha nem is a heraldika előnyére, bizonyos nemzeti bélyeget viseltek magukon. A XVII. századi armalisták címerein a pajzsmező, a

pajzsfőikkel és pajzslábakkal szerkezetileg egységes képet mutatnak. Gyakori a pajzsmezőben a hadi tettekre utaló páncélos vagy vörösmentés vitéz, páncélos vagy vörös posztós félkar, karddal vagy buzogánnyal. A pajzsbeli alakok növekvően, kiemelve a diadém fölé, és egyéb harci cselekményre utaló címeralakok. A XVIII. századi címerek adományosai már osztrák ízlésnek megfelelő címereket kaptak. A címerképek: postakürtök, kétfejű sasok. Uralkodók a mázas égő színek, az osztott, hasított, négyelt és függő álló ékekkel tagolt pajzsmezők. Heroldalakok: csillag, holdak, rózsák, lilomok, szárnyak, félhold pólyákkal.

Rudolf királyig a címeres levél pergamen lapra lett kiállítva, királyi pecséttel készült. Némelykor kutyabőr szolgált az írásfelület anyagaként. Rudolf mellőzi az egy pergamen lapon készült címeres levelet. Több kisebb pergamen lapot fűzetett egybe, a zsinór királyi pecséten ment keresztül. Címerdíszítése: a háttérben felül drapériákkal, alul tájkép. Példa van arra, hogy a füzetes armális nyomtatva volt. Csak a címerkép és az adományos neve volt szabadkéz munkája. Rudolf és utódai is, III. Károlyig, kevés kivétellel az armálisok régi alakjait használták. III. Károly ismét a nyomtatott, füzetes alakot használta a nemesi leveleknél.

A magyar armálisoknál a címer a füzet első lapját foglalta el.

A nemesség adományozása

I. A mohácsi vész előtt

Donációs (adományos) birtokos nemesség

Királyi birtok adomány a várjobbágyok részére, katonai szolgálataikért, a királyi vármegyék felbomlása idején, kik az adomány révén váltak nemesrendűvé.

II. *A mohácsi vész után*

A Habsburgok által adományozott címerleveles nemesség királyi adománybirtokkal

- a. Konfiskálás útján elkobzott birtokokból, melyet idege-
neknek vagy jobbágyoknak adtak különféle érdemeikért.
- b. Elárverezett állami birtokok vevői a vétellel egyidőben
nemessékké váltak (délvidéki állami birtokok).
- c. *Armalisták: Címeres nemeslevél adományozás, birtok nél-
küli nemesség*

E nemesség elnyerésének fokozatai, időrendben:

1. Felszabadító Levél a földesúrtól, u. n. manumissio elnye-
rése.

2. Földesúri ajánlás a nemesítési kérelemhez.

Az 1. és 2. pontban foglaltak elnyerése meghatározott pénzösszeg
ellenében történt.

3. Címeres nemesi levél elnyerése megszabott pénzösszeg le-
fizetése mellett.

4. A megyegyűlésen a nemesi levél nyilvános bemutatása és
annak kihirdetése.

5. Előnév kérés és annak kihirdetése meghatározott összeg
kifizetése ellenében.

III. *Erdélyi fejedelmek által adományozott nemesség*

a. Címerleveles egyéni nemesítés földbirtokkal.

b. Címerleveles egyéni nemesítés földbirtok nélkül.

c. Címerleveles kollektív nemesség kiváltságokkal, adomá-
nyokkal, jogokkal. Bethlen Gábor testőrei, Bocskay
István hajdúi kollektív nemességet kaptak.

IV. *A közélet, ipar, kereskedelem terén elért érdemeikért ka- pott nemesség, az 1867-es kiegyezés után (Ferenc József által adományozott nemesség)*

a. Nemesi levél adományozás.

b. Nemesség mellé előnév kérés.



Az ilyen nemesítés a legtöbb esetben nem járt adománnyal, mert vagyonos állampolgárok kérték a nemességet és előnevet. A nemesség megszerzéséhez szükséges volt meghatározott összeg befizetése a királyi kancellári hivatalba úgy, mint a jobbágy nemesítéseknél.

A nemesi lakóhelyek formái

Egy vagy több birtokos nemes által lakott helység, amelyben a kuriális jobbágyok művelték a nemesi birtokot vagy az úrbéres jobbágyok bérelték szolgáltatások fejében.

Kuriális falu, ahol kizárólag kisenemesek éltek.

Megosztott településű falu, ahol kisenemesek és parasztok külön-külön soron éltek.

Földesúr, kisenemes és jobbágy

Jobbágy

Nemesített jobbágy	Kurális jobbágy	Urbéres jobbágy	Libertinus (szabados)
Armalista nemes birtok nélkül	Kurialista nemes királyi consensussal (hozzájárulással)	Egytelkes nemes	Telepes nemes

Nemesi és jobbágy rétegek

<i>Adományos (donációs nemes)</i>	<i>Címerleveles nemes (armalista)</i>	<i>Jobbágy</i>
Nagybirtokkal rendelkező birtokos nemes	Birtok nélküli, árendált földön gazdálkodik	Libertinus (Szabad paraszt)
Két vagy több jobbágytelekkel rendelkező kuria- lista nemes	Kurialista, az árendált földet megszerzi vagy új telket vásárol királyi hozzájárulással (consensussal)	Kuriális jobbágy, földesúri birtokon gazdálkodik, kiváltságosak
Egytelkes nemes	Telepes nemes beköltözött iparosok (csizmadia, szabó, stb.)	Urbéres jobbágy, földesúrtól bérelt földön gazdálkodik, dézsmát, ajándékot ad, úrdolgába jár, robotban ingyen munkát végez

A régi nemesi települési szerkezet emlékei a falvakban

A falvak belső települési formáit kialakulásuk idején a rokoni együttlakás, a paraszti és nemesi lakosság elkülönülése határozta meg. A települések szerkezeti tanulmányozása során egyaránt megtalálhatók a sor, a köz, a szeg, a vég és utca nevek, mint a faluképet kialakító elemek. A megosztott falvakban a paraszti és nemesi sorok szerint elkülönülve élt a két földművelő réteg.

Aggteleken a Felvégben, az u. n. *Nemesi soron* építették fel kuriáikat a megnemesített jobbágyok, elszakadva a jobbágysor-

ban tovább élő társaiktól, akik az *Alvégen* maradtak. A *Postaközi* részen – a régi postakocsi állomás körül – a Hevesy-féle gazdasági udvar megvétele után új utca alakult ki, mely falurészt főleg újonnan érkező másfalusi nemes vők és parasztok lakták. A *Tószeg* a Nemesi sor folytatásaként, a falu alsó részén kialakult tó felé haladt, amit ugyancsak vegyesen, nemesek és iparosok szálltak meg. A házasságkötésekkel sok nemesi vő vagy új asszony költözött le az *Alvé*gbe. A volt nemesek benősültek paraszt családokba, vagy nemes lányokat vittek családjukba a paraszt legények. Későbbi időkben a falu az *Alvé*g felé, az u.n. Kassai úton terjeszkedett, ahol a régi nemesek mellett már ott találjuk a fiatal paraszt generációt.

*Szuha*főn, az u. n. *Parti részen* volt az első nemesi települési hely. Az Alsó parton laktak a nemesek, a Felső parti részen a régi és újonnan beköltözött zsellérség. A *Szuha-patak* szabályozásával ennek két oldalán, az u. n. *Derékban* épültek a nemesek hosszú udvaros szalagtelkein a lakóházak, gazdasági épületekkel és kutakkal. A nemesek régi lakóhelyeit, az Alsó parti részt a zsellérség vette meg, de ott maradt néhány elszegényedett nemes család is, így a *Fülpösök*, *Bocsyk*, *Bartókok*, *Nagyok*, *Vattayak* és a *Parti Kaszák* családja. Az Alsó parti rész és a *Derék* rész találkozásánál, a falusi híd közelében volt a *Csiszár-szög*. Még egy szöges települési hely ismeretes, az u. n. *Járdán-szög*, a *Pusztatemplom-dűlő* közelében. Ezt a falurészt a *Járdánházy* és *Járdán* családok lakták.

Zádorfalván a *Malom-szög*ben lakott nemes Antal István molnár, a falu többi részét a szalagtelkes beépülések jellemzik.

Alsószuhán a *Dapsy-szög*et a népes *Dapsy* nemzetség szállta meg, s éltek ott mint falualapítók. Két nemesi utcasort találunk a faluban, a *Losonczy-* és a *Kalas-sort*. A *Domby-szög*ben a *Bónisok* egykori úrbéresei alakították ki külön falurészként lakóhelyeiket.

A megosztott, paraszti és nemesi lakosságú *Sajóvelezden* külön *Nemesi-soron*, szalagtelkes udvaraikban laktak a nemesi családok, míg a Fő utcán a parasztok és a benősült jövevény nemesek.

Hét egy utcasoros, szalagtelkes nemesi település volt, csupán néhány telken belül található az elkülönülten élő rokon nemesi családok lakóházai. E települési típuson kívül más formával nem találkozunk a faluban.

Imolán, mely tisztán kurialista falu volt, egy szöges település található, az u. n. *Gál-szög*, melyet a még élő nemes családok nem ismertek el nemesi telephelyként. Vegyesen zsellérek és nemesek lakják.

Naprágyon mint érdekes falutelepülési szerkezeti elemet találjuk az u. n. *Palánk-közt*, mely két falurész köt össze. Ezen járt néhány család vízért és a gyermekek iskolába.

Nemesi családok

Főnemesek, köznemesek, kisenemesek

I. *Főnemesek*

- a. Birtokon maradtak.
- b. Hivatalt viseltek magasabb állami vezetésben.
- c. A királyi udvarban, a király és királyné személye körüli szolgálatban álltak.

II. *Köznemesek*

- a. Birtokon maradtak.
- b. Hivatalt vállaltak vezető megyei és közhivatalokban, megyei tisztviselői karban, honvéd tisztikarban.
- c. A királyi testőrségben szolgáltak, udvarhölgyként a királyné személye körül vagy mellett teljesítettek szolgálatot.

III. *Kisenemesek*

- a. Birtokon maradtak parasztként, vagy egy-két cseléddel dolgozva művelték földjüket.

- b. A faluközösségben mint gazdasági előljárók vezető szerepet töltöttek be, jegyzők, papok, tanítók voltak, kisebb hivatalt viseltek a járásnál vagy megyénél.
- c. Mesterséget tanultak (szabó, csizmadia, kőműves, asztalos, stb.). Rozsnyó és Dobsina vidékén hámorokban, vasgyárban szakmát tanultak ki s mint mesterek, főmesterek, termesterek, előmunkások dolgoztak a vasgyárak üzemében. (Ózd régi törzsmunkás gárdájának egy része nemesi származású magyar, szlovák, német nemzetiségű szakmunkás volt).

Gömör megye nemes családjai a mohácsi vész előtt

Ablonczy	kisnemes (kn.)	Jakab	otrokocsi kn.
Adorján	otrokocsi kn.	Kalas	kn.
Anderkó	otrokocsi kn.	Kubinyi	dzscentri
Balajthy	kn.	Kusza	kn.
Barczy	kn.	Latrán	kn.
Barna	mellétei kn.	Lenkey	kn.
Básthly	kn.	Lóczy	kn.
Batha	kn.	Lőkös	kn.
Beke	kn.	Marjassy	dzscentri
Bettes	kn.	Nagy	vályi kn.
Bodon	mihályfalusi kn.	Orbán	kn.
Dancs	kn.	Putnoky	dzscentri
Dapsy	kn.	Ragályi	dzscentri
Darvas	dzscentri	Sándor	dzscentri
Deme	kn.	Simon	otrokocsi kn.
Forgon	mihályfalusi kn.	Soldos	runyai dzscentri
Gotthard	dzscentri	Szuhay	kn.
Hanvay	dzscentri	Tar	kn.
Héthy	kn.	Tornallyai	dzscentri
Hubay	kn.	Vincze	felsővályi kn.

Összesen:	40 család	
Dzsentri:	10 család	200 holdon felüli birtokos
Kisnemes:	30 család	30–200 holdas birtokos

A nemzetségi táblázatok szerint a felsorolt családok egymással rokoni kapcsolatban voltak. A földesúri családok elszegényedett birtokos rétege a megyei életben töltött be vezető szerepet vagy kapott hiytali beosztást.

Kisnemesi családok a mohácsi vész után

Almássy család	Imola, Kánó
Arday család	Imola
Barna család	Szuhafő
Bartók család	Szuhafő
Bódy család	Naprágý
Bokros család	Aggtelek
Bósa család	Aggtelek
Csák család	Sajóvelezd, Uraj
Csiszár család	Szuhafő, Sajóvelezd
Diénes család	Sajóvelezd, Hét
Dusza család	Aggtelek, Imola, Suhafő, Zádorfalva
Fejes család	Ragály
Horkay család	Aggtelek, Zádorfalva
Istók család	Hét
Izsó család	Ragály
Járdán család	Szuhafő, Alsószuha
Járdánházy család	Szuhafő
Kalla család	Imola
Kasza család	Szuhafő, Naprágý
Katona család	Zádorfalva
Kósik család	Zádorfalva

Madarász család	Naprágy, Zádorfalva
Molnár család	Sajóvelezd
Marton család	Sajóvelezd, Naprágy
Paizs család	Zádorfalva
Pálúr család	Imola
Soós család	Zádorfalva
Szabó család	Szuhafő
Szeghő család	Aggtelek, Suhafő, Zádorfalva
Szívós család	Naprágy
Szücs család	Aggtelek
Tánczos család	Naprágy
Ujj család	Alsószuha, Sajóvelezd
Ujváry család	Hét
Varnay család	Hét, Sajóvelezd, Aggtelek
Vattay család	Hét, Suhafő
Vaxman család	Imola

*Kisnemesek utódai a földbirtokosok szolgálatában
Rokonsági kapcsolatok a birtokos nemes és a kisnemes között*

A második világháború végéig még élt a régi hagyomány, hogy a birtokos nemesek kisnemesi származású személyeket alkalmaztak udvaraikban. Az első tisztek, gazdatisztek elszegényedett birtokos nemesek vagy kisnemesek soraiból kerültek ki, akiknek a nevük előtt – még a nemesi cím használata idején – az anyakönyvi bejegyzésekben, hivatalos iratokon minden esetben fel volt tüntetve a „ns.” rövidítés. A kastélyok, kuriák asszonyai elszegényedett nemesek lányait alkalmazták első szobalányként, s a szobainasok többsége is a hajdani kisnemesek ivadékai voltak. A jobbágy-felszabadítás előtt belső szolgálatra nem alkalmaztak nemtelen személyeket, paraszt származásúak pedig alig jöhettek számításba, mint szobalányok. De egyéb szolgálatra, kastélyon belüli munkára sem alkalmaztak zselléreket, legfeljebb

szabad parasztok (libertinusok) gyermekeit, azok leszármazóit vagy akinek szülei a jobbágy-felszabadítás után az allodiális birtokon a földesúr belső embereiként mint botosispánok vagy gazdák irányították a gazdaságot.

Az emlékező emberek elmondása szerint Ragályon és Kelemérben az udvari gazdák, jágerek családjai úr dolgába nem jártak, dézsmát nem fizettek. Ezek valamennyien megkülönböztetett jogállás szerint éltek a két faluban, s szabad emberekként álltak a földesurak szolgálatában. A fenti, szolgálatban állókon kívül gyakran a parádés kocsisok is elszegényedett, zsellér telken élő nemesek gyermekei voltak.

Példaként említem, hogy Putnoky Móricot és feleségét parádékoscsisa, a mihályfalusi Forgon László, egykori nemesi ivadék, mint a birtokos bizalmas embere, 1919. telén, a forradalom idején menekítette át Lengyelországba egy batáron, s haláláig szolgálta urát.

Az 1919-es forradalom után a birtokos nemesek különösképpen körül vették környezetüket a számukra is megbízható, kismanesi vagy szabad paraszt származású személyezettel.

Nem zárkóztak el - átmenetileg - azoktól a személyektől sem, akikkel egykor a családfájuk valamelyik ágán atyafiak voltak. A régi, elfeledett, lenézett, kismanesi sorba jutott rokonok, zsellérek, látszólagos felkarolása szinte divattá vált a dzsentrifaládok között.

Az első szobalányok, szakácsnők, kulcsárok a két világháború között is jobbára a hajdani gömöri kismanesek utódai közül kerültek ki. Hubay, Csízi, Almássy, Herényi, Veres, Tóth nevek szerepelnek a keleméri Putnoky- és Hanvay-féle kastélyok személyzetének listáin.

Az első világháború után Hanvay László nyug. huszárezredes, keleméri földbirtokos ápolgatta a rokonságot a suhafői Bartók Rafus zsellérsorba süllyedt kismanessel, akinek elődei mint armalisták kerültek a Hanvay családdal rokonságba. Rafus, mint fuvaros éldegélt Suhafőn, a Nemesi soron, aki a fahordásban

megtépett ruházatával, az agyából kifordult szekérkerékkel, az úton alig tántorgó lovaival, a régi zsellértelken élő „bocskoros” jellegzetes típusa volt. Nap mint nap elhaladt Hanvay László tanyája mellett a Széki-pusztán, ahol többször beszélgetett is Hanvayval, akit méltóságos úrnak szólított, s akitől minden évben kapott néhány mázsza zabot, búzát, nemritkán kiszuperált igáslovat, rokoni támogatásként. De tartotta a rokonságot Naprágyban, a Nemesi soron élő Hanvay Julianna nevű idős nővel is, akihez vérségi kötelékek fűzték, aki — paraszti módon — mindössze 10 holdon gazdálkodott, Hanvay László 500 holdas birtoka mellett, s paraszti viseletben járt.

Hasonlóképpen feléledt a hajdani, egy töről való fakadás származástudata báró Ragályi Balassa Ferencben is, aki többször felhívta kastélyába idős Ragályi Zsigmond kisbirtokost beszélgetésre, aki a kiscsoltói Ragályi család tagjaként vérrokonságban állott a bárósított ággal.

Az említett példák az egykori két nemesi faluban fordultak elő, ahol a hajdani kismemesi családok és szabad parasztok utódai éltek. A többi, a Sajó és Száraz-völgyi kuriális kismemesi falvak lakóival való kapcsolatok felélédeése, a közös származási tudat élesztgetése a megye és a járás vezetőinek részben irányított politikai fogásai is voltak. A kapcsolatok jól szolgálták politikai téren a képviselő választások ügyét.

Kisnemesek szerepe a politikai életben

A két világháború között lezajlott választási harcokban nagy szerepe volt a hajdani kismemeseknek, akik a putnoki járás területén a választópolgárok zömét képezték. A putnoki járásban 40 éven át Putnoky Móric volt az országgyűlési képviselő, kormánypárti programmal. Az ellenzék képviselőjelöltjei is, nemesi származásuk lévén — bár legtöbbjük kisebb birtokháttérrel — ugyancsak számítottak a jobbára hajdani kurialista,

megosztott (nemesi és paraszt) társadalmi rendű és földesúri falvak lakóinak voksaira.

Egy-egy képviselőválasztásnál minden esetben ott voltak találhatók az ellenzék jelöltjei is, két részre osztva ezzel a fellépésükkel a választók táborát.

A módosabb egykori armalisták és a régi adományos kisnemesek mindenkor a kormánypárt oldalán álltak. Az ellenzék párthívei között sok volt a szegényebb nemes, szellérsorba jutott armalista. Az ellenzék főkortese Kelemérben otrokocsi Orbán Zsigmond, a szlovákiai Naprágy községből vőnek került nemes ember volt, aki később Nagy Ferencnek volt hűséges embere.

Fellépett a 30-as évek közepén Bajcsy-Zsilinszky Endre is, a Nemzeti Radikális Párt programjával, akinek fellépése megosztotta a járás paraszti és nemesi társadalmát. Bajcsy-Zsilinszkynek főkortese volt a szuhafői nemesek között Jóléshi Császár Lajos, Kelemérben otrokocsi Orbán Zsigmond, akinek portáján tartotta a választás alkalmával a programbeszédét. Beszéde alatt a hídon két csendőr állt, felénk fordulva Zsilinszky többek között a következőket mondotta: „Jöjjetek közelebb kakastollas legények! Mi nem félünk! Ennek a zászlórúdnak, amit az én barátom fog a kezében, két vége van. Egyiken a zászlót lengeti a szél, a másik végével koponyákat lehet betörni!”

A hajdani kisnemesek nagyobb táborát vonultatta fel Diószeghy Dezső keleméri földbirtokos, aki Független Kisgazdapárti programmal lépett fel, az ugyancsak helybeli birtokos, Putnoky Móriccál szemben. A közigazgatás embereinek csak nehezen sikerült a szavazókat a kormánypárti jelölt oldalára állítani.

Mindkét jelölt a választások idején sűrűn látogatta az egykori kisnemes atyafiakat, rokonságra, ősi kapcsolatokra hivatkozva. A hangadó vezető nemesi családok, a Héthyek, Csiszárok, Császárok, Demék, Osváthok, Dapsyak, Hubayak, Almássyak, nem utolsó sorban a Putnokon élő kisnemesi hivatalnokok

megnyerése volt mindkét fél törekvése. Nagy szerepe volt a többségükben még nemesi származású jegyzőknek, a református papoknak és tanítóknak is a választások idején.

Házasságkötések a kismemesi falvakban

A kismemesi házasságkötéseknél elsőként a nemesi réteg egymás közötti házasságáról kell szót ejteni. Ez a szokás a XIX. század vége felé fokozatosan vesztett jelentőségéből, már a vagyoni érdekeken alapuló házasságkötések jutnak nagyobb szerephez. Egyideig még beszélhetünk helyközi, nemesi falvak közötti házasságkötések gyakoriságáról. Az egymás közötti házasságoknál a rangot fitogtató nemesi eredetnek van szerepe, tekintet nélkül a házasulandók vagyoni helyzetére. Majd az eredet helyett az érdekek anyagi jellege vált jellemző vonássá a nemesi családok gyermekei között kötött házasságoknál. A nemesi kiváltságok megszűntével is lassan elhalt, meggyengült a származástudat erőssége. Már a kismemesi falvakban is feltűnik egy-egy módosabb gazdalegény vagy leány megjelenése a családokban. A jobbágyszabadítás előtt a régi nemesi családok megkülönböztették magukat azoktól, ahová jobbágylegény, mint agilis benősült. Lassan már ez a szemlélet is megszűnt s a szegényebb nemesek szívesen fogadták be családjukba az idegenből jött paraszt származású vőket.

A kismemesi házasságoknál sok esetben még ott kísértett az azonos származás tudata, ezért a nemesi legények szívesen kerestek fel párkeresésnél a megyén kívül kismemesi falvakat. A Száraz-völgyi nemesek gyakran mentek vőnek a borsodi, laki, sajókeresztúri és hejőpapi családokba. A jobb megélhetést biztosító síkvidék is vonzotta a járás hegyvidéki nemeseit. A közeli megosztott, paraszt és nemes lakosú Sajóvelezd Nemes-sorát javarészt a Száraz-völgyi nemesek népesítették be házasságon

keresztül. A Dapsy, Ujj, Kalas, Csiszár, Nagy, Batta, Deme nemesi családok fiai vőként kerültek Sajóvelezdre.

A nagyobb birtokkal rendelkező Száraz-völgyi nemesek, a Sajó-melléki Hét, Sajóvelezd, Sajónémeti kisebb birtokú kisnemeseihez viszonyítva is szerényebb anyagi viszonyok között éltek. Ezért is e vidék rosszul termő földjein gazdálkodó nemesek szívesen házasodtak be a polgárosultabb, kisárutermeléssel foglalkozó Sajó-melléki nemesek családjába. A viszonyosság aligha állapítható meg. A Száraz-völgyi kisnemesség soraiba nemigen vágyódott Sajó-völgyi nemeslegény vagy leány, a nehezebb gazdasági körülmények miatt sem. A közeli Putnok vonzása is befolyásolta a két völgy nemesei közötti házasságokat. A házasságkötéseknél mind erősebbé vált a polgárosultabb szemlélet, az anyagi érdek, a mind jobban halványuló származástudat rovására. A földbirtoknak már nem volt kelléke a nemesi címerlevél és származás. Nemeslány férjhez ment jobbágy származású gazdaember, pap, tanító vagy jegyző fiához. A két világháború közötti időszak utolsó évtizedében a volt falusi nemesek lányai férjhez mentek községi írnokokhoz, jobb szakmunkásokhoz, altisztekhez és kishivatalnok emberekhez. A házasságkötéseket az érdek, főként a havi fizetés, nem pedig a földbirtok nagysága, a férj vagy feleség származása befolyásolta. A havi fizetés biztonsága vonzó jelenség volt, főként a gazdasági válságok idején. Mindezek ellenére tudat alatt még ott lapangott egyéni magatartásban, külső viselkedésben, kapcsolatok tartásában a nemesi ősök emlékének tudata. Olykor a Horthy-korszakban az egyik fél számára a kisnemesi származás társadalmi támaszt jelentett.

A régi nemesek között gyakori volt az egymás közötti rokonházasság. Az azonos eredetű nemesi családok közötti házasságoknál nem számított, főként vagyoni érdekből nem, a vérségi kötelék tudata, mely kimutatható az unokatestvérek közötti házasságkötéseknél. Erre példát találunk Imolán az Osváthok, Zádorfalván a Demé családok, Naprágyban a Hubay ágon. Alsó-

szuhán a Dapsyak között, Hétben a Héthy családok soraiban fordultak elő rokoni házasságok. Ragályon a kismemesi Ragályiakkal rokoni báró Ragályi Balassa Lilla másodszor első unokatestvéréhez, a Felsőkelecsényben birtokos Ragályi Ferenchez ment férjhez. Ebben az esetben is, mint a kismemesek közötti rokon házasságoknál, a birtoktest egyben maradása volt e házasságkötéseknek döntő oka.

A századfordulói gazdasági leromlás nyomán meginduló amerikai kivándorlás a szegény nemeseket is éppúgy próbára tette, mint a szegény parasztokat, vagy a zselléreket. Az Amerikából visszatért nemeseket, megváltozott politikai szemléletük miatt is, az idehaza maradt nemes társaik bizalmatlanul fogadták. Nemesi magatartásukat a hazaérkezésük után bírálták, nemeségüket kétségbe vonták, velük az atyafiságot nem szívesen tartották. A zádori Batták csak egy „t” betűs Batának tartották az Amerikából visszatért vérrokonukat, akinek súlyosbította a helyzetét, hogy a zsellérsorba jutott Váradai lányt vette el Szuhafőről. Az új asszony családját már a szuhafői régi nemesek sem tartották sokba. A család a távoli Szilicéről érkezett Szuhafőre, a családfőt jövevényként kezelték.

Sajóvelezden a Nemesi-soron lakó egyik Csoltói nevű nemes legényt, azután, hogy paraszt lányt vett feleségül még az első világháború előtt, már csak Csoltónak vagy Csótónak hívták a nemesek. Ugyancsak ebben a faluban Kalas József nemes 1910-ben kitagadta a lányát, mert az egyik Jobbágy nevű gazda fiához ment feleségül. Naprágyon, Imolán, Hétben és Zádorfalván, ahol kevés volt a paraszt és zsellér család, házasságok miatt nem alakultak ki családi viszályok. Szuhafőn a két világháború között egy anyai ágon nemes parasztlegény nőül vette a szomszédos Latránpusztán élő zsidó bérlő lányát. Mivel a legénynek anyai ágon volt rokoni kapcsolata a helybeli nemesekkel, a házasságot a falubeliek hallgatólagosan tudomásul vették.

Voltak nemesi családok, akik közé házasság révén bekerültek a falvakban gyakori Gál nevű családok tagjai. E családokkal szemben nemesi eredetük elfogadásánál bizonytalankodtak a többi nemesek. A Gál, Gaál, Gáll nevű kurialista és armalista családokat említi Forgón Mihály a Gömör–Kishont Vármegye Nemes Családai c. könyvében, akik a megye területén nagy számban éltek. Pl. a szuhafői Gál jobbágytartó nemes birtokos volt a XVIII. században Szuhafőn. Imolán, a kurialista faluban, a Gál-szögben laktak a család tagjai, a többi nemesekkel együtt. Velkenyén és Várkonyon az u. n. Gál-völgye nevű dűlőben Ila Bálint szerint nagybirtokkal rendelkezett a Gál család. Kelemérben a patak jobb partját a Gál-had szállta meg, akik sok földet bírtak a Gálhegy nevű oldalon. Recskén és Hanván módos nemesek voltak a Gálok. A recski ág egy leány tagja férjhez ment egy módos héti nemes emberhez. Mivel a Gál nevűek sorai-ban találhatók voltak zsellérek, juhászok, a Gálok nemessége körül mindig zavar támadt a nemesek körében. Mégis, ha jó-nevű nemes családok közé került egy-egy módos Gál nevű le-gény vagy leány, hamar rokonságukba fogadták az érkezőket. Ha a Gálok módosabbak voltak, nemességüket nem vonták két-ségbe. A jómódú keleméri M. Gál László benősült a kisnemes Bartók Sámuel családjába Szuhafőre, ahol nagy tekintélye volt a nemesek között.

Az aggteleki, ragályi és az alsószuhai nemes és paraszt családok közötti házasságok már nem voltak az összetűzéseknek, családi viszályoknak okozói. Aggtelek földrajzi helyzete, a terméketlen területek, az állattartás, juhászat, mészégetés, a nemes és nem nemes földműves réteget közelebb hozta egymáshoz. Ragályon néhány szabad paraszt és volt úrbéres családok gyermekei házasság révén bekerültek a régi Kisragály falurészbe települt nemesi családok soraiba. A nemesi családok egy része e falurészben kihalt, másik része elköltözött. Az itt maradt kisnemes Ragályiak a gazdag rokon hatalmának árnyékában elvesztették nemesi tekintélyüket. A két világháború között a

falu vezető rétege a Simon, Kovács és Skover gazdacsaládok soraiból került ki. A még itt élő Szuhay, Dapsy családok is házasság révén rokoni kapcsolatba jutottak a gazdacsaládokkal. Ragályon, a hatalmas Ragályi-féle uradalom szomszédságában szó sem lehetett a nemesi hagyományok továbbéléséről, így a kismemesi lakosságú Kisragály összeolvadt a paraszt lakosságú Nagyragálllyal. Alsószuhán a létszámban népesebb nemesi társadalom a jobbágy-felszabadítás után lassan elvesztette vezető szerepét. A felszabadult jobbágyok házasság útján bekerültek a nemesi családokba. A külön soron élő Kalasok és Losonczyak egykori fészkei is benépesültek a Bónis család volt jobbágyaival. A Domby-szögben élt a nagyobb lélekszámú, hajdani kismemeségét elvesztett Domby-had. Ezek a családok a paraszt Kovácsokkal és Morvayakkal együtt vezető szerepet töltöttek be a falu életében. A két réteg egymás mellett élt, viszonylag békeségben, megosztva egymás között a vezetői posztokat. A Dapsy-szögben és a Templom-soron élő nemesek egymás közötti házasságkötése még tovább tartott a nemesi hagyományoknak megfelelően, de mind gyakoribbá váltak a parasztok és a volt nemesek közötti házasságkötések.

A nemesi hagyományokon alapuló társadalmi, gazdasági és kulturális életnek nem volt talaja a faluban. A volt úrbéréseknek, főként a Domby családnak a falu közigazgatási és kulturális életében betöltött szerepe folytán a nemesi családok is elfogadták a kialakult helyzetet.

A templomi ülésrend szerepe a nemes és nem nemes családok viszonyában

A templomi ülésrendben már a XIX. század folyamán kialakult szokások szerint használták a székeket a nemes és nem nemes származású családok. II. József türelmi rendelete után meginduló templomtorony-építések és átalakítások befejeztével, a

presbitériumok kijelölték a családok ülőhelyeit. A nemesi egyháztagok adományaik, érdemeik és a szék-vételek sorrendjében foglalhatták el helyeiket a presbitériumok kijelölése alapján. A hely kijelölését a prédikátor a szószékből ismertette a hívek előtt.

A kalapos szék falnak támaszkodó támlával és fogasokkal ellátott családi ülőhely volt. Az érdemszéket az egyházat kiemelkedően támogató nemesi családok kapták. Az érdemszékeket a katedrával szemben, a kalapos szék előtt helyezték el. A megmaradt padokat *székvétel* útján adta át az egyház a többi nemesi családnak. A székeket családok szerint a katedra oldalán vagy a másik oldalon, az érdemszékek mellett jelölték ki. A földesurak széke a nemesi falvak templomaiban külön padban volt, pl. a ragályi, az alsószuhai és a naprágyi református egyház-községekben.

A kalapos szék, az érdemszékek és a vett székek számozási sorrendje is mutatja a családoknak a falu életében betöltött szerepét, betelepedésük ősi voltát, nem utolsó sorban a rangsorbeli megjelölésüket aszerint, hogy mint birtokosok, kurialisták, armalisták, parasztgazdák, pásztorok vagy zsellérek foglalták el helyeiket.

A jobbágy-felszabadítás után azokban a falvakban, ahol a kisenemesek mellett nagyobb számban éltek volt jobbágy családok, az egyház számukra is biztosította az ülőhelyeket, az egyházat támogató szerepük szerint. Ragályon és Alsószuhán a volt jobbágyok külön oldalt kaptak a templomban. Pl. Szuhafőn és Zádorfalván néhány nemes család megállapodása alapján egymás mellé ülve, felszabadult helyeiket iparos, zsellér egyháztagok foglalták el. A volt földesurak, a Ragályiak és Bónisok, mint főgondnokok, a presbitériummal egyetértőleg külön oldalt jelöltettek ki volt jobbágyaik részére. Ezekben a padsorokban bizonyos rangsor szerint foglalhatták el helyeiket a paraszt családok. A rangsort a hitélet területén való munkálkodásuk és az egyházat anyagiakban is támogató szerepük adta meg.

Sajóvelezden a templomi ülésrend hűen tükrözi a faluképet. Az egyik oldalon a Nemesi-sori férfiak és nők, míg a másik oldalon a Fő utca megosztott nemes és nem nemes származású családjai kaptak helyet. Középen az egykori módos Varnay család üres padja áll.

Néhány nemesi faluban a templomi ülésrendek körül is felültötte a fejét a békétlenkedés. Legtöbbször a nem nemesi származású, beházasodott vő széke körül állandósultak a viták a nemesek sorában. Az agilis jogát, a jövevény nemes jogát a többi törzsökös nemes család csak vonakodva ismerte el. Alsószuhán a nem nemes Lipták a nemes Dapsy családba kerülve, a presbitérium által kijelölt, karzat alatti fiókpád elfoglalására kényszerült. Felesége jogán sem igen engedték be a Dapsy székbe. Imolán a faluba érkező Arday vő családja a női oldalon az utolsó padot váltotta meg az egyháztól, és hirdettette ki e székre való jogát a szószékről.

A templomtoronyoknak a XIX. századi utólagos beépítése, majd a templom időnkénti javítása néhány faluban sorozatos támadásokra, villongásokra adott okot, az adományozó nemesi családok között. Hétben és Zádorfalván az építkezésen kifejtett munkásságáért a presbitérium szavazati többsége alapján a gondnok érdemeit emelte ki, a templomtorony homlok részén épített köszegélyen vagy márványtáblán. Mindkét faluban az adományozó nemesi családok megsemmisítették a feliratos régi kőlapokat és emléktáblát. Míg Hétben eredeti szöveggel új táblát építtetett be a volt gondnok családja, a felsőbb egyházi hatóság jóváhagyása mellett, Zádorfalván a gondnok családja a néhány nemes egyháztág által eltávolított emléktábla helyére újat nem helyezett el. Ide került az I. világháború hősi halottainak márványtáblája.

A háború után Imolán hasonlóképpen az Osváthok hosszú presbiteri és kurátori munkásságát, érdemeit örökítették meg a torony homlokzatára kiírt szöveggel, annak ellenére, hogy a nemesi egyháztágok adománya tette lehetővé elsősorban a

templom felújítását. Az imolai nemes családok a régi időkre visszavezethető egymás közötti szoros rokoni kapcsolatát, az Osváth család iránti tiszteletüket fejezték ki a felirat szövegében. Az egy személyre vonatkoztatott érdem sok viszálynak, családok közötti ellentétnek lett a hordozója. A sértett régi nemes a lázongó parasztnemesnek felhántorgatta egykori jobbágysorsát, netalán az elődöknél töltött zselléréletét. Kétkedve tekintett nemességére vagy azt el is vetette. Pl. a zádori nemesek; mikor eltávolították a Deme Sándor érdemeit is elismerő emléktáblát, a vita hevében a sértett régi nemes Deme odavágta az armalista Kósik Imre fejéhez, hogy valamikor jobbágyuk volt őseik birtokán, s ők csináltak nemest a családból.

Az iskoláztatás jelentősége a kismanesi családoknál

A volt kismanesek kulturális életére nagymértékben hatott Debrecen, Sárospatak, Miskolc és Putnok iskoláiban tanult nemeseknek, s a faluban ott élő református lelkészeknek és tanítóknak szoros kapcsolata a faluközösséggel. A nemesi falvakban a jobbágy-felszabadítás után a századfordulóig, a református lelkészek és tanítók nagyrészt nemesi származásúak voltak. A 48-as idők előtti református egyházkönyvek is arról tanúskodnak, hogy a prédikátorok és rektorok neve előtt ott található a nemes szó rövidített alakja, a „ns.” A nemesi származást előtérbe helyező gyakorlat még a két világháború közötti időben is hatott a református egyházi személyek kinevezésében. A két egyházi állást többnyire e falvakból vagy környékükről származó, Debrecenben vagy Sárospatakon végzett lelkészek és tanítók töltötték be. E nemesi falvak lakossága a református vallást követte, így az egyház szolgálói is természetesen a kálvini tanokat hirdették a szószékről vagy oktatták az iskolában.

A módosabb kismanesek nemigen taníttatták gyermekeiket magasabb iskolákban. Ha igen, úgy gazdásznak vagy méginkább

jogásznak adták, abban a reményben, hogy a megyénél vagy járásnál valamilyen tisztség betöltésére lehetőség nyílik számukra. Legtöbben megelégedtek azzal, ha fiaik elvégezték a gimnázium 4–6 osztályát Patakon vagy Miskolcon, esetleg leérettségiztek. Utána tovább gazdálkodtak szüleik gazdaságában. A szegényebb nemesek taníttatták ki jól tanuló fiaikat. Beadták őket a pataki tanítóképzőbe vagy érettségi után a pataki vagy a losonci református teológiára, ahol a tanulók kollégiumi ellátásban és tandíjkedvezményben részesülhettek. Néhányan a putnoki polgári iskolába írátták be fiaikat, ahol egy-két, ritkábban négy osztályt elvégezve, odahaza folytatták a gazdasági munkát.

A jobb nemesek leányaikat a miskolci református „Tóth Pál Leánynevelő Intézet” gimnáziumában taníttatták. A négy gimnázium elvégzése után rendszerint valamelyik ismertebb miskolci vagy putnoki varrónő mellett megtanulták a szabás–varrás fogásait. Odahaza pedig a főzést sajátították el édesanyjuk mellett. Főleg a gyakorlati életre való neveléssel, főzés és varrás elsajátításával várták a nemes leányok hasonló származású, de legalább református vallású udvarlóikat.

A gimnázium vagy polgári iskola egy-két osztályának elvégzése is már erkölcsi elismerést jelentett egy-egy nemes számára, míg a magasabb iskolai végzettség már tekintélyt is adott személyének a többi nemestárs előtt. Deme István zádorfalvi, Lenkey Miklós imolai, Almássy Bertalan kánói, Héthy Lajos héti kismemesek, akik a pataki gimnázium felsőbb osztályát elvégezték, odahaza gazdálkodtak birtokukon. Mint megyebizottsági tagok képviselték falujukat, s nemcsak mint jó adófizető virilistákat, hanem mint iskolázott nemeseket is számon tartották a járás és megye vezetői.

Az iskola nemcsak a tanult nemesnek, de szülőjének is tekintélyt adott. Lipták László alsószuhai agilis úgy nyilatkozott, hogy a legszegényebb nemes, akinek fiából pap, tanító, jegyző, netán ügyvéd vagy mezőgazdász lett, hamar felcserélte a csizma-

nadrágot és csizmát, s mint a nagyobb nemes, ő is pantallót és cipőt kezdett viselni egy-egy nagyobb ünnepi alkalommal.

Szuhafőn a nemesek megkülönböztették a Kasza családbelieket úgy, hogy a gazdálkodó, szegényebb családtagot Parti Kaszának, a tanultat Jegyző Kaszának nevezte, aki közejegyző volt Zádorfalván.

A tanult nemesre nemcsak a család volt büszke, hanem az egész atyafiság. Beszélgetés közben szívesen emlegették a vendég előtt a magas pozícióba került rokonokat, egyetemi tanárt, tudóst, magasrangú katonatisztet, híres történelmi személyeket, mint Szuhay Mátyást, vagy Lenkey 48-as századost, a művészeket, Madarász Viktort, Ferenczy Istvánt, Izsó Miklóst. A suhafői Bartók család rokonának tartotta Bartók Béla, világhírű zeneszerzőt.

Aggtelek

A falun belüli területi elkülönülés, mint a Nemesi-sori Felvég, és a Paraszti-sori Alvég, nem jelentett választóvonalat a nemesek és parasztok között. Míg a származás tudata elevenebben élt az ugyancsak megosztott paraszt és nemes lakosságú Sajóvelezden és Alsószuhán, addig Aggteleken gyorsabban megindult a családok közötti egybeolvadás. Mindkét réteget egyformán érintették a silány termőtalajok adottságai. A mészkökitermelést, égetést, eladást, fuvarozást, a közös legeltetést, a juhászatot csak együttes erőfeszítéssel lehetett megoldani. Az egymásra utaltság elkerülhetetlen volt. A rétegházasságok a nemesek között már a két világháború között elhalványultak. Érkezett ugyan néhány nemes vő a szomszéd falvakból, Szilicéről, Pelsőcardóról és Jós-vafőről, de a falun belül élő parasztok és juhászok már benősültek a nemes családokba vagy a nemes legények elvették a módosabb parasztok leányait.

A falu legrégebbi nemesi családjának a Szeghő családot tartották a faluban. A templomban is az első szék őket illette. Mellettük a Bósák, Horkayak, Várnayak jutottak vezető szerephez a községben. A nemes Bósa János tulajdona volt a régi vendégfogadó, amit 1975-ben lebontatott a községi tanács. Csak a kocsma és a bolt működött az épületben, a vendégfogadói rész romos volt. Pallag László és Almássy Horkay István módos nemesek, a közigazgatási és katonai hatóság engedélye alapján a háború előtt egy-két saját mént és három-négy kancát tartottak

tenyésztési és eladási célra. A többi nemes is igyekezett birtokát gyarapítani. Pallag Szeghő László és a Várnayak Lőrincz Mária parasztasszonnyal nagyobb birtokrészt vettek meg Hevesy László földbirtokostól és Schwarz Gyula gazdálkodótól. Varnay Bertalan vette meg a Hevesy kuriát és az intéző házat, a Schwarz-féle birtokhoz tartozó gazdasági épületből pedig Varnay Jánosné az istállót, Varnay Gyula és Bósa Antal a cselédházat. A vagyongyarapodáshoz hozzájárultak a módos parasztok és nemesek közötti házasságkötések. Pl. a Kardos paraszt családba került ns. Szeghő László lánya, a Makkay családba ns. Várnay Pál leányai, Irma és Vilma, a Tóth családba került vőnek Bódis Béni.

A juhászok közül Barnóczky János elvette a kocsmá és a szatócsüzlet-tulajdonos Bósa János nemes lányát. A nemesek közül egyedül Horkay György cselédkedett, sohasem gazdálkodott, kocsként élt.

A rossz minőségű, mészköves talajon nehezen termett meg a gabona-féle. Az aggteleki határ java földjei a Hevesy és a Swarz-féle gazdaságok tulajdonában voltak. A nemesek közül többen összeállva a jó gazdákkal, juhokat tartottak és azt a Vereskői és Poronya nevű határrészben legeltették. Három juhászt szerződtettek, névszerint Barnóczky Tamást, Bódis Istvánt és Bibliák Józsefet. Az adatközlés szerint a parasztoknak és nemeseknek összesen 500 darab juha volt. Juhtartók voltak: Bódis Miklós 80 db, Horkay Miklós 150 db, Várnay Pál 50 db, Pallag Szeghő László 100 db juhállományal. Antal István 200 db juha mellé külön juhászt tartott. Juhnyáját az elszegényedett nemes Bódis István őrizte. A többi nemes juhait Barnóczky Tamás és Bibliák József juhászok gondozták.

Az aggteleki határban külön volt a parasztok, és külön a nemesek földje. A nemesi határ Jósmafő felé terjeszkedett, míg a paraszti határrész a templom oldalon húzódott. A két határrészt elválasztó út, a Kassai út, Aggtelek végén, a Kishegy alatt haladt Jósmafő felé.

Nemesi határ

Nemesek nyilasa
Nemesek kenderföldje
Ravaszlyuk
Kavacsosdomb
Hosszúvölgyközi
Hidegvölgy
Csigolya
Kecskeszó

Paraszti határ

Paraszt nyilasok
Parasztok kenderföldje
Templomalja
Bábahatár
Faggyasoldal
Keresztfaszegi
Katrinca
Veresföld
Borjudélő
Hollófészek
Disznóverem

A községben a mészégetést a parasztok végezték. Az égetett meszet a nemesek fuvarozták a rendeltetési helyre. A nemesek szegényebbjei, mint a Szűcs és a Horkay családok, a falvak részére szállították a meszet szekéren. A meszet kis tételben, szakajtó-számra adták el a falusiaknak. Nagybani eladással a módosabb nemesek foglalkoztak. Varnay Gyula a rudabányai Vasércbánya-telepre, Varnay János az egyházaknak, míg Bósa Antal az ózdi Vasgyárnak szállított meszet a két világháború között.

Nemesi és paraszt—nemes házasságok a két világháború között

Nemesi sor (Felvég)

1. ns. Antal István
2. Bódis Bertalan
3. ns. Paizs Szeghő Pál
4. ns. Szeghő László
5. ns. Szeghő Kálmán
6. ns. Varnay János
7. ns. Varnay Gyula
8. ns. Szűcs László

- Tóth Katalin
Lőrincz Gizella
Voda Mária (Szilice)
Kardos Mária
Repka Erzsébet (Pelsőcardó)
Bódis Terézia
Bódis Zsuzsanna
Bódis Piroska

9. ns. Bósa Antal
10. Bódis Lajos
11. ns. Horkay László
12. ns. Bósa János
13. ns. Szeghő Sándor
14. ns. Pallag Szeghő László
15. ns. Varnay János
16. ns. Horkay Ferenc
17. ns. Varnay Pál
18. ns. Szűcs János
19. ns. Szeghő József
20. id. Bódis János

- ns. Varnay Erzsébet
- ns. Parti Szűcs Jolán
- ns. Bósa Irma
- ns. Pallag Szeghő Mária
- ns. Cziráky Eszter (Martonyi)
- ns. Varnay Zsuzsanna
- ns. Horkay Zsuzsanna
- ns. Pallag Szeghő Katalin
- ns. Hegyi Zsófia (Zádorfalva)
- Klárík Mária
- Lőrincz Ilona
- ns. Horkay Katalin

Alvég

1. ns. Szeghő Imre
2. ns. Varnay István
3. Fábri Ferenc
4. ns. Szűcs László
5. ns. Horkay Lajos
6. ns. Dusza Zsigmond
7. ns. Varnay Gyula
8. ns. Szeghő János
9. ns. Szeghő Lajos
10. ns. Dusza János

- Rőczei Erzsébet (Nagyrőce)
- Drótos Henni (Kurittyán)
- Garan Lídia (Jósvafő)
- Hadobás Jolán (Kurittyán)
- ns. Bósa Erzsébet
- ns. Szeghő Borbála
- Fábri Ilona
- ns. Delly Ilona (Jósvafő)
- Rákai Erzsébet
- ns. Szeghő Mária

Tószeg

1. Antal Lajos
2. ns. Szakall József
3. ns. Almássy Horkay István
4. ns. Horkay József
5. Bódis László
6. ns. Básty János

- Lukács Mária
- ns. Dusza Katalin
- ns. Almássy Irma
- ns. Szűcs Mária
- Kovács Ilona
- ns. Katona Erzsébet (Beretke)

Posta-közi

- | | | | |
|----|-----------------------|-----|------------------|
| 1. | Bódis Miklós | ns. | Szűcs Zsuzsanna |
| 2. | ns. Szűcs György | | Vitális Erzsébet |
| 3. | Bokros István | | Bódis Ilona |
| 4. | ns. Parti Szűcs János | ns. | Vass Terézia |

Alsószuha

Alsószuha a jobbágy-felszabadításig nem kurialista, hanem nemesi falu volt. Két földesúr, a Bónis és a Dapsy család mellett éltek a kisenemesi családok. A tagosítás után kialakult a mai falukép és a külső határ. A volt úrbéresek többsége az u. n. Domby-szögben és a volt majorsági telkeiken alakították ki paraszti udvaraikat. A nemesek a Dapsy-szögben, a Losonczy-soron és a Kalas-soron, az egykori kuriális telkeiken éltek továbbra is. A külső határrész is megoszlott. A Szuha-patak szabta meg a határt a Gadna-hídnál. A Szuha-patak belső oldalán, a Gadna-hídtól a Domby-szög felé terültek el a parasztok földjei. A Gadna-hídtól Dövény irányába, a Szuha mindkét oldalán és a Dapsy-szög fölött húzódott a nemesi határrész.

Nemesi határ

Ritka dűlő
Jegenye
Bakóc.
Egres
Mocsár

Paraszti határ (volt Bónis birtok)

Nagykányafő
Kiskányafő
Reverenciás
Lengyeloldal
Pusztaszőlő-oldal
Vadrépás
Megyeberek
Németvölgy

Az alsószuhai nemesség fontos jövedelmi forrása az erdő-ki-termelés volt, épügy, mint Szuhafőn és Zádorfalván. Jobb

termőföldjeik birtokában azonban nemcsak rozst, zabot és búzát, hanem árpát is termeltek. Több volt a lapos, sík termőföld, mint a többi Száraz-völgyi nemesi falvakban. Juhot csak kevesen tartottak, inkább gulyabeli marhával legeltették a ligetes erdei legelőket. A jószág kint hált a legelőn, kéthetenként kijártak sózni az állatokat. Külön pásztora volt az erdei legelőn tartott jószágoknak. A nemesi legelőkre is kijártak nyári tartásra az úrbéresek marhái. A falu-közelí úrbéres és nemesi legelőket együtt használták a parasztok és a nemesek. A tehenek naponként hazajártak a legelőről. A sertésnyáj részére kölcsönös megállapodással kijelölték a legelőterületeket. A gazdálkodásban nem volt a termelési mód és a művelési ágak szerint különbség a nemesek és a gazdák között. Viszont az úrbéres gazdák között akadtak előljáró személyek, akiket a nemesek is elismert faluvezetőnek tartottak.

A Domby család tagjai, akiknek ősei nemességüket vesztett jobbágyok voltak, vezető szerepet töltöttek be a községben. Domby István gazdaember hosszú ideig volt a község bírása, akinek nagy szerepe volt abban, hogy a parasztok és nemesek között fellépő ellentétek végleg megszűnjenek. Tekintélyével, erélyes és bátor fellépésével nemcsak a községen belül, de kifelé, a hatóságok felé is elismeréssel töltötte be bírói posztját. Domby Lajos parasztköltőként is közismert verselő és íróember volt a falujában, akit messze vidéken ismertek.

A Domby-szögben lakóknak, de a többi volt úrbéresnek is, különösképpen a Kovácsoknak és a Morvayaknak, meghatározó szerep jutott a község vezetésében. A templomban is a Bónis szék (volt földesúri szék) mögött az első szék a Dombayakat illette a katedra mellett, a második szék a Kovács, a harmadik szék a Morvay családot.

A házasságok képe azt mutatja, hogy a paraszt családok beolvadtak a falu kismemesi közösségébe. Annak ellenére, hogy a templomi ülésrend sehol nem mutat oly éles választóvonalat a két társadalmi réteg között, mint Alsószuhán, mégis úgy tű-

nik, hogy a régi jobbágyok között több volt a falu vezetésére alkalmas személy, mint a nemesek soraiban. Következésképpen az erőviszonyok a kulturális és gazdasági téren kiegyenlítődtek, mégha több is volt a nemesi családok száma, mint a parasztagadáké, a falu népességi megoszlásában.

A lakóházak építésének időszaka a századforduló idejére esik, amikor a fatornácos házak váltak sok helyen divattá. Míg a környékbeli nemesi falvakban feltűnően sok volt a kötornácos kuriális lakóépület, addig Alsószuhán a fatornácos építési stílus vált uralkodóvá a nemesi építkezéseknél is.

Házasságkötések a nemesek és parasztok családjai között

Dapsy-szög

1.	Lipták János (agilis)	ns. Dapsy Erzsébet
2.	Lipták László (agilis)	ns. Ujj Mária
3.	Nagy József	ns. Dapsy Zsuzsanna
4.	ns. Palugyay Pál	ns. Szuhay Julianna
5.	ns. Dapsy Antal	ns. Dienes Katalin (Sajósenye)
6.	Kovács Imre	ns. Dapsy Mária
7.	ns. Dapsy Vilmos	ns. Ujj Borbála
8.	ns. Ujj István	Ujpál Erzsébet
9.	ns. Szuhay Lajos	ns. Palugyai Rozália
10.	ns. Palugyay István	Kovács Julianna
11.	ns. Ablonczy Andor	Veres Ella
12.	ns. Járdán István	Domby Terézia
13.	ns. Kalas László	Morvay Júlia
14.	ns. Dapsy László	ns. Lóczy Borbála (Királyi)
15.	ns. Lőkös János	Kovács Zsuzsanna
16.	ns. Ablonczy György	ns. Batta Mária (Zádorfalva)
17.	ns. id. Lenkey Béla	ns. Lenkey Jolán
18.	Fudra József	Faragó Matild
19.	ns. Ujj László	ns. Dapsy Lidia
20.	ns. Szuhay Zoltán	ns. Lőkös Irén

21.	Kovács Márton	Huhák Erzsébet (Dövény)
22.	ns. Szuhay Pál	Kopácsi Irén
23.	ns. Dapsy Gedeon	ns. Ablonczy Borbála
24.	ns. Dapsy János	ns. Dapsy Julianna
25.	ns. Ablonczy Ferenc	Furmangó Franciska
26.	Kókai Ferenc	Ambrus Terézia
27.	ns. Ablonczy Géza	ns. Ujj Ilona
28.	Kovács Ferenc	Lovász Julianna (Boldva)
29.	ns. Kalas László	Morvay Jolán
30.	Kovács Miklós	Majoros Zsuzsanna (Borsod)
31.	Furmangó Zsiga	Szűcs Julianna
32.	Nagy Lajos	Begyik Erzsébet

Templom út

1.	ns. Kalas János	Kókai Lídia
2.	ns. Lőkös Béla	Sütő Mária (Trizs)
3.	ns. Ablonczy Lajos	Sztari Irén (Dövény)
4.	ns. Losonczy Sándor	ns. Palugyay Borbála
5.	ns. Losonczy László (aranyfogú)	ns. Ablonczy Judit
6.	ns. Ujj Pál	ns. Hegyi Mária (Zádorfalva)
7.	ns. Lenkey László	ns. Palugyay Borbála
8.	ns. Ablonczy Barna	ns. Ablonczy Vilma
9.	ns. Ablonczy Zsiga	Feledi Julianna (Kurittyán)
10.	ns. Lőkös Imre	Herbály Erzsébet (Kurittyán)
11.	ns. Losonczy Béla	Török Anna (Nagyhódos)
12.	ns. Szuhay Ferenc	Morvay Julianna
13.	ns. Soós Gábor	ns. Farkas Teréz (Kecső)
14.	ns. Ablonczy Béla	ns. Osváth Ilona

Hét

Hét községet még a két világháború között is, többségében volt kurialista és armalista nemesek lakták. A falualapító Héthy-

ek családjai mellett régi gömöri családként ott találjuk a bikk-szögi Lőkösöket is. Több családalapító nemes is érkezett a faluba. Így az u. n. egyházi nemések közül az Ujváryak Verebélyről települtek Putnokra, majd innen Hétbe, a Dienesek Sajóvelezdről, a Varnayak Sajószárnyáról, a Demék Naprágyból, a Csíszárok Runyáról, a Vattayak Szuhafőről jöttek vőnek a faluba.

A főleg nemesi lakosú Hét a korszerű növény- és tejtermeléssel a Sajó-völgy egyik legmódosabb faluja volt. A Sajó melletti földek kitűnő káposztát, dinnyét és gyalogtököt termettek, amit kis- és vagontételekben szállítottak a felvevő piacokra, Ózdra, Miskolcra, Mezőkövesdre. A káposzta-termelő neméseknek hónapszámra felfogadott emberei voltak Dédesről, Csokváról, Ományból és Sátáról. A munkaerők többsége asszonyokból állt, akik a káposztapalántálást, kapálást végezték. A nemések feles dinnyést fogadtak fel, akik Csányból érkeztek. A dinnyetermelés fortélyát csakhamar elsajátították a szegényebb nemések és zsellérek is. A vállalkozó szellemű Felső Lőkösök az egyháztól bérelt 8 holdon saját vállalkozásban termelték a görög- és sárgadinnyét. A termelők a káposzta szállításához szükséges vagonokat a pogonypusztai kitérő vágányra rendelték s ott rakták be a téli tárolásra alkalmas fejeskáposztát.

Az I. világháború után megalakult a Héti Tejtermelő és Értékesítő Szövetkezet, mely a II. világháború befejezéséig eredményesen működött. Tagjai nemcsak nemések, hanem tehén tartó parasztok és zsellérek is lehettek. A tagok részvényük arányában részesültek az osztalékban. 10 Pengős címletekben jegyezhettek részvényt a szövetkezeti tagok. A szövetkezet adminisztrációs ügyeit az ügyvezető intézte. Hosszabb ideig volt e minőségben alkalmazva mint szövetkezeti tag, Lőkös János, Héthy Ferenc. A szakmai vezetéssel a vajmester foglalkozott. A vajmesteri teendőket hosszabb időn át Barkai József és Gubacs István látta el.

A szövetkezet naponta 1000 liter tejet szállított az ózdi Vasgyár Élelmezésének, az u. n. Provizerátnak. A fuvar a vasgyári

Élelmezés fizette. A pengő megjelenéséig a Korona fokozatos romlása miatt havonta 10 q kukorica volt a fuvardíj, majd 1926-tól havi 100 Pengőt fizetett fuvardíjként a gyár. A fuvarozást Ujváry Ferenc, Héthy Lajos és Halász János szövetkezeti tagok vállalták. Kóser tejet is szállítottak Putnokra, a zsidó lakosoknak. A fejést az Izr. Hitközség végeztette saját edényeikbe, saját embereikkel. A megmaradt nyerstejet fölöző- és köpülő gépek segítségével teavajnak dolgozták fel a tejüzemben. A vaját cégjelzéses csomagolásban szállították Ózdra, Putnokra, Miskolcra. 1938 után a nemesek fiai, névszerint Héthy Sándor, Héthy László, Deme Barna, Lőkös János, Lőkös Barna, Lőkös György községi ösztöndíjjal tejipari tanfolyamon vettek részt, melyet a rimaszombati Téli Gazdasági Iskolában tartottak meg. A végzett növendékek aranykalászos gazdaként kerültek ki a tanfolyamról, s mint szakemberek, kitűnő eredményeket értek el a tejtermelésben és a tenyészállat-tartásban. Feladatuk volt a jól tejelő tehénállomány és az apaállatok kitenyésztése. A tejellenőrzését a Megyei Gazdasági Felügyelőség részéről kiküldött tejellenőr végezte. Itt megemlítenéd Kolozs Jenő, gazdasági akadémiát végzett tejellenőr, akinek szakmai irányítása alatt végezték teendőiket gazdaságaikban az aranykalászos gazdák. A szakképzett gazdák feladata volt a másfél éves apaállatoknak tenyészanyagként való biztosítása — a járási Gazdasági Felügyelőségen keresztül — a községek részére.

A kisnemesi családok nemcsak fiaikból igyekeztek mezőgazdasági szakembereket nevelni, lányaikat is beiratták a putnoki 3 évfolyamú Felsőfokú Mezőgazdasági Leánynevelő Intézetbe. Putnok közelsége lehetővé tette, hogy a nemesek lányai a 4 polgárit elvégezve, tovább tanulhattak a felsőfokú szakiskolában.

Családfők és házastársak

- | | |
|--------------------------|--------------------------------|
| 1. ns. Vattay Ferenc | ns. Babus Mária |
| 2. ns. Héthy Tamás | Tóth Lídia |
| 3. ns. Lőkös Lajos | ns. Pály Ida |
| 4. ns. Csiszár János | Szekeres Bori |
| 5. ns. Istók János | Szögedi Teréz (Sajóvárkony) |
| 6. ns. Vattay Béla | ns. Lőkös Lídia |
| 7. ns. Vattay László | ns. Hubay Klára (Recske) |
| 8. ns. Héthy Dénes ifj. | ns. Lőkös Borbála |
| 9. ns. Héthy Dénes id. | ns. Járdánházy Mária (Szuhafő) |
| 10. Szekeres Aladár | Tóth Erzsébet |
| 11. ns. Héthy Károly | Tóth Mária |
| 12. ns. Dienes György | ns. Csiszár Piroska |
| 13. ns. Lőkös Barna | ns. Iván Piroska (Királyi) |
| 14. ns. Héthy Lajos id. | Morvay Erzsébet |
| 15. ns. Héthy Lajos ifj. | ns. Héthy Piroska |
| 16. ns. Lőkös László | ns. Csiszár Irén |
| 17. ns. Csiszár Lajos | Szekeres Jolán |
| 18. ns. Babus István | |
| 19. Tóth Lajos | ns. Ujváry Katalin |
| 20. Morvay István | Elek Mária |
| 21. ns. Héthy Dezső | |
| 22. ns. Lőkös Sámuel | ns. Bátty Jolán (Harmac) |
| 23. Kovács István | Tóth Mária |
| 24. Pogonyi János id. | ns. Sáfrány Irén (Sajókaza) |
| 25. ns. Lőkös Sándor | ns. Csiszár Ilona |
| 26. ns. Héthy György | ns. Lőkös Klára |
| 27. ns. Lőkös János | ns. Várnay Mária |
| 28. ns. D. Lőkös Sándor | Kovács Beáta |
| 29. ns. Deme László | ns. Orbán Zsófia (Zádorfalva) |
| 30. ns. Ujváry Imre | ns. Szepessy Fanni |
| 31. Szekeres Károly | Munkácsi Erzsébet |
| 32. ns. Lőkös István | ns. Lőkös Erzsébet |

- | | |
|------------------------------------|-----------------------------|
| 33. ns. Várnay János (Sajószárnya) | ns. Héthy Ilona |
| 34. ns. Ujváry Ferenc | ns. Gál Julianna |
| 35. ns. Lőkös György | ns. Bukó Ilona (Sajókaza) |
| 36. ns. Lőkös János id. | ns. Deme Lidia (Zádorfalva) |

Imola

Régi kurialista falu, a hajdani kismemesek lakták még a két világháború között is. A helyi nemesség családja nagy erdőbirtokkal rendelkeztek. Az adatközlő Osváth Lajos 2000 holdra becsülte a nemesi közbirtokosság erdőállományát. Az erdőbirtokon 1928-ig makkoltatásos sertéstartást folytattak a helybeli nemesek. Kéthetenként sózták a kint tartott jószágot. A makkon hízott sertéseket többen levágták, míg mások kukoricán tovább tartották, hízlalták, hogy húruk ízletesebb, szalonnájuk fehérebb legyen. A nemesi közbirtokosság nagy kiterjedésű szilvás területekkel is rendelkezett. A szedett termésből gyakran évi 200 véka szilva is került szétosztásra.

Az erdőkitermelésnél nagy szerepet játszott a cserhántás. A cser héjáért – magas eladási ára és könnyű szállíthatósága miatt – néhány éven át cserébe a lehántott fát adták a fakitermelő kereskedőnek. A cser héját szekéren maguk a birtokosok fuvarozták be Rudabányára, az állomásra, továbbszállításra vagy Putnokra a Péter-féle cser-telepre. Itt a cser héját géppel feldarabolták, és vagonba rakva a feldolgozó üzemeknek szállították tovább.

1928 után a sertéstartás helyett juhtartásba kezdett a nemesi társulat. Ennek két oka volt. Egyrészt a sertések a legelőket feltúrták, így azok juhok legeltetésére alkalmatlanná váltak. Viszont a juhtartást, annak haszna mellett, szükségessé tette az elhanyagolt földek termőképességének javítása. Az eddigi külterjes sertés-makkoltatásból származó könnyebb jövedelem-szerzés mellett elhanyagolták a juhtenyésztést és a föld megmű-

velését. Gúnyolták is ezért a Szuha-völgyi nemesek az imolaikat ezzel a szólás-mondással: Imola, Imola, drága jó földem Imola, Elvetettem két vékát, lett belőle egy véka. Igaz, mondták az imolaiak, hogy mikor erdővel és disznóval foglalkoztak, csak annyit termeltek búzából, ami elég volt a házi szükségletre. Piacra nem vittek terményt. A gazdasági válság idején az imolai nemesek juhból és erdőkitermelésből éltek. Továbbra sem termelték az olcsó áron eladható, keveset érő gabonaféleségeket. Az alacsony árak miatt sertéssel sem foglalkoztak. Nem is adósodtak el. A Száraz-völgyi nemesek közül sokan vettek fel istálló és magtár építésére hiteleket a Pengő megjelenése után. A terményárak hirtelen lezuhanása következtében a hitel visszafizetése nehézségekkel járt. Sok nemes házatáján megjelent a végrehajtó. Általában a kisebb erdőterület birtokában a Szuha-völgyi nemesi falvak nehezebben vészték át a gazdasági válságot, mint a nagyobb erdőbirtokkal rendelkező imolai nemesség, akik e válságos helyzetben jobbra juhtenyésztéssel foglalkoztak. A makoltatásos sertéstartást is abban az időben hagyták abba, amikor a gabonaárakkal egyidőben a sertés-árak is igen alacsonyak voltak.

A 20-as években az Osváth nemesi hadból József családja cserép és téгла égetéssel is foglalkozott. A vasoxidos agyagból szép piros színű, kisméretű, u. n. hódfarkú cserepeket és téglát égettek, ami keresett cikk volt messze vidéken. Szívesen fedték keménycseréppel a házaikat a szomszéd falvak lakói is. Olcsóbb volt mint a poltári, dereski vagy a fazekaszsaluzsányi cserép. Míg ezek világosszürke színűek voltak, addig az imolai piros cseréppel a tetőket díszítették is. A református egyház is foglalkozott cserép és téгла készíttéssel. Az Osváth családdal közösen alkalmazták Pataki Lajos téglamestert. 1928-ban megszűnt a vállalkozás mindkét részről, mert az égetéshez szükséges hántolt fa igen drága volt. Tüzelőanyagként való használata mellett a téглаégetés és cserépegetés gazdaságtalan vállalkozásnak bizonyult. Ezenkívül az új házakhoz már a serényfali gyárból vették a téglát és a nagyobb felületű fedőanyagot, olcsóbban és jó minőségben.

A gazdasági válság ideje alatt megkezdődött fokozatosan a termőföldek feljavítása, ugarolással és juhtrágyával. A juhtartás mellett a földek belterjesebb művelése is megkezdődött s a gazdasági válság végére Imola felzárkózott a gabonaféléket is termelő, jómódú községek sorába.

Az útviszonyok miatt kedvezőbb volt ugyan a putnoki piac elérése, mégis szívesen keresték fel terményeikkel a Szuha-völgyi bányatelepeket, Rudabányát és a sajószentpéteri vásárokat.

Az imolai nemes családok még a két világháború között is, zártabb falutelepülésük miatt, hagyományaikhoz, szokásaikhoz is tovább ragaszkodtak. A faluban kevés volt a nemes eredetű család. A Nemesi-soron élt néhány agilis, míg a Gál-szögben vegyesen zsellérek és szegényebb nemesek laktak. Lenkey Miklós családja járt az élen. A családfő iskolázott, tekintélyes nemes ember volt, megyebizottsági tag. A régi imolai családok között kiemelkedő szerepe volt a faluban az abaúji eredetű Osváth és a Sajólenkéről származó Lenkey családoknak, akik a református egyház buzgó hívei voltak. Rozsnyóról került Imolára az egykor evangélikus vallást követő, üldözött Vaxman család. A család tagjai a többi nemesi családokkal együtt évszázadok óta paraszti életet folytattak a faluban.

A családok között gyakoriak voltak a rokon-házasságok, különösen az Osváth és a Lenkey család gyermekei között.

Az imolaiak politikai magatartására és összefogására jellemző, hogy a putnoki járásban néhány cikluson át a választások alkalmával az ellenzék jelöltjére szavaztak. Az átállásnak az volt az oka, hogy Putnoky Móric keleméri földbirtokos, a kormánypárt jelöltje, az Osváthok egy férfi tagjának katonai szabadságolását megoldani vonakodott. Ugyanekkor báró Radvánszky Kálmán, sajókazai földbirtokos az ügyet rövid úton, néhány nap leforgása alatt eredményesen elintézte. A választások alkalmával az Osváth nemesi had tekintélyénél fogva maga mögé sorakoztatta a rokonságot, végső soron az egész falut. Voksaikat egy alkalommal Diószeghy Dezső, máskor Nagy Ádám kisgazdapárti

képviselőjelöltekre adták le. A későbbiek folyamán is csak nagy-
nehezen békélt meg a falu, csupán Lenkey Miklós, helybeli te-
kintélyes nemes útján sikerült az imolai nemeseket újra a kor-
mánpárt oldalára állítani.

Nemesi családfők és házastársak

Fő út

1. ns. Lenkey Imre	ns. Hubay Margit (Hubó)
2. ns. Pálur Rafael	ns. Lenkey Mária
3. ns. Lenkey Bertalan	ns. Almássy Erzsébet (Kánó)
4. ns. Osváth József	ns. Osváth Erzsébet
5. ns. Pálur István	Konyha Erzsébet (Zubogy)
6. Gadna Ferenc (Alsószuha)	ns. Lenkey Zsuzsanna
7. ns. Lenkey Zsigmond	ns. Dapsy Margit (Alsószuha)
8. Tarcali János (Égerszög)	Gál Zsuzsanna
9. Fehér Pál	Ronyecz Erzsébet (Kurittyán)
10. Gömöri Barna	Simon Mária (Zubogy)
11. ns. Lenkey Ferenc	ns. Pálur Irma
12. ns. Lenkey Imre	ns. Szuhay Mária (Alsószuha)
13. ns. Vaxman Ferenc	ns. Nagy Zsuzsanna
14. ns. Osváth Lajos	ns. Ragályi Zsófia
15. ns. Osváth Ferenc	ns. Nagy Julianna
16. Kocsis Sámuel	Demjén Erzsébet
17. ns. Osváth Pál	ns. Lenkey Anna
18. ns. Osváth Béla	ns. Lenkey Judit
19. Váradai Sándor (Szuhaő)	ns. Osváth Amális
20. ns. Osváth Bertalan	ns. Kasza Zsuzsanna
21. Galambos Béla	ns. Lenkey Mária
22. ns. Lenkey Bertalan	ns. Vincze Zsuzsanna (Szilice)
23. ns. Lenkey Ferenc	ns. Kalla Eszter
24. ns. Lenkey Lajos	ns. Osváth Zsuzsanna
25. ns. Nagy Sándor	ns. Lenkey Anna

26. ns. Ragályi Bertalan
27. ns. Ragályi László
28. ns. Arday László
29. ns. Lenkey György
30. ns. Osváth János
31. ns. Lenkey Dániel
32. ns. Lenkey Miklós

- ns. Almássy Julianna (Kánó)
- ns. Lenkey Erzsébet
- ns. Almássy Ilona
- ns. Kékedi Mária (Sajólenke)
- ns. Ször Ilona (Tornakápolna)
- ns. Lenkey Krisztina
- ns. Galovics Piroska (Sajógömör)

Lelétei út

1. ns. Nagy Lajos
2. ns. Vaxman László
3. ns. Kalla József
4. ns. Osváth Pál
5. ns. Osváth Maxi
6. ns. Osváth Lajos
7. ns. Osváth Dániel
8. ns. Osváth Pál
9. ns. Almássy Illés
10. ns. Osváth Rafael
11. ns. Lenkey Lajos
12. ns. Lenkey Rafael
13. Szabó Lajos
14. ns. Almássy Dániel
15. ns. Almássy Dániel id.
16. ns. Osváth József

- ns. Kasza Zsófia (Szuhafoő)
- ns. Nagy Erzsébet (Szuhafoő)
- ns. Osváth Ágnes
- ns. Lenkey Apollónia
- ns. Ragályi Katalin
- ns. Almássy Zsófia
- ns. Osváth Erzsébet
- ns. Osváth Mária
- ns. Lenkey Zsuzsanna
- ns. Ragályi Teréz
- ns. Lenkey Judit
- ns. Németh Borbála
- ns. Drótos Julianna
- ns. Osváth Lidia
- ns. Lenkey Julianna
- ns. Lenkey Teréz

1920–1930 között kötött házasságok száma 48. Ebből nemesek közötti házasság 42.

Osváth nevű családfő	17
Lenkey nevű családfő	13
Almássy nevű családfő	4
Vaxman nevű családfő	2
Pálur nevű családfő	2
Kalla nevű családfő	1

Nagy nevű családfő	2
Arday nevű családfő	1
	42
Vegyes házasság	6

Naprágy

Naprágy egykori kurialista falu, a trianoni békeszerződés után az 1938. évi határmódosításig a szlovenszkói politikai időszak alatt már polgárosultabb keretek között élte a maga földművelő életét. A polgári demokráciában élő, volt kismanesi társadalom néhány évtized múltán már nagyrész elhagyta egykori szokásait, hagyományait. A falu kismanesi családjai hamar beilleszkedtek az új társadalmi élet szabta közösségi életformába. Az érintkezések megszabott korlátai széttöredeztek. Ur és paraszt, paraszt és nemes viszonyában a megkülönböztető formajegyek, a rang, a kivagyiság, rátartiság, rövid időn belül eltűntek. A jó anyagi körülmények között élő, volt paraszti és kismanesi társadalom egyébe kovácsolódott a határon túli falvakban. Az adatközlők – a 80–85 éves egykori kismanes utódok is – az életüket formáló demokratikus szellem jegyében nyilatkoztak magukról, családjukról, életkörülményeikről, múltjukról. A faluban a megkérdezettek többsége – nemesi múltjukról vallott adatközléseik közben – elbizonytalanodott. Fogékonyságuk a múlt iránt elhalványodott. A falun belüli elkülönülések megszűntek ellenére a hajdani nemes családok egymásközötti házassága még tovább élt, kivált a régi múlttal rendelkező családok között. A szegényebb armalista nemesek azok, akik a más falubeli parasztgazdák lányait vették feleségül, házasodtak be vőként egy-egy jómódú gazdacsaládba. A nemesi házassági kapcsolatok színhelyeiként a Száraz-völgyi nemesi fészkek és a szomszédos Hubó említendőik. A Tar, Orbán, Deme, Szuhay, Ragályi, Hubay családok közötti házasságok a gyakoriak. Ezeket a családokat tar-

tották a falubeliek az u. n. „valódi” nemeseknek. Ezek a megkülönböztetések érződnek a beszélgetések folyamán, a volt kiskisnemesek nyilatkozataiban is. A trianoni békeszerződés után a naprágyi nemesek között voltak olyanok is, akik kettős birtokosként művelték földjeiket.

Hubay András kiskisnemes birtokának egy része a határon inneni keleméri területre esett. A határszéli birtokának egy részét bérbeadta, míg a többit saját fogataival művelte. Hanvay László keleméri földbirtokos naprágyi birtokát Bódy László helybeli kiskisnemes bérelte. Nemes Szabó Antal 1933-ban szénkutatóval próbálkozott, a Kasza nevű aknász segítségével. Nem sokkal később a naprágyi kutatás színhelyétől néhány kilométerre Putnok Mór keleméri földbirtokos végeztetett birtokán a demarkációs vonal közelében szénkutatót. Bárány Wolfner András újpesti bányász finanszírozta a kutatási munkákat. Mindkét vállalkozás eredménytelen volt, szenet nem találtak.

1938 és 1945 között Naprágy újra a keleméri körjegyzőséghez tartozott. Ebben az időszakban, majd a háború befejezése után, 1946-ban a csehországi áttelepítések miatt sok, volt kiskisnemesi család jött át magyar területre, akiknek nagy része Putnok és Ózd környékén telepedett le. A Naprágyból érkezők a Szuhay, Hubay, Deme és Bódy kiskisnemesi családokból kerültek ki.

Családfejek és házastársak

- | | |
|-----------------------|---------------------------------|
| 1. ns. Hubay Barna | ns. Dusza Erzsébet (Zádorfalva) |
| 2. ns. Szívós Antal | ns. Lenkey Lenke (Hubó) |
| 3. ns. Orbán Zsigmond | ns. Bodon Erzsébet |
| 4. ns. Bódy László | ns. Tar Mária |
| 5. Zarkóczi Lajos | ns. Hubay Katalin |
| 6. ns. Tar László | ns. Hubay Julianna |
| 7. ns. Nagy József | ns. Nagy Zsuzsanna |
| 8. ns. Szívós György | ns. Ragályi Eszter |
| 9. ns. Tar Tamás | ns. Szegő Klára (Zádorfalva) |

- | | |
|-------------------------|----------------------------------|
| 10. ns. Madarász László | ns. Lenkey Erzsébet (Hubó) |
| 11. ns. Némethy József | ns. Nagy Eszter |
| 12. ns. Király János | ns. Hegyi Erzsébet (Zádorfalva) |
| 13. ns. Orbán László | ns. Hubay Erzsébet |
| 14. ns. Molnár József | ns. Lukács Margit |
| 15. ns. Hubay István | Csobó Eszter (Pálfalva) |
| 16. ns. Hubay Sándor | ns. Lenkey Margit (Imola) |
| 17. ns. Ragályi György | ns. Csiszár Erzsébet (Runya) |
| 18. ns. Hubay András | ns. Somogyi Julianna (Sajólenke) |
| 19. ns. Szuhay Lajos | ns. Ragályi Sári |
| 20. ns. Ragályi László | ns. Tar Zsófia |
| 21. ns. Tar József | ns. Hubay Klára |
| 22. ns. Szabó Antal | ns. Bódy Erzsébet |
| 23. ns. Hubay József | Czókoly Erzsébet |
| 24. ns. Tánczos Tamás | ns. Hubay Zsuzsanna |
| 25. ns. Orbán Lajos | ns. Deme Erzsébet (Hét) |
| 26. ns. Hubay Sándor | ns. Tánczos Apollónia |
| 27. Helembai József | ns. Orbán Terézia |
| 28. Kovács András | ns. Hubay Erzsébet |
| 29. ns. Kasza Pál | Varga Julianna (Kelemér) |
| 30. ns. Szuhay Gyula | ns. Deme Zsófia |
| 31. ns. Deme György | ns. Hubay Zsófia |
| 32. ns. Tar László | |
| 33. ns. Tar Miklós | |
| 34. ns. Marton Béla | |
| 35. ns. Szuhay László | |
| 36. Tóth Ferenc | |

Ragály

A századfordulóig a Kisragály nevű falurészt jobbra nemesi származású gazdák lakták. Létszámuk fogytán a falu társadalmában még elismert vezető szerepük mellett, a feltörekvő volt úr-

béres gazdákkal szemben mindjobban háttérbe szorultak. A házasságkötések is mind gyakoriabbakká váltak a nemes származású és volt úrbéres jobbágyok gyermekei között. A módos Simon, Kovács és Skover családfők, mint egykori „agilis”-ek válnak a faluközösség vezető tisztségviselőivé. Feleségeik a helyi vagy a szomszédos nemesi falvak leányai közül kerültek ki. Elmosódnak a családokon belül a származásból eredő ellentétek. A nemesi hagyományok is a vegyes házasságok gyakorisága miatt elhalványultak. Az itt élő gazda családokban a racionálisabb értékeket felszínre hozó termelő szemlélet erősödik meg. Már feleségei nemesi származása miatt is a szomszéd falvak nemesei egyenrangú társaikká fogadták a három gazdacsalád férfi tagjait. A kiterjedt falubeli Ragályi családok e változó időszakban nem találták meg az őket ősi szálon megillető helyüket a falu társadalmában. Úgy érezték, hogy a bárói rokon szomszédsága miatt sem kaphatták meg családjaik azt az elismerést, mint amiben részesültek a hasonló jogállású nemes társaik Imolán, vagy a Szuha-völgyi nemesi falvakban, ahol földesúri hatalom nem volt.

A falu gazdatársadalmában a származásra és eredetre való tekintet nélkül a közös érdekképviselőlet erősödött meg. Csak az így kialakult összefogással sikerült a számukra kedvezőtlen képviselőtestületi gyűlés határozatai ellen óvást emelni vagy azt elutasítani. Gyakori volt a vita az uradalmat képviselő Pintér Nándor jószágkormányzóval, aki a hajdani földesúri hatalom első tisztjeként kívánta urát képviselni. Enyhült a helyzet, amikor báró Ragályi-Balassa Ferenc leányát nőül vette Lukács Endre, a putnoki járás főszolgabírája. Ő politikai okokból is igyekezett a kormánypárt oldalára állítani a faluban élő kismemesi rokonokat, valamint azokkal atyafiságra jutó módos gazdacsaládokat. Ekkor vált Ragály a környék falvainak központjává. Orvosa, gyógyszerésze, csendőrörse lett a községnek. Kiépült a műút Putnok és Aggtelek között, melyen 1928-ban megindult az autóbusz-forgalom. Az út nyomvonala úgy lett kimérve, hogy

az éles hajtűkanyarjaival minél több helyen érintse az uradalom kitermelésre váró erdőterületeit. A Zádorfalvától Aggtelekig portalanított út a közérdek mellett nagymértékben szolgálta a bárói család gazdasági érdekeit is, s nem utolsó sorban a vő, Lukács Endre versenylovai számára a hosszútávú biztonságos útvonalat Ragálytól Putnokig.

Lukács Endre hivatali ideje alatt kinevezte a Ragályiakkal rokon Madarassy Barnát körjegyzőnek, aki rokoni kapcsolatai révén az akkori időkben nem mindennapos társasági összejövetel szervezője volt feleségével és a gazdaság intézőjével, Kertész Istvánnal. A helyi intelligencia, az ő közreműködésükkel és rendezésükkel néhány éven át megismétlődő farsangi műsort állított össze. Az előadás színhelye a bárói kastély fogadó hallja volt. A műsort minden alkalommal megtekintette az est védnöke, báró Ragályi-Balassa Ferenc és felesége is, azok rokonsága, baráti köre s a meghívott vendégek. Ez utóbbiak többsége a környék jegyző, pap, tanító és más módos családok eladó lányaiból és partiképes fiaiból állt össze. A műsort minden esetben hajnalig tartó bál követte. Az emelkedett hangulat mellett is csakhamar kialakultak a kasztok a kastélylakók és barátaik, s a meghívott kívülálló vendégek hovatartozásának rendje szerint. Néhány év múltán az összejövetelek meg is szűntek, s a kastélybeli műsoros estéknek és az azt követő báloknak csupán halvány emléke maradt meg.

Családfők és házastársak

- | | |
|-------------------------|---------------------------------|
| 1. ns. Ragályi Zsigmond | ns. Lenkey Erzsébet (Imola) |
| 2. Simon István | ns. Lenkey Piroska (Alsószuha) |
| 3. ns. Ragályi István | Béres Magdolna (Bodrogkisfalud) |
| 4. ns. Ragályi Lajos | Simon Katalin |
| 5. ns. Fejes Bálint | Elek Livia (Zubogy) |

6. ns. Fejes László	Pogány Erzsébet (Trizs)
7. Kovács Miklós	ns. Dapsy Júlia
8. ns. Dapsy Vilmos	ns. Várady Erzsébet
9. ns. Ragályi Bálint	Pusko Olga
10. ns. Ragályi Bertalan	ns. Ragályi Piroska
11. ns. Ragályi Rafael	Skover Terézia

Sajóvelezd

Sajóvelezdén megosztott faluközösségben élt egymás mellett a két világháború között a többségében még nemesi múltjára büszke nemesi és paraszt réteg. A Paraszt-soron az egykori jobbagyok utódai éltek vegyesen, a régi falualapító Kövér és a más faluból ideszakadt nemesi származású Sáfrányokkal és Csákokkal. A Nemesi-soron élők elkülönültek a falualapító velezdi Kövérek késői maradékaitól is, akik részben a Templom-szögben, részben a Fő úton, parasztporták közé beékelődve éltek családjukkal. Hasonlóképpen tartózkodó magatartást tanúsítottak a jövevényeknek tekintett, a szomszéd falvakból jött kazai Sáfrányokkal és az uraji Csákokkal, noha a Nemesi-soron élők többsége is idegenből, a Száraz-völgyi nemesi hajlékokból érkeztek a faluba. A Kalas, Ujj, Dapsy, Csiszár, Batta családok tagjai a Száraz-völgyi nemesek egyenesági leszármazottai. Az egykor gazdag Varnay Ferencet, akinek nagyobb birtokát a Nemesi-soriak megvették, szegénységében már nem sokra nézték. A templomi ülésrend is kellőképpen kifejezte a Nemesi-sori és a Paraszt-sori családok egymás közötti viszonyát. A nemesi-soriak egymás mellé és mögé tömörültek, a másik falurész családjai, parasztok és nemesek, széttagolva, rendezetlenül ültek a padsorokban. A családok közötti közeledés csak lassan, vontatottan haladt előre a két világháború között. A paraszt és a nemes származásúak közötti házasságok inkább a Fő úton élő nemesek és parasztok családjai között voltak gyakoriak. A Nemesi-soriak a

Fő úton élő kisnemesek származását is kételkedve fogadták vagy elhallgatták. Pl. a Sáfrány család felé is idegenkedve tekintettek, bár tudták, hogy e családból származott egy Sáfrány nevű altábornagy, aki a régi fogalmak szerint semmiképpen sem kerülhetett ki paraszt rendűek sorából. A Nemesi-soriak a Hont –Pázmán nembeli. egykori várúr vezetdi Kövérek szegény le- származottait aligha tekintették falualapító családtagnak. 1910- ben – az emlékező emberek szerint – nemes Kalas László ki- tagadta leányát, mert férjhez ment G. Jobbágy József paraszt- emberhez.

E faluban is, akár Aggteleken vagy Alsószuhán, külön volt a paraszti és nemesi határ.

Nemesi határ

(Felső határ)

Kertszegi

Kétút-köz

Ujhadrász

Nagyhadrász

Keserveskő

Mócsföldje

Medvetava

Paraszti határ

(Alsó határ)

Rendek

Kukucsó

Radvánszky-rész

(vásárolt földek)

Liget

Farkasszögrét

Malomszögrét

A Nemesi-soriak elől jártak az uborka és káposzta termelés- ben. Az ózdi piacot ellátták befőzni való csemege uborkával. A káposztát szekérszámra szállították az ózdi munkásoknak, akik a legnagyobb fogyasztói voltak a termelt zöldségáruknak. A káposzta meghonosítását a Dienes család héti megtelepedése segítette elő. A káposzta termelésében a Varnay-féle birtok megvétele után a hétiek mellett a vezetdi nemesek jártak az élen. Vagon tételben is szállították a káposztát Miskolcra és Mező- kövesdre, az ottani felvásárlóknak vagy saját piaci árusítási helyeikre.

A paraszt réteg karolta fel a marha hizlalást. Igavonónak is inkább a parasztgazdák kedvelték a pirostarka ökröket, kivéve a Jobbágy nagycsaládot, akik szívesebben igázták a magyar ökröket. A Nemesi-soriak lovakat tartottak, néhányan Hajdúnánás vidékéről vásárolták a nyers, fiatal csikókat, majd azokat felerősítették, s igázásra vásáron gazdaembereknek adták el, vagy tovább tartották, és néhányat katonai célra adtak tovább a honvédségnek.

Családfők és házastársak

Nemesi-sor

1. ns. Tóth Károly	ns. Réthy Etel
2. ns. Kalas János	ns. Csoltói Eszter
3. ns. Nagy János	ns. Csák Julianna
4. ns. Paizs Lajos	ns. Simon Zsófia
5. ns. Ujj Pál	Szabon Zsuzsanna (Vadna)
6. ns. Kis Marton Gábor	ns. Dienes Mária
7. ns. Dienes Dániel	ns. Hubay Julianna (Disznóshorvát)
8. ns. Nagy Sándor	Bencs Zsuzsanna (Sajókápolna)
9. ns. Böszörményi László	ns. Tóth Zsófia
10. ns. Kalas Béla	ns. Máthé Zsuzsanna (Kövecses)
11. ns. Dienes József	Szabó Mária (Kelecsény)
12. ns. Papp Károly	ns. Nagy Julianna
13. ns. Kalas László	ns. Dienes Zsuzsanna
14. ns. Csiszár László	ns. Pogány Irma (Barcika)
15. ns. Molnár Lajos	ns. Csiszár Erzsébet
16. ns. Dapsy Lajos	ns. Réthy Kata (Barcika)
17. ns. Ujj András	ns. Csoltói Katalin
18. Ujj László	ns. Tóth Etel

Paraszt-sor, Templom-szög, Fő út

1.	ns. Nagypál János	Lámer Zsófia
2.	Varga János	ns. Kövér Sárka
3.	Jobbágy Lajos	ns. Nagy Zsófia
4.	ns. Kövér Balázs	ns. Sáfrány Erzsébet
5.	ns. Sáfrány József	Szabó Erzsébet
6.	ns. Kövér Pál	Sándor Rózsa
7.	ns. Csák Mihály	Kismarton Mária
8.	ns. Sáfrány László	Szabó Julianna
9.	ns. Kövér Péter	ns. Kövér Julianna
10.	Jobbágy József	Jobbágy Zsófia
11.	Kis Lámer József	Kalinka Erzsébet
12.	Kotó Mihály	ns. Sáfrány Jolán
13.	Jobbágy Mihály	ns. Sáfrány Julianna
14.	Jobbágy József	ns. Kalas Eszter
15.	ns. Réthy Sándor	Valkó Julianna
16.	Jobbágy József	Csikász Mária
17.	Lámer Balázs	Herplán Julianna
18.	Kiss István	Jobbágy Eszter
19.	Csoltó István	Jobbágy Zsófia
20.	Herplán János	Lámer Zsuzsanna
21.	Lámer József	Szabó Julianna
22.	Szabó József	ns. Tóth Julianna

Szuhafő

A honfoglalás első századaiban „Szuhaöldje” királyi várbirtokot vasművelő szolganépek népesítették be a Szuha-patak forrásvidékén, a mai Suhafő erdős területein. Az itt lakó vaskohászok a királyi udvartartás részére szolgáltatták be a kovácsolt vasat, a vaseszközöket és fegyvereket, a gömöri várispánság udvarába. A suhafői telepések természetes huzatú és fuj-

atós vasolvasztó kemencéivel egészítették ki az Árpádok rudabányai, imolai és trizsi vasolvasztó telepeinek láncolatát.

Szeredai László rudabányai geokémikus 1960. évben végzett vaskohászati vizsgálatai és kutatásai alapján feltérképezte Szuha-fő érclelő és vasolvasztó helyeit. Vizsgálatainak eredményeként az olvasztóhelyek nyomai, salakmaradványai, fűvókái megtalálhatók a Kisandris-völgyi Mák-rét, Doboskút-dűlő, Berekvölgy, Pincevölgy és Ladonyerdő határrészekben. A Tubóka-csordadűlő, Mák-rét és a helyszínen jól látható Berek-völgyi horpadások alatti barnavasérc fészkek szolgáltatták a nyersanyagot a vasolvasztáshoz. Az olvasztáshoz nélkülözhetetlen faszenet pedig a nagy kiterjedésű Cselén-erdő bükköseiből szállították a helyszínre.

Szuhafő falu királyi területen épült, majd a Miskolczi nemzetség adománybirtoka lett. 1251. után a természetes néphullámzás sem hozott idegeneket e területre. A török hódoltság alatt lakott portáinak száma egyre csökkent. 1671-ben mindössze öt szegény paraszt lakja. A felszabadító háborúk idején ezek telkei is kiürültek. A szomszéd megyékből érkeztek új jobbágyok, de a régiek is visszatértek, akik megváltották telkeiket, armalistává válva, a kurialistákkal kialakították nemesi lakhelyeiket. Erre az időre a Száraz-völgy többi helysége már mind nemes jellegű — Suhafő teljessé tette sorukat — s így a völgyön tipikus kisenemesi vidék alakult ki.

A XVIII. században szabad költözködésű vendég zsellérség érkezett, akik a nemesi földeket művelték, egyházi dízsmát nem fizettek. Emelte a falu létszámát az 1753–54-ben Aggtelekről ide költözött Bósa, Szeghő, Tőzsér, Kovács, Beke, Borza armalista család. Bódis Bertalan aggteleki adatközlő szerint a két falunak az inszurrekció idején Suhafőről került ki a nemesi felkelők mindenkori hadnagya. Utolsó hadnagyként említi Járdánházy nevű helybeli nemest. Hasonlóképpen közös vezetés alatt szálltak hadba Zádorfalva és Alsószuha nemesi felkelői Rákóczi zászlaja alatt. E nemesi helyeken kezdetben Alsószu-

háról a Szuhay család, majd Zádorfalváról a Deme család tagjaiból került ki nemesi felkelők hadnagya. Ezek közül kitűnt az Alsószuhán született Szuhay Mátyás, akinek vezetése alatt 1666–67-ben Szuhavölgy nemesei kiverték falujuk határából a putnoki és szendrői várból kiportyázó németeket és labancokat.

Nemesi gazdálkodás a faluban

A helyi kisnemesség kevés jóminőségű földdel rendelkezett. A kisebb kiterjedésű lankás részeken a háztartás szükségletére termelték a búzát, árpat és kukoricát, a magasabb helyeken zabot és rozsot. A szántóterületeket gyakran érte jégverés, ilyenkor eladásra alig jutott terményfelesleg. A Szuha-parti magasabb fekvésű rétiföldekről jó minőségű szénát kaszáltak, a mélyebb fekvésekről inkább lónak való savanyú szénát hordtak az állatok kiegészítő takarmányozásához.

A többi házhely birtokkal rendelkező nemesek 50–100 juhot tartottak. E jószágok trágyájával szórták be a birtokállomány java részét kitevő „hapokás” partoldalakat. Régebben kosarazás módszerével trágyázták a nehezen művelhető meredek fekvésű területeket.

A terméketlen vagy ugaron maradt szántóterületeket juhokkal legeltették. A nemesi közbirtokosságnak közös juhászata volt. Számára árendált földet és ló tartást biztosítottak. Csizsár Lajos a helység legtekintélyesebb nemese már saját juhászt tartott a nagyobb számú juhnyája mellett.

A kevés kiadással járó juhtartás mellett a nagy kiterjedésű erdőterületek biztosították a nemesek számára az állandó és biztos jövedelmet. A fatelepekre való fa és cserkéreg befuvarozását maguk a nemesek végeztették saját fogataikkal vagy szegényebb nemesek vállalták el a bérfuvarozás munkáját.

Az állattartásban a századforduló idején még szerepe volt a magyar szürke szarvasmarha-tartásnak. Egy 1906-os közbirto-

kossági irat utal arra, hogy szükségessé vált a csordával járó magyar szürke bika kicserélése. A könnyű járású magyar szürke szarvasmarha tartását indokolták a táj természeti adottságai is, a nehezebb járású piros-tarka „svájcer” fajtákkal szemben. A két világháború között még akadtak néhányan a szegényebb nemesek közül, akik keresztezett, u. n. bastard ökröket tartottak, azzal művelték földjeiket és fuvaroztak.

A falu gazdáinak többsége, főleg a tekintélyesebb nemesi réteg, lovakat tartott földjének megmunkálásához s a fuvarozáshoz. Ha a gazdaságban átmenetileg felszabadult a lovasfogat, akkor néhány fuvart is vállaltak a nemesek, s kocsisaikkal szállították be a fát a putnoki vagy a szuhakállói állomásra, vagy a fatelepekre.

Politikai élet

A szuhafői kisnemesség többsége a régi jobbágy-rétegből kiemelkedett nemesi közösséghez tartozott. A polgári forradalmi eszmékre jobban odafigyelő fogékony családfők s a választások idején a politikai élet alsó régióiban munkálkodó kortesek is az armalisták soraiban találhatók.

A Tanácsköztársaság idejéből említést érdemel egy érdekes és tanulságos példa, mely egyben a szuhafőiek politikai magatartását is tükrözi. 1919. januárjában a helybeli nemesség fiataljai táncmulatság engedélyezését kérték a putnoki járás főszolgabírájától. A kérelemben indokként említve van, hogy a belépti díjból befolyt összeget a helybeli református elemi népiskola javítására fordítaná a rendezőség. Alitisz Zoltán főszolgabíró a táncmulatságot engedélyezte azzal a kikötéssel, hogy az akkori református kántortanító, mint felkért kérelmező, s a táncmulatság rendjéért is felelős személy, 5 Korona helyett 5,40 Korona belépti díjat fizettessen be a táncmulatságon résztvevőkkel. Az önkényesen felemelt belépti díjból a 40 fillér

többletet a rendezőség köteles egyösszegben a zádorfalvi körjegyzőségen keresztül a Tompa Kultúrtársaság alapja javára a főszolgabírói hivatalnak befizetni. A rendezőség a befizetést a főszolgabírói hivatal többszöri felszólítása ellenére sem teljesítette, végülis 1919. március 30-án az ügy lezárult azzal a főbírói indokolással, hogy „az iskola kijavítása is kulturális célként tekintendő”, s ezért a főszolgabíró az ügydarabot, mint tárgytalant irattárba helyeztette.

Szükséges még annak a körülménynek ismerete is, hogy a zádorfalvi körjegyző a szuhafői „parti Kaszákkal” testvér, „jegyző Kasza” volt, akinek halogató magatartása is hozzájárult az ügy kedvező befejezéséhez.

A Horthy-korszakban csupán néhány régi donációs nemes család állt a kormánypárt jelöltje, Putnoky Móric keleméri földbirtokos mellé, aki 40 éven át volt a putnoki választókerület országgyűlési képviselője, a kormánypárt mandátumával.

A nemesek többsége, élükön a Császár, Csiszár, Járdánházy és Kasza családokkal a két világháború közötti idők képviselőválasztásain az ellenzékét, Bajcsy-Zsilinszky Endrét és a Kisgazda Párt képviselőjelöltjeit támogatta.

Családfők és házastársak

Parti rész

- | | |
|----------------------|-----------------------------|
| 1. ns. Bartók Rafael | ns. Dapsy Jolán (Alsószuha) |
|----------------------|-----------------------------|

Csiszár-szög

- | | |
|------------------------|--------------------------------|
| 1. ns. Csiszár Lajos | ns. Kosik Piroska (Zádorfalva) |
| 2. ns. Csiszár Kálmán | Gredula Jolán |
| 3. ns. Csiszár Miklós | ns. Encsi Terézia (Abaúj) |
| 4. ns. Járdánházy Imre | ns. Csiszár Apollónia |

Derék

- | | |
|-------------------------------|---|
| 1. ns. Nagy Ferenc | ns. Ujváry Erzsébet |
| 2. Juhász István (agilis) | ns. Járdánházy Julianna |
| 3. ns. Barna Pál | ns. Hubay Irma |
| 4. ns. Ragályi Pál | Demeter Margit |
| 5. ns. Pogonyi Bertalan (Hét) | ns. Kasza Amália |
| 6. ns. Kasza Lajos | ns. Garay Amális |
| 7. ns. Kasza Miklós | ns. Nagy Borbála |
| 8. ns. Deme László | Fejes Rozália (Zádorfalva) |
| 9. ns. Nagy Lajos | ns. Nagy Teréz |
| 10. ns. Paizs Miklós | ns. Szuhay Zsuzsanna |
| 11. ns. Váradi János | ns. Lenkey Margit (Imola) |
| 12. ns. Szabó Lajos | ns. Ragályi Julianna |
| 13. ns. Bartók Bertalan | ns. Babus Margit (Gömörszőlős) |
| 14. ns. Lenkey Pál | ns. Szuhay Irma |
| 15. ns. Császár János | ns. Lőkös Apollónia (Szkáros) |
| 16. ns. Bartók István | ns. Nagy Juliska |
| 17. ns. Lenkey József | ns. Bartók Erzsébet |
| 18. ns. Császár Lajos | ns. Batta Ilona |
| 19. ns. Járdánházy Bertalan | ns. Császár Irén |
| 20. ns. Császár József | ns. Lenkey Julianna |
| 21. ns. Császár Benedek | ns. Császár Irma |
| 22. ns. Császár Károly | ns. Járdánházy Teréz |
| | ns. Deme Eszter |
| 23. ns. Garay Lajos | ns. Farkas Irma (Gömörnánás
Nasztrali) |
| | Patkó Teréz |
| 24. ns. Váradi József | |
| 25. ns. Deme Zsiga | ns. Orbán Eszter (Zádorfalva) |

Járdán-szög

- | | |
|-----------------------------|------------------------------|
| 1. ns. Lenkey Károly | ns. Soós Margit (Zádorfalva) |
| 2. ns. Járdánházy Imre id. | ns. Deme Erzsébet |
| 3. ns. Járdánházy Imre ifj. | ns. Várai Póli |
| 4. ns. Járdánházy János | ns. Kósik Irma (Zádorfalva) |

5. ns. Barna Pál
6. ns. Bartók Sámuel

- ns. Lóczy Julianna (Királyi)
ns. Lenkey Erzsébet

Zádorfalva

Zádorfalva régi kurialista falu volt, ahol köznemes földesúr nem élt, így a falu kisnemesi közössége a falun belül élő többi társadalmi réteg mellett kialakította a maga sajátos életformáját. Mivel a falut többségében nemesek lakták, így a többségi elv alapján az irányító szerep is e vezető réteg kiváltsága volt.

A kisnemesség csak a régi hagyományos mezőgazdasági munkával foglalkozott. A határ kevés, de jó minőségű búzát termett, de jól díszlett a rozs és a zab is. Csupán az alsóbb fekvésű határreszeken termett meg a kukorica és az árpa. A rétek közelében volt a kenderföld, ahol a kender mellett veteményt és répát termeltek. A réti földek a Szuha-patak két oldalán terültek el. Sokáig ugaros gazdálkodást folytattak. Az 50–60 holdas nemesek 40–50 darabból álló juhnyájakat közös legelőn legeltették, a közösen szegődtetett juhászokkal. A juhok trágyájával javították a sovány parti földeket. Saját gazdaságuk és családjuk szükséglete szabta meg gazdálkodásuk körét. Kisáru-termeléssel nem foglalkoztak, az állattenyésztésből, termény eladásából jutott valami haszon gazdaságuk számára. A fő jövedelmi forrást az erdőkitermelés adta. A kisebb birtokkal rendelkező erdőtulajdonosok saját maguk vágatták ki erdeiket, míg a módosabb erdőbirtokosok fakitermelők útján értékesítették a kitermelt famennyiséget. A cserhántásból adódó cserhaját a putnoki Péter-féle csertelepre szállíttatták. A fa befuvarozását a szegényebb nemesek végezték. A kisnemesi erdők kitermelését a zádori Selymes és Márkus kereskedők végezték. Deme István nagyobb birtokos nemes feles dinnyést tartott. A dinnyét a Szuha-völgyi bányatelepeken árusították.

Néhány nemesi család, főleg a Batták, csikó neveléssel foglalkoztak. Batta Bertalan törzskönyvezett méneket tartott, az Országos Állattenyésztési Felügyelőség ellenőrzése mellett. A tenyésztők a 3 éves herélt lovakat, az u. n. remondákat, a honvédség részére adták el. A zádorfalvi nemesek hátszlónak alkalmas angol félvéreket tenyésztettek.

A falu nemesi rétegén belül is meg volt a differenciálódás. Nagyobb tekintélye a régi, u. n. adományos nemesi családoknak volt, különösen akkor, ha jól gazdálkodtak, s régi származásukat jó vagyoni helyzetükkel is erősítették. Ide tartoztak a Lenkeyek, Demék, Batták, Hegyiek, Ragályiak, Tarok és Orbánok családjai. Az érkező, benősült armalisták, mint Soós, Kósik, Szeghő, Dusza, Kasza, Paizs családok tagjai a régi családokba való benősüléssel s nem utolsó sorban szorgalmas földművelő munkájukkal szereztek egyenjogú elismerést mind a nemesi sorban, mind a falu lakossága előtt. A jómódú nemesek igyekeztek kifelé is mutatni előkelőbb származásukat, volt hintójuk. Deme István tekintélyes nemes, külön kocsilovat tartott, Putnokra hintón járt. A többi nemes csak vendégségbe vagy a szomszéd faluba való látogatás alkalmával és a lányok megkocsikáztatásakor fogtak be hintóba. Putnokra könnyű szekérrel jártak a vásárokra vagy nagyobb távolságra. A nemesek szegényebbjei is tartottak lovat, éppen Putnoknak -- mint járási székhelynek -- nagyobb távolságra való fekvése és a fuvarozás miatt. A lótartás a nemesi gazdálkodáshoz szorosan hozzátartozott. A zádoriak egykor „felült” nemesként vonultak Rákóczi zászlaja alá. Vezetőjük a hadnagy volt, az insurrectio idején. A két világháború között csak emlékként élt a hajdani nemesek tudatában a hadnagy, mint katonaember. Ezidőben a nemesi közbirtokosságban jutott szerep a hadnagy szónak. A nemesi közösség hadnagynak szólította a tisztségviselő közbirtokossági elnököt. Később ez a megszólítás vált általánossá. Deme Sándor volt az utolsó hadnagy, aki a legtekintélyesebb nemesi családfő volt a Szárazvölgyön. Őt tekintetes úrnak szólították a faluban. A többi

módosabb nemest urazták, az úr szót a vezetéknévükhöz kapcsolták. Az iparosok némelyike is úrnak szólította a jobb nemest, de legtöbbjük – miután soraikból került ki – bátyám, vagy kigyelmed megszólítást használt egy-egy találkozás alkalmával. A zsellér és kisparaszt urazta a nemest. A fiatal korosztálybeliek közül, kivált a paraszt és nemes legények soraiban, a két világháború között, már szűnőben volt a megkülönböztetés, míg végül teljesen elhalt. A lányok között ez a folyamat lassúbb volt. A nemesi hagyományok utolsó felvillanásaként említést érdemel Lipták László 86 éves alsószuhai hajdani jó módú kiskazda visszaemlékezése, egy zádori bálra. Elmondása szerint 1921-ben jelen volt egy bálon, ahol még külsőségeiben is teljes volt a bálózó lányok soraiban az elkülönülés. A bál képét így festi le:

A bált a református iskolában tartották, ahol a fal körüli lócákon a lányok édesanyjai ültek. A legények vegyesen, nemes, iparos, paraszt, zsellér, együtt álltak és beszélgettek a terem közepén. A terem egyik oldalán a nemes lányok álltak rang szerint egymástól oldalt egy könyöknyi távolságra. Az édesanyák mögöttük a lócán szorosan egymás mellett ültek. A cigánybanda mellett kezdődött a felállítás. Elsőként álltak a Deme lányok, utánuk következtek a Horkayak, Batták, Ragályiak, Lenkeyek és a többi nemes leányai. A másik oldalon iparosok, szegény parasztok, zsellérek lányai álltak egymás melletti és mögötti elosztásban. Az álló sorok mögött a padokon ültek az édesanyák. A nemes lányok csak nemes legénnyel mentek táncba, ezért, ha többen voltak, mint a legények, előfordult, hogy „paprikát” (petrezselymet) árultak. A nemes legények bármelyik lányt megtáncoltathatták. A nem nemes szülők is szívesen vették, ha nemes legény táncoltatta a lányukat. A bálban, a tánc befejezése után, minden lányt a helyére kísérték a táncosok. Nem volt párban-álldogálás vagy séta a teremben. A legények a tánc után a terem közepén egymással beszélgettek, a lányokkal csak tánc közben.

Zádorfalván a kisnemesek társadalma mellett élt egy tekintélyes iparos réteg. Az iparosok egy része a nemesek soraiból, míg a másik része a falu zselléreiből vagy a jövevényekből került ki. Az iparosok zöme kőműves foglalkozású volt, akik a századforduló idején, majd az I. világháborút követő évtizedben a falvak lakóépületeit és a putnoki tisztviselők villáit építették egy-egy építőmester vállalkozásában. Az iparos rétegen belül nem volt foglalkozásbeli széttagozódás, szakmai elkülönülés.

A nemes Horkay Sándor kőműves nemcsak jeles mesterember, hanem kitűnő vállalkozó is volt, tégláégetéssel foglalkozott. A saját égetésű téglából építette fel Orbán Lajos házát, az I. világháború után, 120 q búzáért. Sok házat emeltek fel a HS. monogrammu, zádorfalvi téglából. Nemes társa, Horkay József saját cséplőgépével csépelte el a falusi gazdák gabonáját. Paizs Dániel nemesember kovácsként dolgozott a faluban. Katona Pál, Ferenczy Béla, Pozsgay Lajos, Nagy Ferenc kőművesek elszegényedett nemesek utódaiként dolgoztak. Nemes Angyal Istvánnak az I. világháború végén még működött a vízimalma a Malom-közben, amit a Szuha-patak hajtott. Nemes Lenkey Lajos mint neves kerékgyártó volt közismert a Száraz-völgyön. Rajtuk kívül még 11 iparos élt a faluban, kovács, asztalos, cipész és csizmadia. Néhány éven át külön bált tartottak az iparosok. Az iparüzés mellett néhány hold földön gazdálkodtak, réttel és kisebb szőlővel is rendelkeztek. Az Alsószuha, Kelemér, Szuha-fő és Ragály felé vezető utak bejáratí részén voltak a lakóházaik.

A szegényparaszatok, zsellérek többségükben a helybeli nemesek földjein arattak, vágták a szénát és sarjut, s művelték e munka mellett saját földjüket a nemes igájával. Később sajátjukat már vásárolt jószággal dolgozták meg, főleg teheneket jármoltak, fiatal tinókat törtek igába, s azokat a vásárokon továbbadták, cserélgették. Télen és tavasszal eljártak a nemesi erdőkre fát vágni és csert hántani, de a fa fuvarozását a szegényebb

a szegényebb nemések végezték lovas szekérrel a zádori és szuhai erdőkből. Azok a zsellérek, akik nyáron a nemesi földeken arattak, többnyire a munkaadó nemes segítő emberei voltak. Családtagjaikkal együtt külső munkát is végeztek a nemeseknek, így a kapálást és a kenderfeldolgozást. Bejáróként asszonyaik, lányaik a nemesi családok állandó segítői voltak a háztartás munkáiban.

A jól gazdálkodó nemes bentkosztos kocsist (szolgalegényt) vagy komenciós cselédet tartott. Legjobban szerették a legényembereket, akiket családtagként szolgáltak ki, kedvében jártak, a jó erőben lévő szolgalegényt nagy becsben tartotta a család. Az évi fizetésük — a két világháború között — készpénzben 250 Pengő volt, teljes ellátással, szállással. Kiegészítésként egy rend cejg nyári ruha, vászoning és alsónadrág, egy surc, egy bakancs, egy talpalás. Vásár és bál alkalmával zsebpénz.

Zádorfalván a nemesi hagyományok tovább éltek mint a Putnokhoz közelebb eső Hétben, ahol a polgárosultabb életforma hamarabb kialakult, éppen a piacra való termelés következtében. Zádorfalván a hagyományos gazdálkodás szintjén élő kisnemések szokásaikat lassabban hagyták el.

Családfők és házastársak

Fő-út (jobb oldal)

- | | |
|-------------------------|-------------------------------|
| 1. ns. Batta Bertalan | ns. Hegyi Apollónia |
| 2. ns. Bata László | Váradi Eszter |
| 3. ns. Kósik Imre | ns. Nagy Julianna |
| 4. ns. Dusza Zsigmond | ns. Osváth Zsuzsanna (Imola) |
| 5. ns. Dusza Pál | ns. Paizs Eszter |
| 6. ns. Batta Ferenc id. | ns. Csiszár Borbála (Szuhafő) |
| 7. ns. Ambrus Ferenc | Kovács Mária |
| 8. ns. Orbán Károly | ns. Orbán Borbála |
| 9. ns. Barna Aladár | ns. Deme Margit |
| 10. Mészáros Imre | Szűcs Katalin (Ragály) |

11. ns. Batta Ferenc
12. Veres Mihály
13. ns. Kósik György
14. ns. Katona Pál

- ns. Varnay Mária (Finke)
- ns. Batta Eszter
- ns. Ragályi Julianna
- Fükő Ilona

Fő-út (bal oldal)

15. ns. Lenkey Zsigmond
16. ns. Hegyi Károly
17. ns. Deme István ifj.
18. ns. Horkay Sándor
19. ns. Horkay Lajos
20. ns. Batta Béla
21. ns. Batta Ferenc
22. ns. Deme István id.
23. ns. Nagy Károly
24. ns. Deme Zsigmond
25. ns. Varnay Gyula
26. ns. Dusza Pál
27. ns. Kósik Mihály
28. ns. Horkay István

- ns. Hegyi Erzsébet
- ns. Dapsy Zsuzsanna
- ns. Deme Julianna
- ns. Katona Erzsébet
- ns. Lenkey Erzsébet
- ns. Ragályi Borbála
- ns. Csizsár Borbála (Szuhaő)
- ns. Császár Eszter (Szuhaő)
- ns. Dusza Mária
- ns. Dusza Irén
- ns. Deme Eszter
- ns. Császár Jolán (Szuhaő)
- Bánszky Ilona
- ns. Ragályi Mária (Imola)

Felső-út (a templom felé)

1. ns. Dusza Pál
2. ns. Tar István (Naprágy)
3. Galkó Imre
4. Juhász Pál
5. Molnár Béla

- Palcsó Mária
- ns. Katona Klára
- Boros Gizella
- Antal Mária
- Váradi Irma

Ragályi-út

1. ns. Batta Zoltán
2. ns. Batta Béla
3. ns. Ragályi László
4. ns. Horkay István
5. ns. Orbán Pál

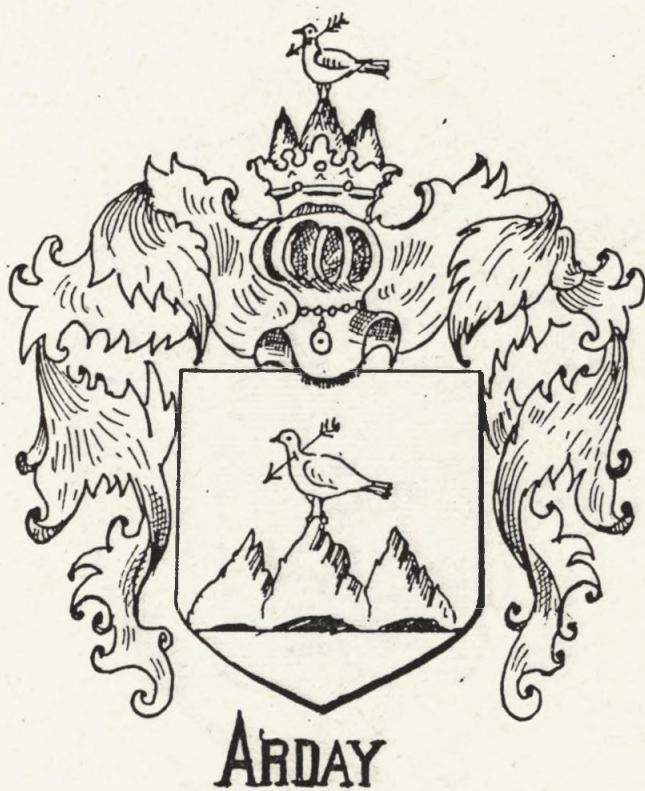
- ns. Deme Irma
- ns. Horkay Zsuzsanna
- ns. Batta Erzsébet
- ns. Ragályi Mária
- Gál Mária (Kelecsény)

Iparosok

1.	Oláh János	kőműves
2.	Fükő László	kőműves
3.	ns. Pozsgai Ferenc	kőműves
4.	Kovács Bertalan	kőműves
5.	ns. Katona Pál	kőműves
6.	ns. Ferenczy Béla	kőműves
7.	ns. Horkay Sándor	kőműves
8.	ns. Nagy Ferenc	kőműves
9.	ns. Lenkey Lajos	kerékgyártó
10.	Kemény Lajos	cipész
11.	Kemény Pál	cipész
12.	ns. Horkay József	gépész kovács
13.	Varga Márton	gépész kovács
14.	ns. Paizs Dániel	kovács
15.	ns. Angyal István	molnár

ILLUSZTRÁCIÓK

NEMESI CÍMEREK ÉS CÍMERKÉPEK



Imola



BARTÓK

Szuhafő



BATTA

Zádorfalva



CSÁSZÁR

Szuhaő



DAPSY

Alsószuha



HÉTHY

Hét



HUBAY

Naprágy



KÖSIK

Zádorfalva



LENKEY

Imola



MARTON

Naprágy



NAGY

Zádorfalva



Imola



RAGÁLYI

Ragály



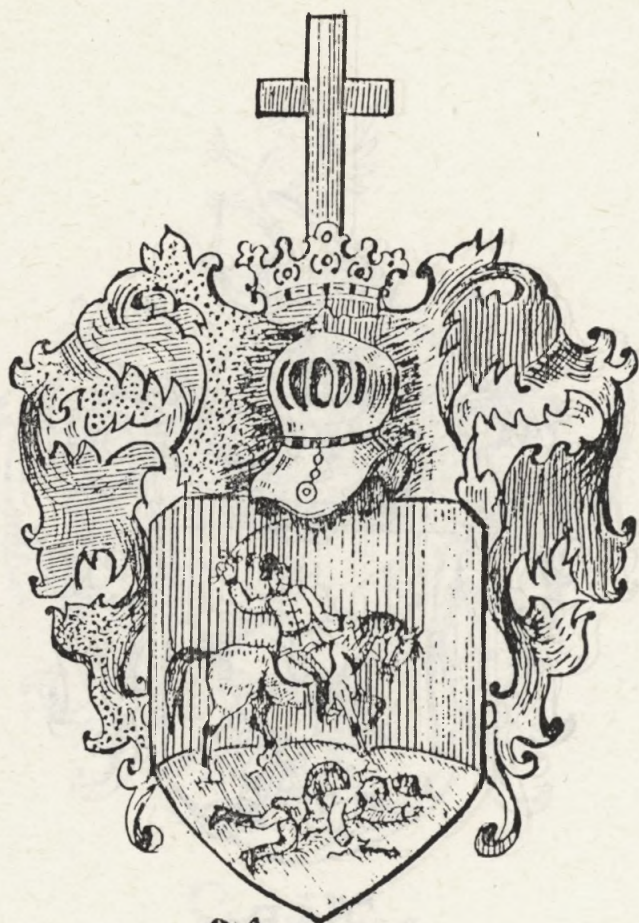
SZUHAY

Alsószuha



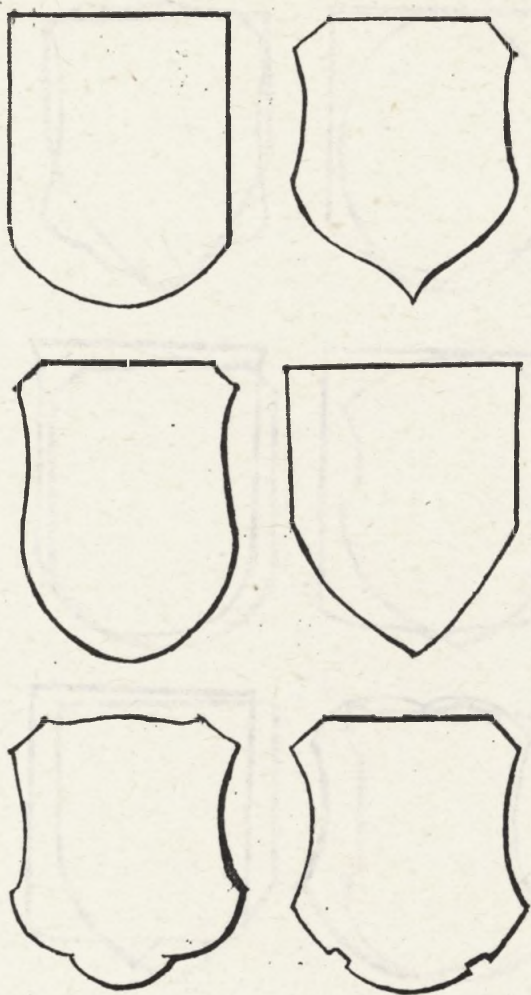
TAR

Naprágy

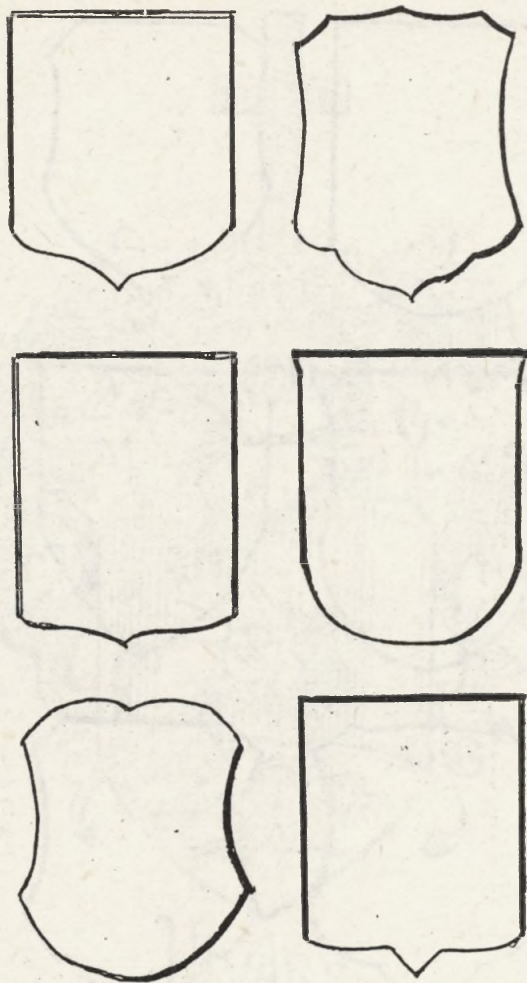


ÚJVÁRY

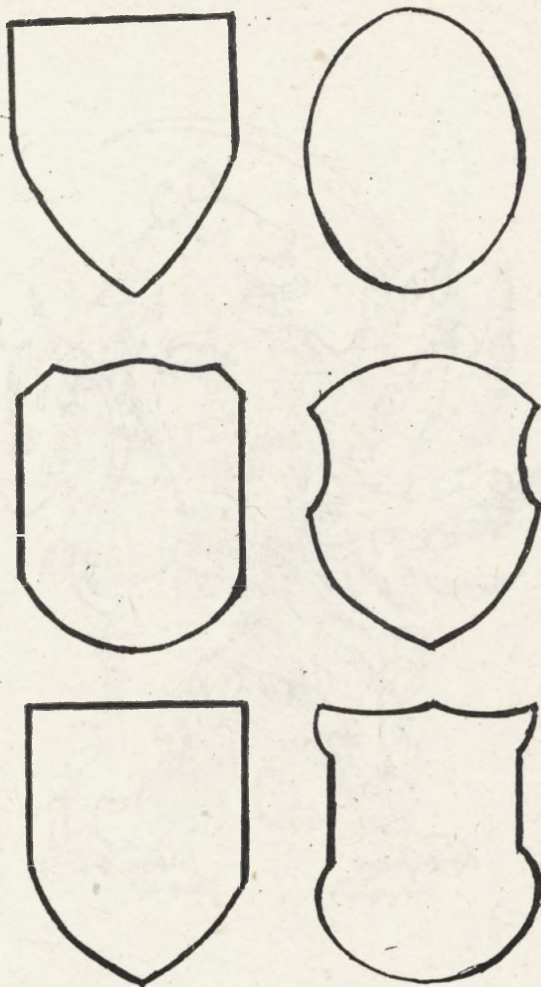
Hét



Pajzsformák



Pajzsformák



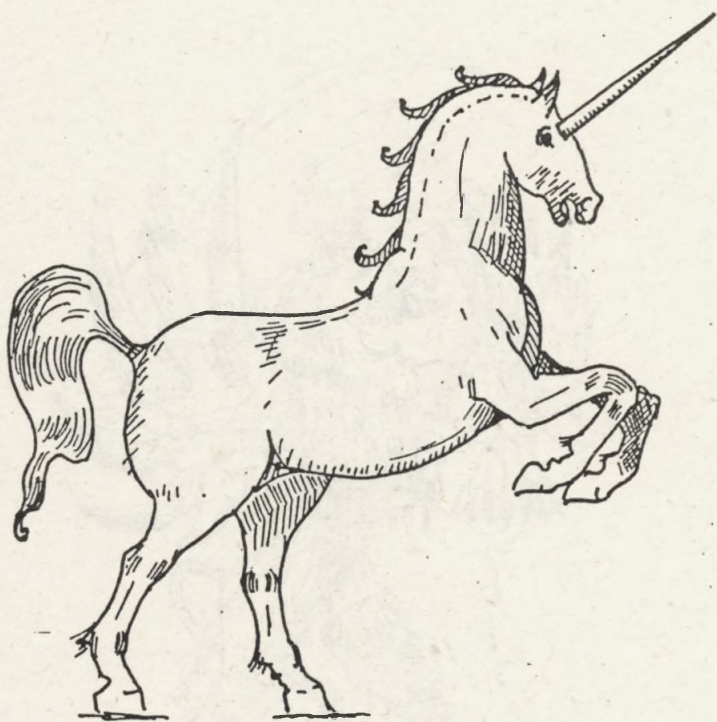
Pajzsformák



Álló oroszlán jobbában karddal



Griff, két lábával öt nyilat tart



Egyszarvú



Koronából kiemelkedő egyszarvú



Kos



Szőlőtőkére támaszkodó bak



Két lábon álló gímszarvas



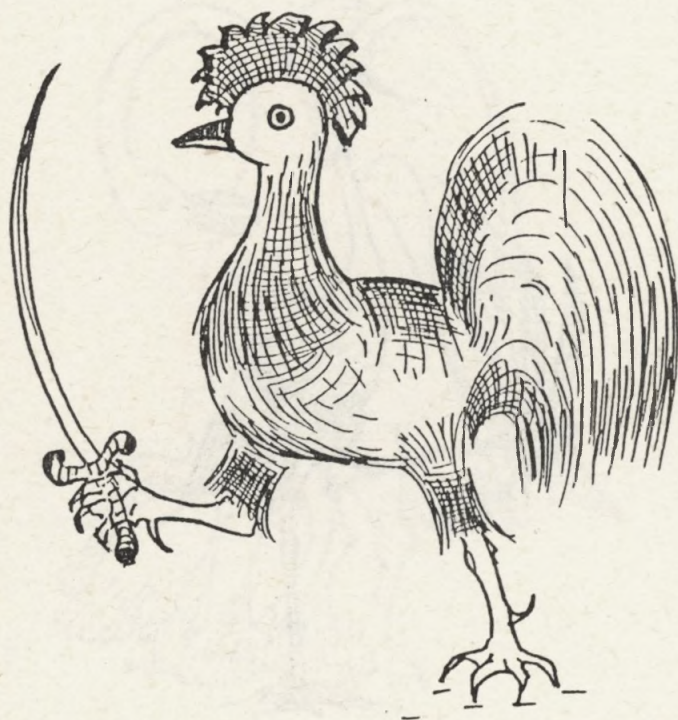
Szőlőtőkére felemelkedő medve



Fiait vérével tápláló pelikán



Féllábon álló gólya jobb lábával három tollat markol



Féllábon álló kakas jobb lábával kardot fog



Féllábon álló daru jobb lábával követ tart



Koronán nyugvó páncélos kar
kardhegyre tűzött török fejjel



Koronán nyugvó páncélos kar buzogánnyal



Páncélos vitéz jobb kezében bárdot tart



Vitéz, jobbjában kardot tart



Lóháton ülő vitéz



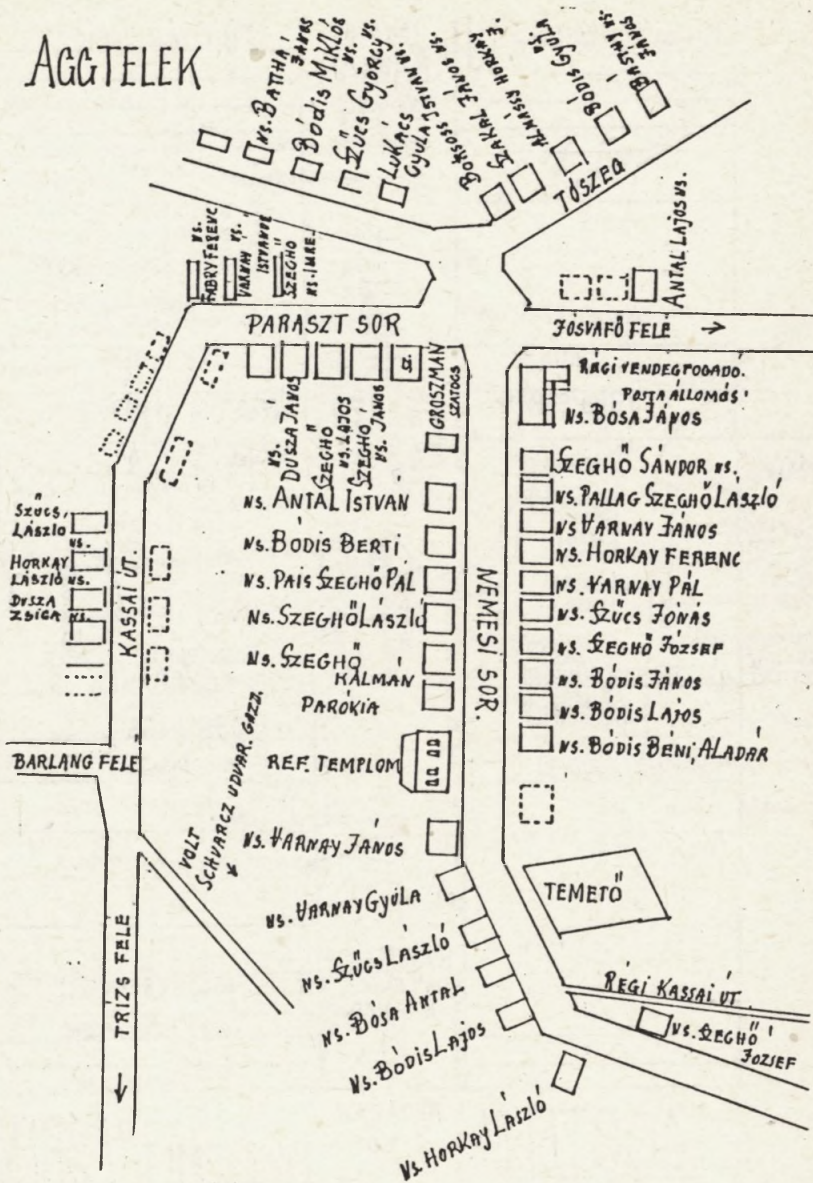
Ágaskodó lovon vitéz, felemelt jobbával kardot tart



Vágtató lovas jobb karjában zászlót tart

TELEPÜLÉSSZERKEZET ÉS TEMPLOMI ÜLÉSREND

AGGTELEK



FIÚGYEREKEK

ISKOLAS
KARZAT
KANTOR
HARMONIUM

FIÚGYEREKEK

FERFIK

MS. SZAKALL VARNAY MS.
MS. BODIS
MS. VASS, FABRY MS.

MS. BASTHY, BOKROSS
MS. SZÜCS
MS. HORKAY
MS. SZEGHO BOSA MS.

LEANYGYEREKEK
ISKOLAS

KATEDRA
LÉCA
SZOSZEK

BEJARAT.

ÜR-
ASZTALA

ISKOLAS
LEANYGYEREKEK

MS. BOSA, VASS
MS. BODIS II.
MS. HORKAY
MS. SZÜCS, BASTHY, BOKROSS

NOK

KARZAT.
1. LEGENYEK
2. KORSZERIN
3. ↑
4.
5.

GREG. LEGENYEK
IFJÚ LEGENYEK
KONFIRMÁLTAK

AGGTELEK

BEJARAT.
FŐ

TEMLOMI ÜJESREN

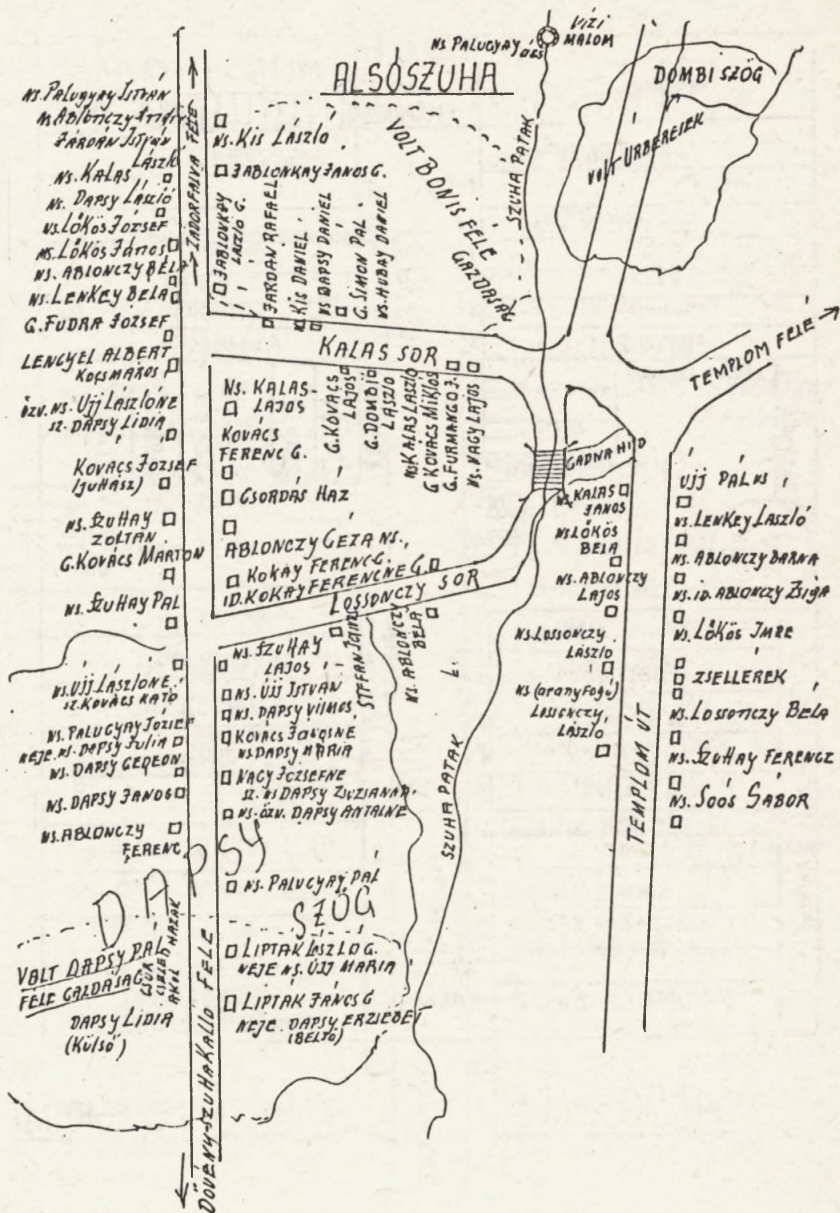
OLDAL
TORNAG
ASZTALA
1005

5205
ASZTALA
SZONYOK

PAPNETANITONE

MS. SZEGHO

MS. VARNAY, BODISI





KÖZSÉGI PÁSTOR

- HÁZ

HÉT

TAROKIA

ZIEGEL JENŐ ☐ KÖCSMÁ EGYHÁZI TULAJDON.
BOLTNS. VATTAY FERENC ☐NS. HÉTHY LÁSZLÓ ☐NS. LÖKÖS LAJOS ☐NS. CSISZÁR JÁNOS ☐SZEKERES JÁNOS ☐NS. JSTÓK JÁNOS ☐NS. VATTAY BÉLA ☐NS. VATTAY LÁSZLÓ ☐NS. IFJ. HÉTHY DÉNES ☐NS. ID. HÉTHY DÉNES ☐SZEKERES ALADAR ☐HÉTHY KAROLY ☐ TEJSZÖVETHEZETNS. HÉTHY LAJOS ☐NS. DIENES GYÖRGY ☐NS. LÖKÖS BARNA ☐NS. HÉTHY LAJOS ID. ☐NS. HÉTHY LAJOS IFJ. ☐NS. LÖKÖS LÁSZLÓ ☐NS. LÖKÖS GYÖRGY ☐NS. LÖKÖS JÁNOS ☐☐ MIHÁLY JÓZSEF☐ TOTTH JÓZSEFNE ☐ HAJDU☐ NS. CSISZÁR LAJOS ☐ TESTVÉREK☐ NS. HÉTHY DÉNES☐ IFJ. TOTTH LAJOS ☐ NS. BÁBECZKY☐ KAROLY ÉS JÁNOS☐ NS. LÖKÖS LAJOS☐ NS. BABUS ISTVÁN☐ MORV. ISTVÁN☐ NS. HÉTHY DEZSŐ☐ NS. LÖKÖS SÁMUEL☐ KOVÁCS KAROLY☐ KOVÁCS ISTVÁN☐ NS. POGONYI JÁNOS☐ NS. LÖKÖS SÁNDOR☐ DROPPA JÓZSEF SZATÓCS ☐☐ NS. HÉTHY GYÖRGY ☐☐ NS. LÖKÖS JÁNOS☐ NS. LÖKÖS SÁNDOR☐ NS. DEME LÁSZLÓ☐ NS. ÚJVÁRY IMRE☐ NS. LÖKÖS ISTVÁN☐ NS. VARNAY JÁNOS☐ NS. ÚJVÁRY FERENC

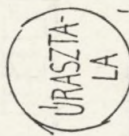
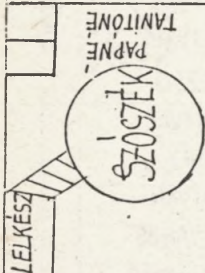
TEPLOMI ÜLÉSREND

KABZAT

HÉT

	BEJÁRAT	
	↓	
4.	5	4.
N ^s . FELSO LOKOS.		
3.		3.
N ^s . DIENES TÓTH SZEKERES		
2.		2.
N ^s . ÚJVÁRY CSISZÁR		
1.		1.
N ^s . LOKOS ALSO		

4.		4.
SZEKERES		
3.		3.
TÓTH DIENES		
2.		2.
HÉTHY		
1.		1.
HÉTHY		



HÉTHYÉK SZEKE

WARAY CS	DEZSO
DENES CSALADJA	LÁSZLO ES TAMAS CSALADJA
LÁJOS	

N ^s . ÚJVÁRY CSISZÁR
N ^s . ÚJVÁRY LÁSZLO TÓTH,
KOVÁCS,

FÉRFIAK

N ^s . ALSO LOKOS
N ^s . FELSO LOKOS DIENES
TÓTH VATTAY
SZEKERES

← RAGÁLY FELE

IMOLA

NS LENKEY JMRE ☐

NS. PALUR RAFAEL ☐

NS. LENKEY BERTI ☐

NS. OSVATH JÓZSEF ☐

NS. PALUR JSTVAN ☐

AS. GADNA FERENC ☐

NS. OSVATH PAL ☐

NS LENKEY ZSIGA ☐

zs. TARGALI JANUS ☐

FEHER PAL ^{zs.} ☐

AS. GÜMÖRI BARN ☐

NS. LENKEY FERI ☐

NS. LENKEY JMRE ☐

MARKUSZ J.

NS. VAXAIAN FERI ☐

NS. KOCZ
ANA

AS. KOCZ
SAMLEA

GÁL SZÖG

☐ GALAMBOSI BELA AS.

☐ LENKEY BERTALAN NS.

☐ NS. LENKEY FERENC

☐ NS. LENKEY LAJOS

☐ NAGY SANDOR AS.
(LENKEY ANNA)

☐ RAGÁLYI BERTALAN NS.

☐ NS. RAGÁLYI LÁSZLO

☐ NS. ARDAY LÁSZLO

☐ ISKOLA LENKEY GYORGY

☐ REFPA-
ROKIT.

NS. ENKE
ANTAL

ALMEI
ADAM

MOVART
ENKE

VAXMAN
LÁSZLO

NAGY
LÁJOS

NS. KOCZ
ANA

LELETEI VÖLCY FELE →

☐ NS. OSVATH PAL ☐

NS. OSVATH BELA ☐

AS. VARADI SANDOR ☐

NS. OSVATH RAFAEL ☐

AS. FEJES PETER ☐

NS. OSVATH BERTALAN ☐

AS. GÖMÖRI PAL ☐

NS. OSVATH BERTALAN ☐

NS. OSVATH JÁNOS ☐

NS. LENKEY DANIEL ☐

NS. LENKEY MIK-
LCS ☐

☐ NS. LENKEY JÁNOS
NS. LENKEY MIKLÓS

☐ NAGY LAJOS

VAXMAN LÁSZLO NS. DOBOSIARÓL NS.
ELŐDOK

KALLA JÓZSEF NS.

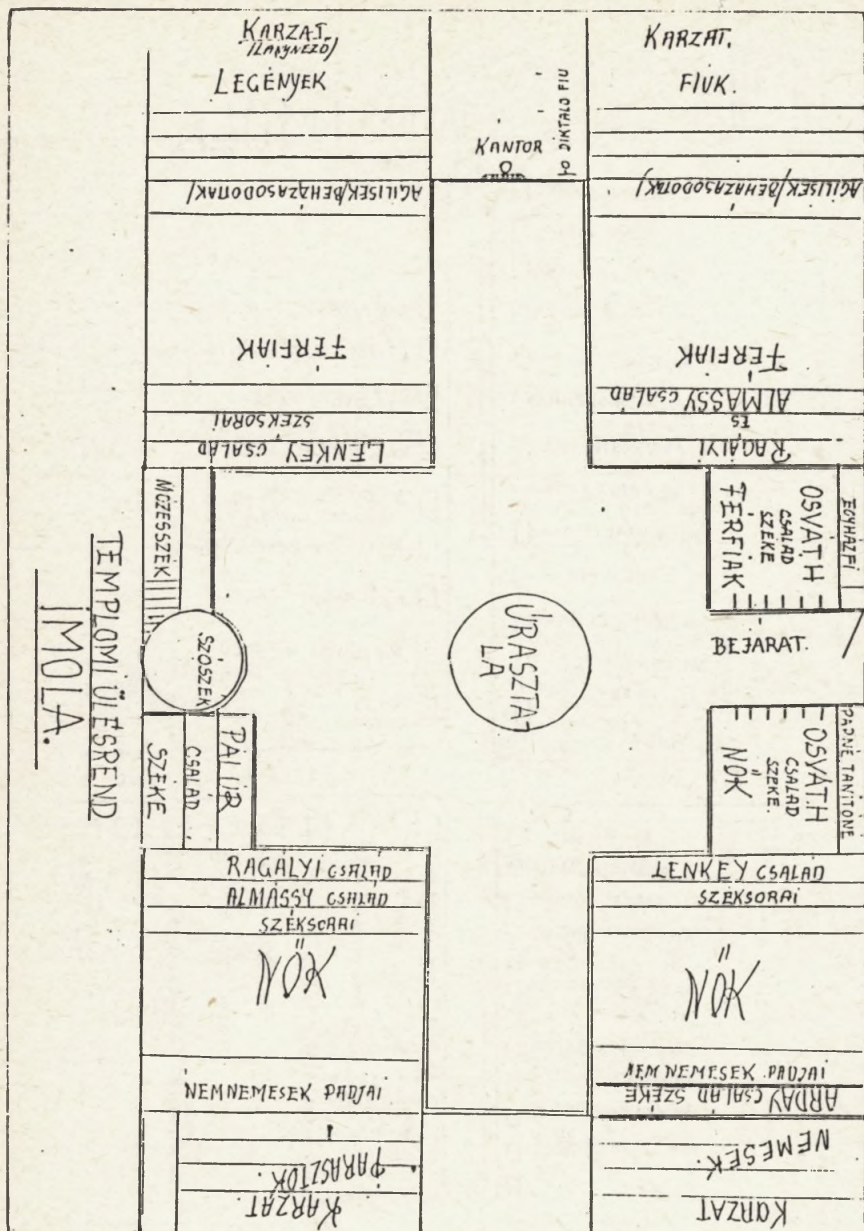
OSVATH PAL NS.

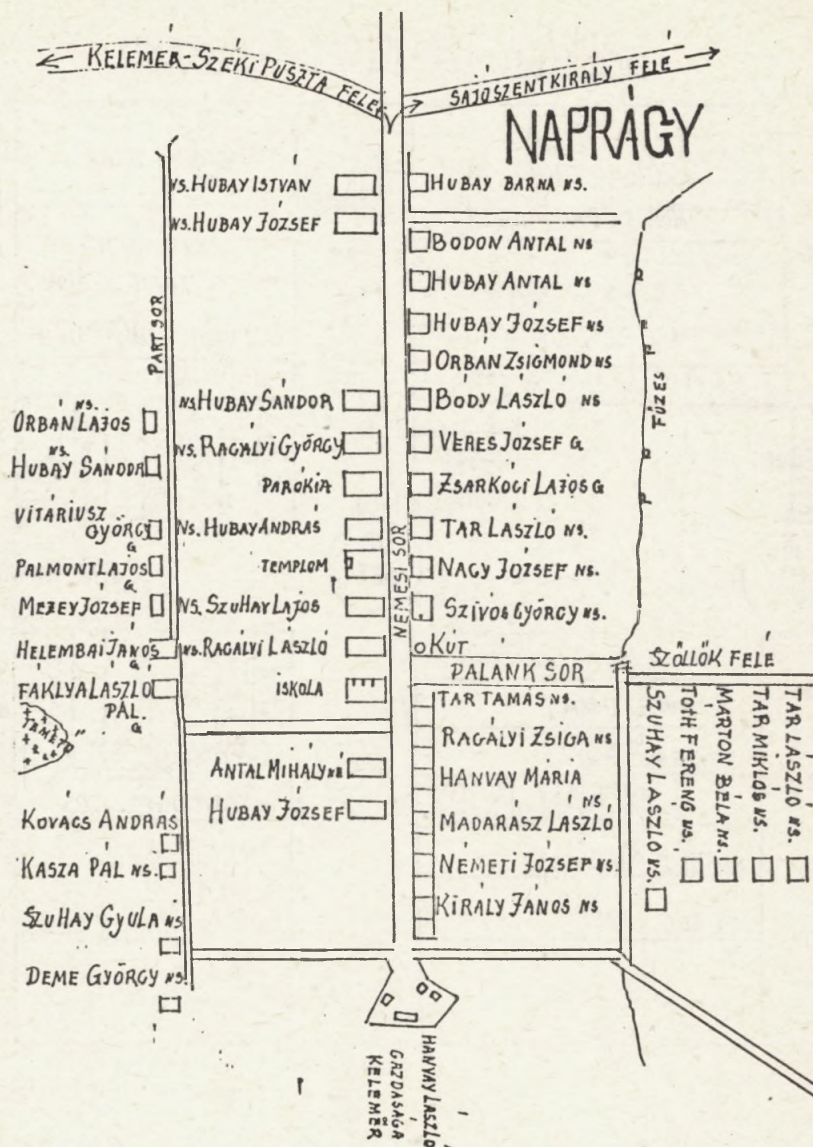
OSVATH MAXI NS.

KÖZS. RTH. DANIEL

NS. OSVATH PAL

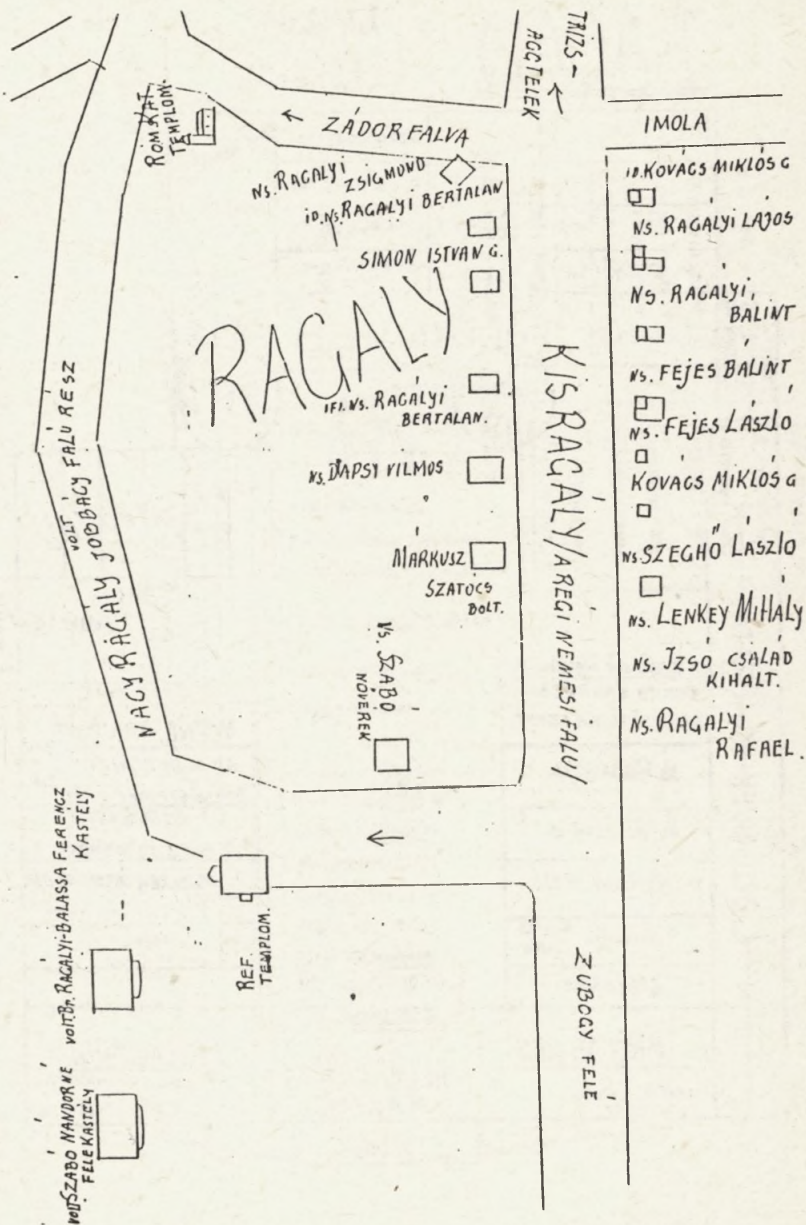
NS. OSVATH RAFAEL
NS. LENKEY LAJOS
NS. LENKEY RAFAEL
AS. SZABÓ LAJOS
AS. NAGY JÓZSEF
NS. ALAIASSY DANIEL
NS. OSVATH DANIEL
NS. OSVATH JÓZSEF





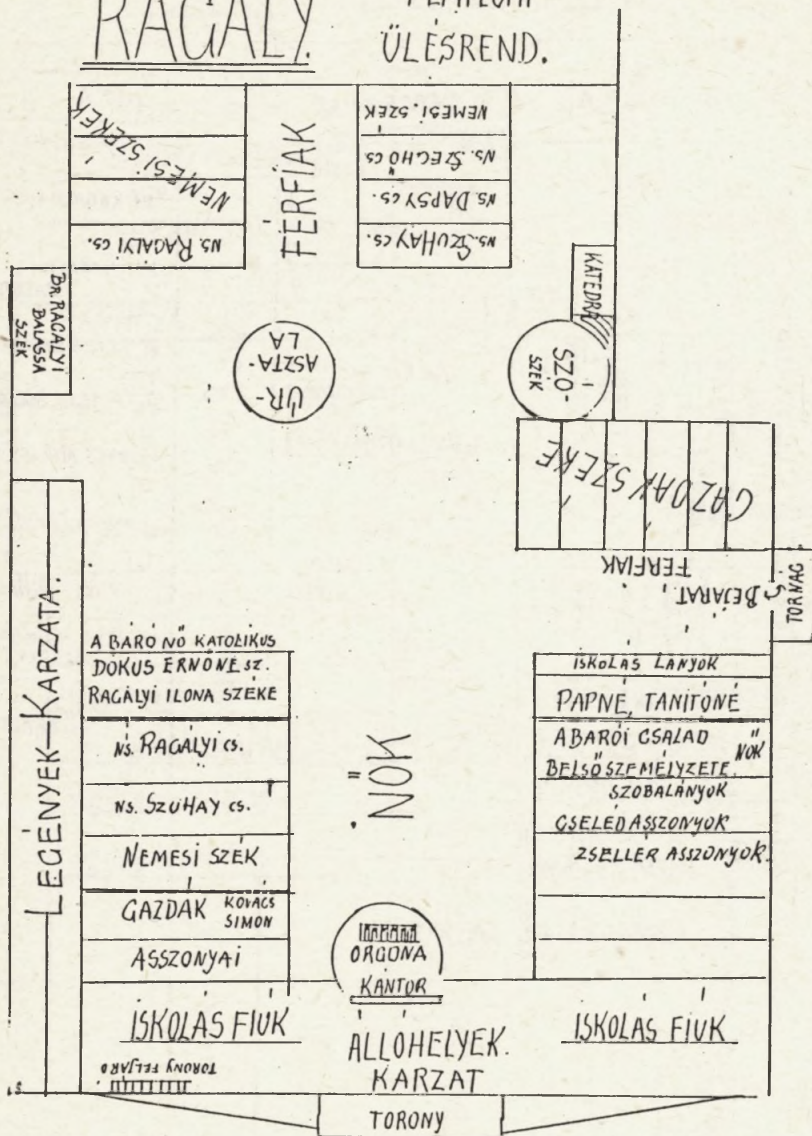
NAPRAGY TEMLÓMI ÜLÉSREND.

<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">KATEDRA</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">SZÉK</div> </div>		<div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); font-weight: bold;">FERFIK</div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px;">HUBAY</div> </div>		<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); border: 1px solid black; padding: 2px;">SZÉK</div> </div>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---



RACÁLY

TEMLOMI ÜLÉSREND.



SAJÓVELEZD.

<input type="checkbox"/>	NAGY PÁL JÁNOS G.
<input type="checkbox"/>	VARGA JÁNOS G.
<input type="checkbox"/>	JOBBÁGY LAJOS G.
<input type="checkbox"/>	KÖVÉR BARNÁ NS.
<input type="checkbox"/>	KÖVÉR JÓZSEF NS.
<input type="checkbox"/>	SAFRANY JÓZSEF NS.
<input type="checkbox"/>	KOVÁCS PÁL NS.
<input type="checkbox"/>	CSÁK MIHÁLY NS.
<input type="checkbox"/>	SAFRANY LÁSZLÓ NS.

<input type="checkbox"/>	KÖVÉR PÉTER NS.
<input type="checkbox"/>	JOBBÁGY JÓZSEF G.
<input type="checkbox"/>	KIS LAMER JÓZSEF G.
<input type="checkbox"/>	KOTO MIHÁLY G.
<input type="checkbox"/>	JOBBÁGY MIHÁLY G.
<input type="checkbox"/>	PÖCZIK BALINT G.

<input type="checkbox"/>	ISKOLA
<input type="checkbox"/>	TEMPLON
<input type="checkbox"/>	PARASZTI SOR
<input type="checkbox"/>	PASZTORH.
<input type="checkbox"/>	MANDOVY VITELI TELEK
<input type="checkbox"/>	HOFMANN GAZD.
<input type="checkbox"/>	CSÉLED HATÁK

<input type="checkbox"/>	KIS LITVÁ G.
<input type="checkbox"/>	CSÉLED ISTVÁN G.
<input type="checkbox"/>	MEZŐS ZS.
<input type="checkbox"/>	SAFRANY JÓZSEF NS.
<input type="checkbox"/>	LAMER JÓZSEF NS.
<input type="checkbox"/>	NAGY SANDOR NS.
<input type="checkbox"/>	BÖSZÖRMENYI LÁSZLÓ NS.
<input type="checkbox"/>	CSOLTÓ LÁSZLÓ ES MIHÁLY NS.

<input type="checkbox"/>	JOBBÁGY J. G.
<input type="checkbox"/>	CSÁK ZSRE G.
<input type="checkbox"/>	LAMER BALÁZS G.
<input type="checkbox"/>	RETI SANDOR G.
<input type="checkbox"/>	JOBBÁGY JÓZSEF G.
<input type="checkbox"/>	SZABÓ LÁSZLÓ G.
<input type="checkbox"/>	GENES PÁL G.
<input type="checkbox"/>	VL. FÖRÉNYI Y. B. TÁRSAS.

HOFMANN GAZD. UDVAR

TEMLOMI ÜLÉSREND

<input type="checkbox"/>	FORGON ERZSEBET NS.
<input type="checkbox"/>	KALAS BELA NS.
<input type="checkbox"/>	DIENES JOZSEF NS.
<input type="checkbox"/>	PAPP KÁROLY NS.
<input type="checkbox"/>	VARNAI FERENC NS.
<input type="checkbox"/>	KALAS LÁSZLÓ NS.
<input type="checkbox"/>	CSISZAR GYULÁN NS.
<input type="checkbox"/>	MOZSAR LAJOS NS.
<input type="checkbox"/>	DAPSY LAJOS NS.
<input type="checkbox"/>	ÚJJ ANDRÁS NS.
<input type="checkbox"/>	ÚJJ LÁSZLÓ NS.

<input type="checkbox"/>	G. TÓTH KÁROLY
<input type="checkbox"/>	NS. CSISZAR N.
<input type="checkbox"/>	NS. RETNYESZTI
<input type="checkbox"/>	NS. KALAS JÁNOS
<input type="checkbox"/>	NS. NAGY JÁNOS
<input type="checkbox"/>	NS. DIENES ISTVÁN
<input type="checkbox"/>	NS. PAJZS LAJOS
<input type="checkbox"/>	NS. ÚJJ PÁL
<input type="checkbox"/>	NS. KISMARTON GÁBOR
<input type="checkbox"/>	NS. DIENES DANIEL

NEMESI SOR

SAFRANY JOZSEF CSM.
KÖVER BALZS CSM.

KARZAT	
TOBBAGY	
SAFRANY, LAMER	
VARNAV	

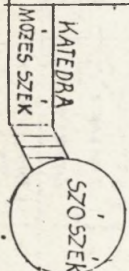
SAJOVELEZD
 TEMPLOMI
 ÜLÉSREND. ~
 JOBBAGY
 JNCEBY, VÁRRO LANTER
 DIENES, MOLNAR
 DARS
 UJ NAGY

FÉRFIAK

CSAK	CSISZAR	TOTH KALAS.	JDOSEK	EGYHAZI
1	2	3		

↑

FŐBEJÁRAT	PARASZT SOR FÉLŐL
-----------	----------------------



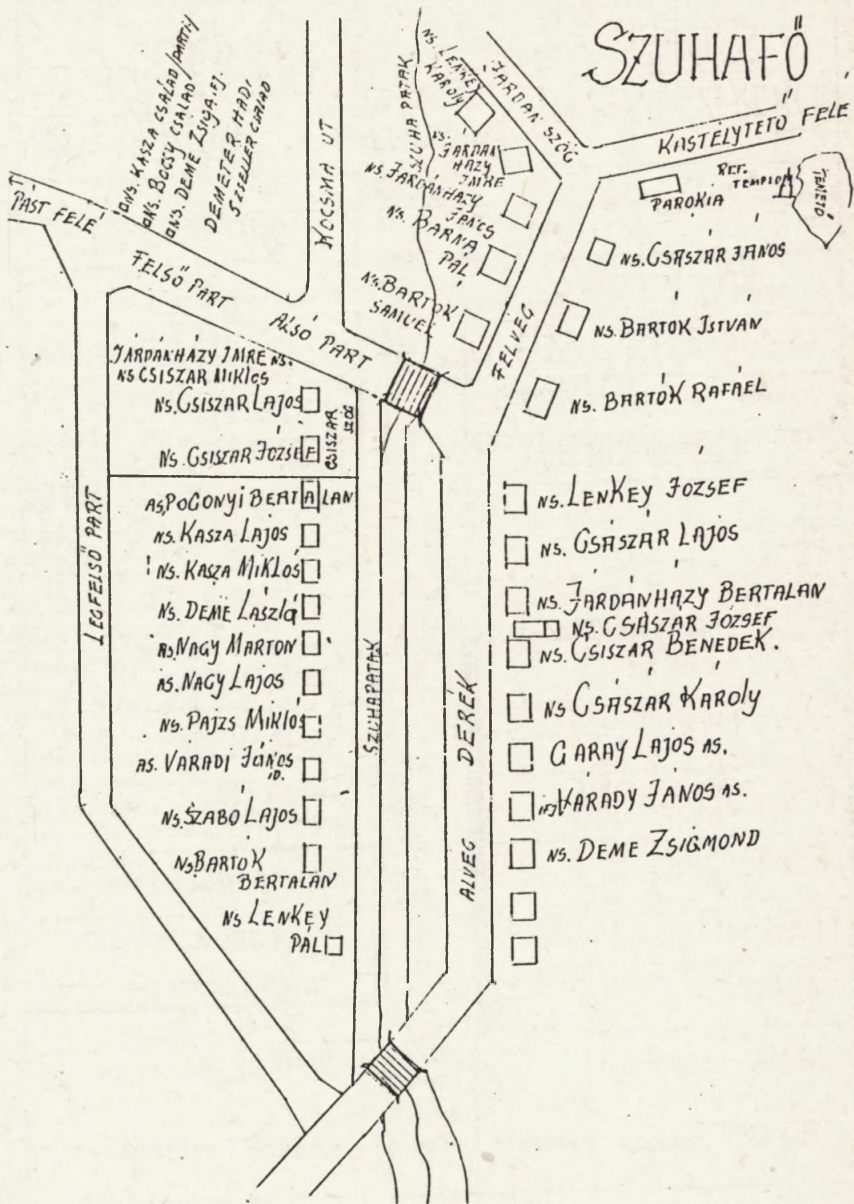
PAPNE, TANITONE,
KÖVER,
SAFRANY,
CSAK JÓBÁGY,
KOTÓLÁMER
ELKESETTEK

11 NOV

OLDALBE-
JÁRAT

NEMESI
SORRÓL

1. VARNAY, MOLNAR, DAPSY,
2. DIENES, PAPP, CSISZAR,
3. UJFI NAGY,
4. KALASZTOH,
NEMESSORI LANYOK
JDEGENEK



LEGÉNYEK		ISKOLÁS GYEREK		SZÜHATÓ.	
ÖREG NEMES		HARMONIMUM			
		KANTOR			
PARASZTOK		FÉRFIAK		BOCSY	
KASZA				CSASZAR BARNA	
CSISZAR				NAGY DEME	
JÁRDANHÁZ				BARTOK	
LENKEY				PRESBITERISZÉK	
		NŐK		URASZTALA	
GARAY					
CSASZAR					
VATTAY				KALAPOS SZÉK	
PAPNE, TANITÓNE,				VATTAY SZÉK	
JÁRDANHÁZ					
CSISZAR,					
KASZA, BOCSY					
ZSELLÉR ASSZONYOK					
MINDENKI SZÉKE					
JÁRDAN SZÉK					
NEMES LEGÉNYEK					
PARASZT ZSELLÉR --					

ZÁDORFALVA.

DANSZKY ISTVÁN.

LENKEY ZSIGA NS

NS. HEGYI ISTVÁN

NS. DEMESANDOR

NS. HORKAY SANDOR
NS. HORKAY LAJOS

SEJMES PÁL SZATÓ

BATTA FERENC DEME ISTVÁN

ROTH MIKSA SZATÓ
KÖCSMÁROS

FÜKÖ LAJOS
KEMENY LAJOS
BATA LAJOS
BATA LAJOS
BATA LAJOS
BATA LAJOS

RAGÁLY-ACGTELEK FELE

1. FÜKÖ LAJOS
2. GREGOR JÓZSEF
3. NS. GRAM PÁL
4. NS. RAGÁLY LAJOS
5. NS. LEUKY LAJOS
6. NS. BATA ZOLTÁN
7. NS. BATA BELA
8. NS. RAGÁLY LAJOS
9. NS. LEUKY LAJOS
10. NS. BATA ZOLTÁN

1. NAGY KAROLY NS.
2. DEME ZSIGA NS.
3. VARMAY GYULÁN
4. DUSZA PÁL NS.
5. KOSIK MIHÁLY NS.
6. HORKAY ISTVÁN NS.

KEMENY LAJOS ES PÁL

NS. INJ DUSZA PÁL

NS. PAJZS LAJOS

NS. BARNÁ FERENC

TAR: ISTVÁN NS

GALKO JÁNOS NS

FÜHÁSZ PÁL NS

KÖZSÉG HÁZA

SZINHÁZ FELE

NS. SÓCS LAJOS
NS. ORÁN LAJOS

NS. BATA BERTALÁN

NS. BATA LAJOS

NS. KOSIK JÁNOS

NS. DUSZA ZSIGA

NS. DUSZA PÁL

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

NS. BATA FERENC

J PAROSOK

OLÁH LAJOS KÖMIVES

AMBRUS FERENC NS. II

FÜKÖ FERENC NS. II

FÜKÖ LAJOS NS. II

KATONA PÁL NS. II

HORKAY (JOZSEF) SANDOR NS. II

YIDONYI FERENC NS. II

NAGY FERENC NS. II

KOVÁCS BERTALÁN NS. II

POZSAY ISTVÁN NS. II

HORKAY JOZSEF NS. II

KOVÁCS CSÉPLŐ GÉPÉSZ

VARGA MÁRTON

PAJZS DÁNIEL NS.

KOVÁCS MESTER

KEMENY PÁL CIPÉSZ

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

KEMENY LAJOS CSIZMADIA

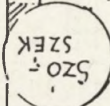
KEMENY LAJOS CSIZMADIA

ZÁDORFALVA TEMPLOMI ÜLESREND.

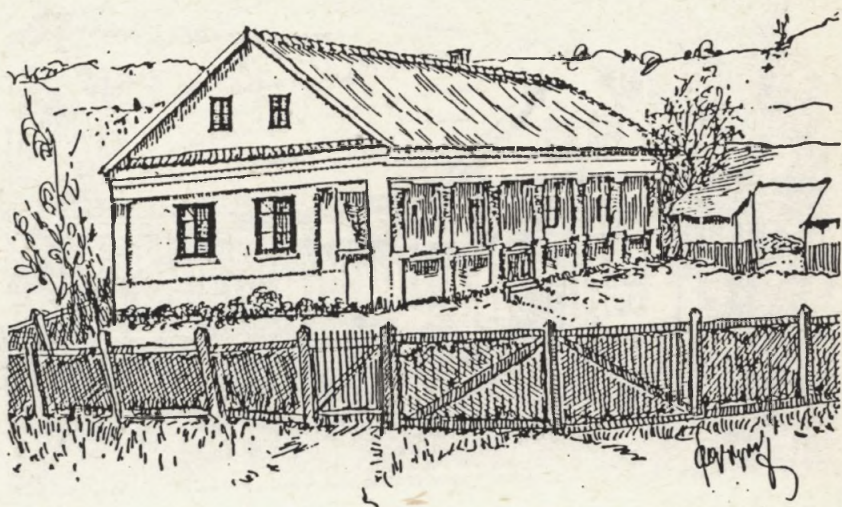
<p>LEGÉNYEK</p> <p>KARZAT</p>	<p>ELKESENEK</p> <p>KOVÁCS AMBRUS, POZSGAT, FÜKÖ,</p> <p>BANSZKY, KATONA, PALCSD</p> <p>MS. SOOS, MS. NAGY</p> <p>MS. SZEGHO, MS. RAGALYI</p> <p>MS. BATTAI, MS. DUSZA</p> <p>MS. DEME</p>	<p>PAPNE</p> <p>TANITONE</p> <p>SZÓ SZÉK</p> <p>KATEDRA</p>	<p>MS. DEME GÁNDOR CSALADJA</p> <p>MS. 5005 MS. NAGY</p> <p>MS. FERENC MS. LENKEY KERÉKGYÁRTÓ SZÉK</p> <p>OLAH MOLNÁR KATONA</p> <p>POZSGAT, KOVÁCS AMBRUS</p> <p>VIDONYI, FÜKÖ, KEMENY</p> <p>PALCSD</p>	<p>ELKESELTETKE-ÜLESE</p> <p>OLDAL</p> <p>TORKAC</p>	<p>KARZAT</p>	<p>1. MS. LENKEY</p> <p>2. MS. LENKEY</p> <p>3. MS. HORKAY, MS. PAJZS</p> <p>4. MS. URBAN</p> <p>5. MS. TAR, MINDSZENTY</p>	<p>FELSO BATTAI</p>	<p>MS. BATTAI FELSO</p> <p>1. MS. LENKEY</p> <p>2. MS. HORKAY</p> <p>3. MS. PAJZS</p> <p>MS. DUSZA</p> <p>MS. KOSIK</p> <p>MS. TAR</p> <p>MS. SZEGHO</p>	<p>CYERÉK</p> <p>KARZAT</p>
-------------------------------	--	---	---	--	---------------	---	---------------------	--	-----------------------------

FÉRFIAK

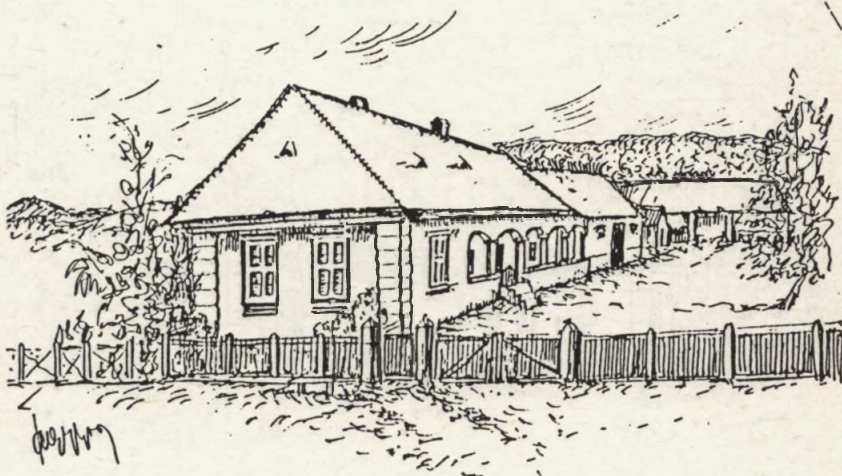
NŐK



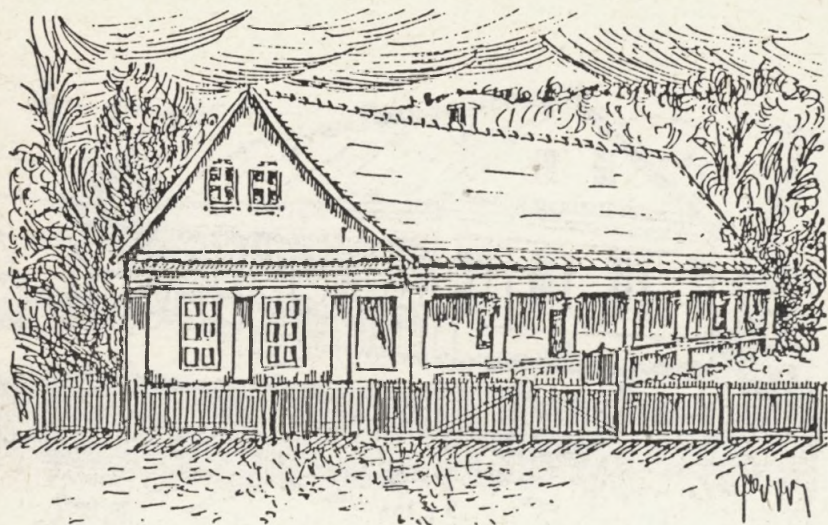
NEMESI KÚRIÁK ÉS LAKÓHÁZAK



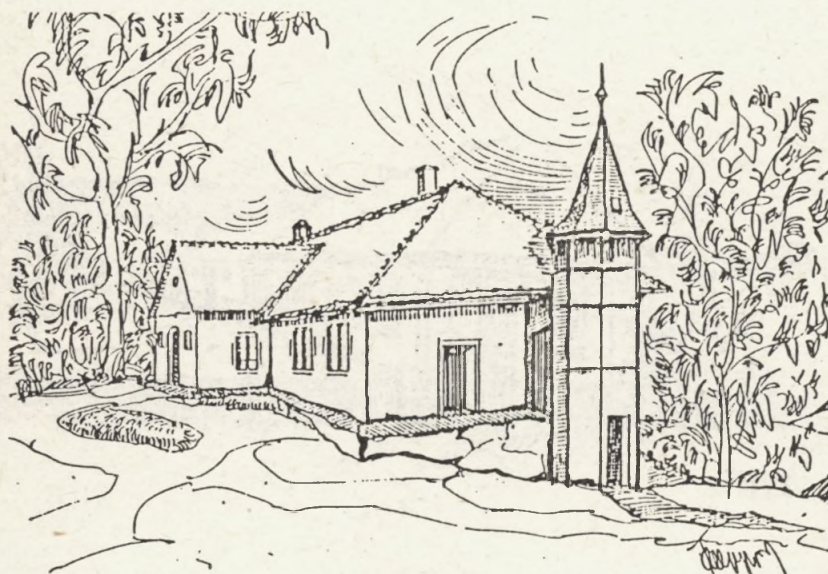
Imola



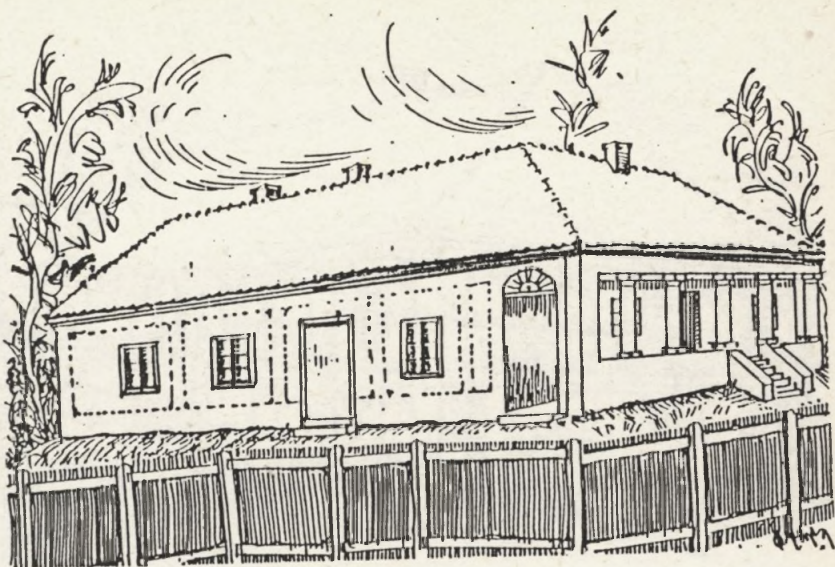
Imola



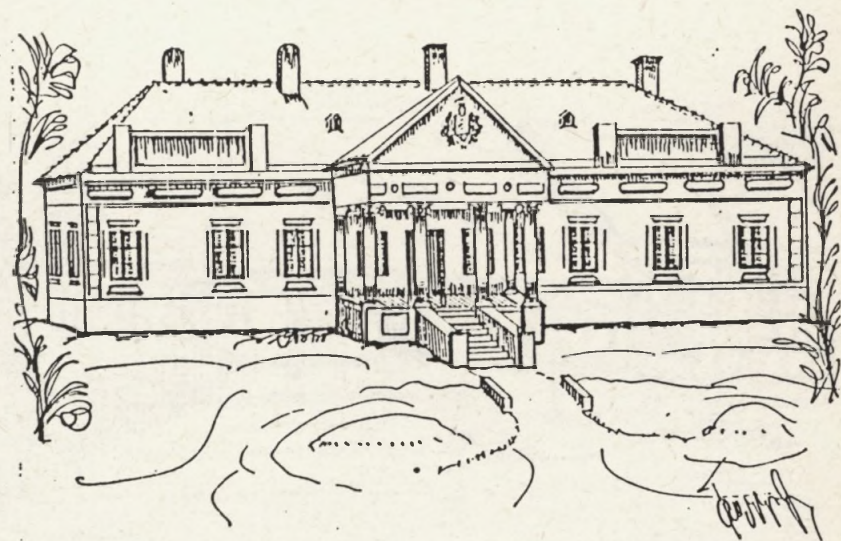
Imola



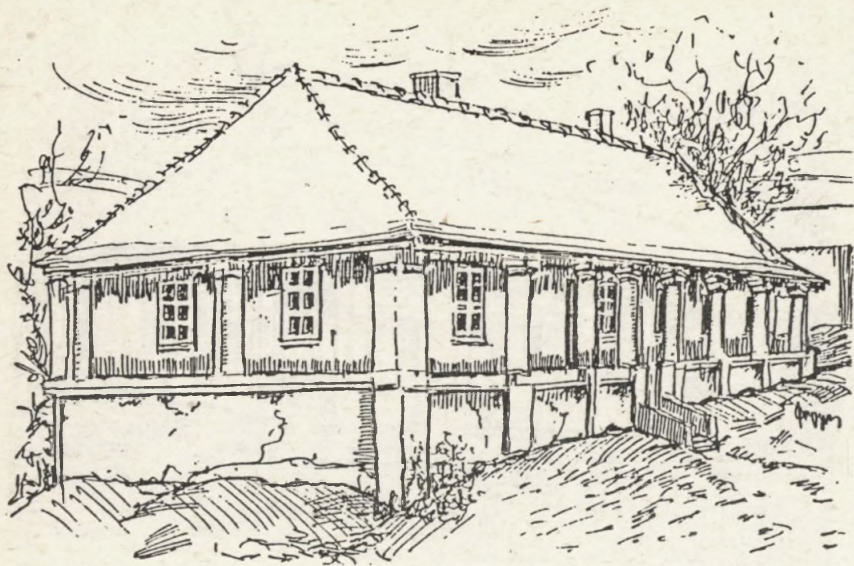
Kelemér



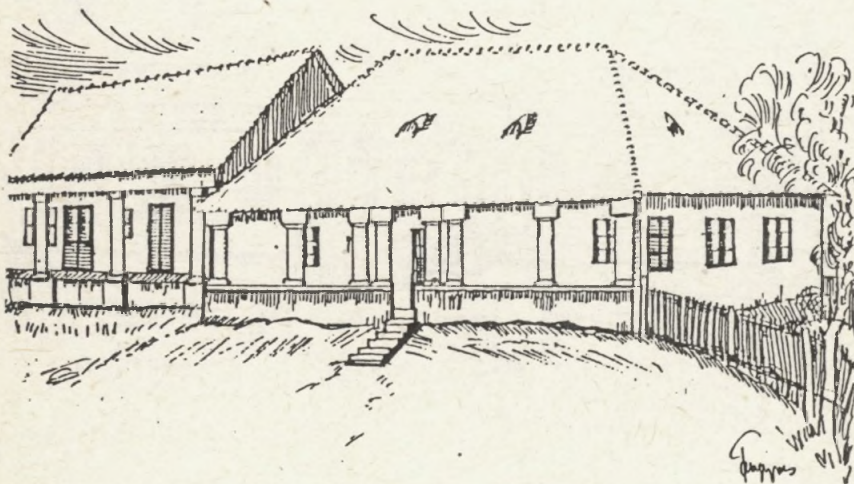
Kelemér



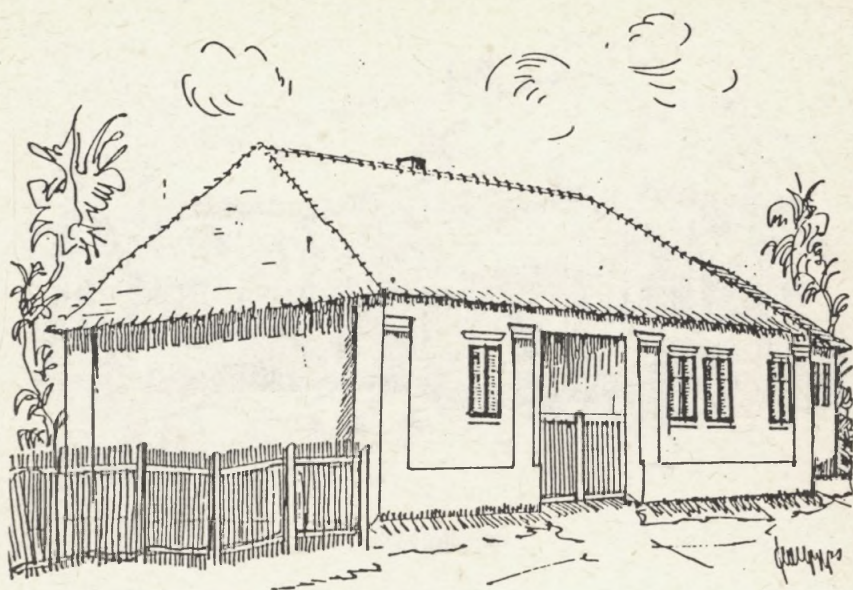
Kelemér



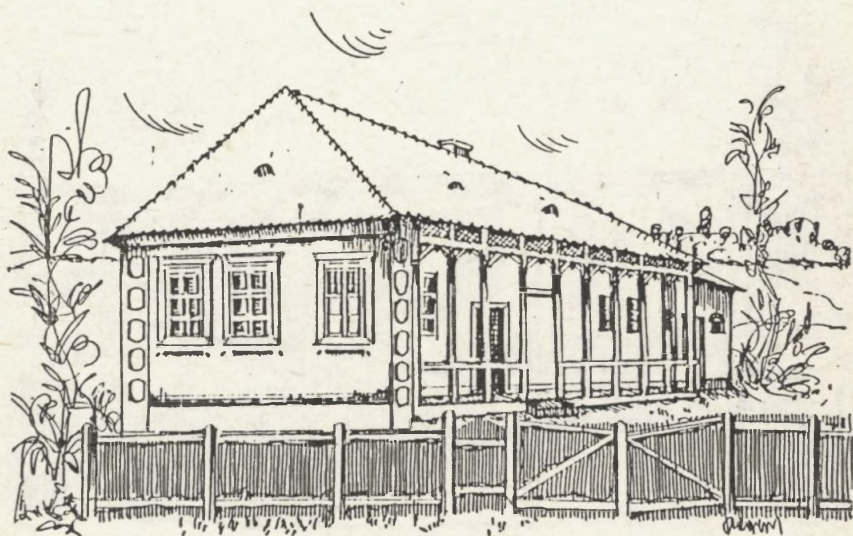
Kelemér



Kelemér



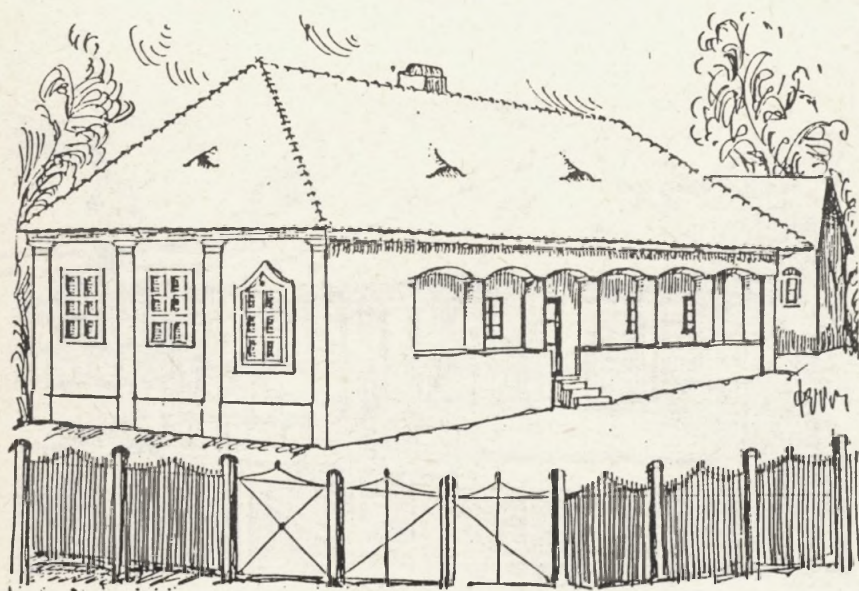
Ragály



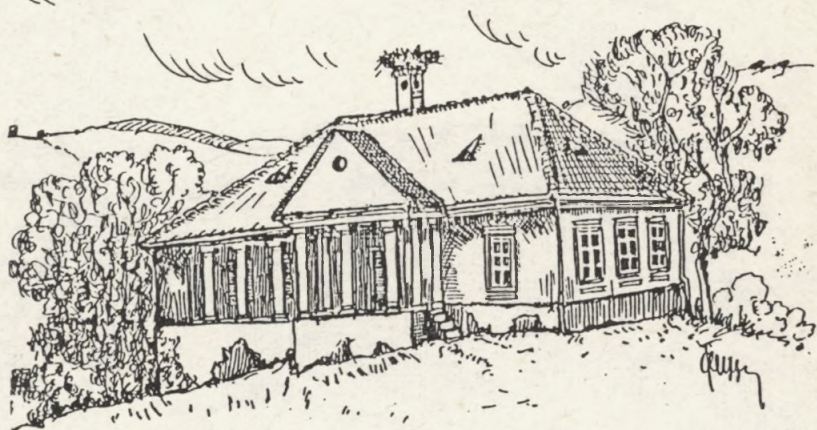
Ragály



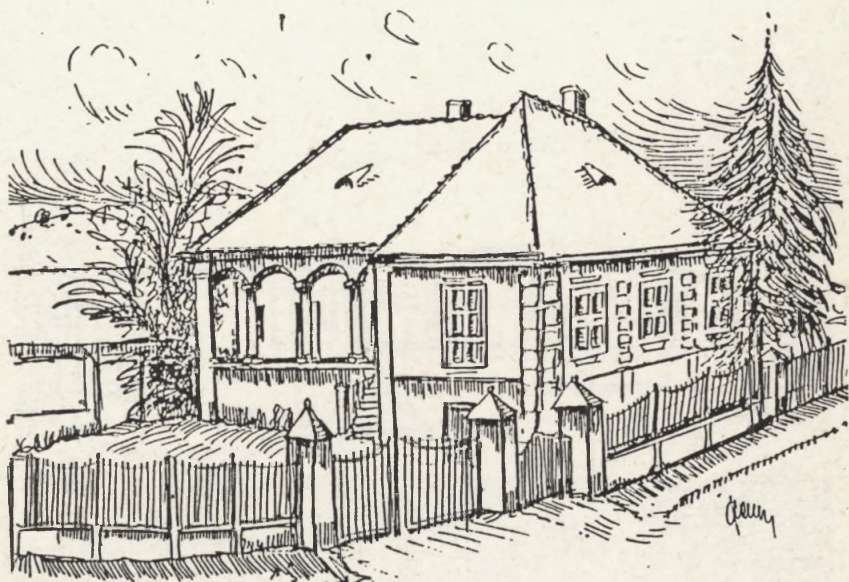
Szuhafő



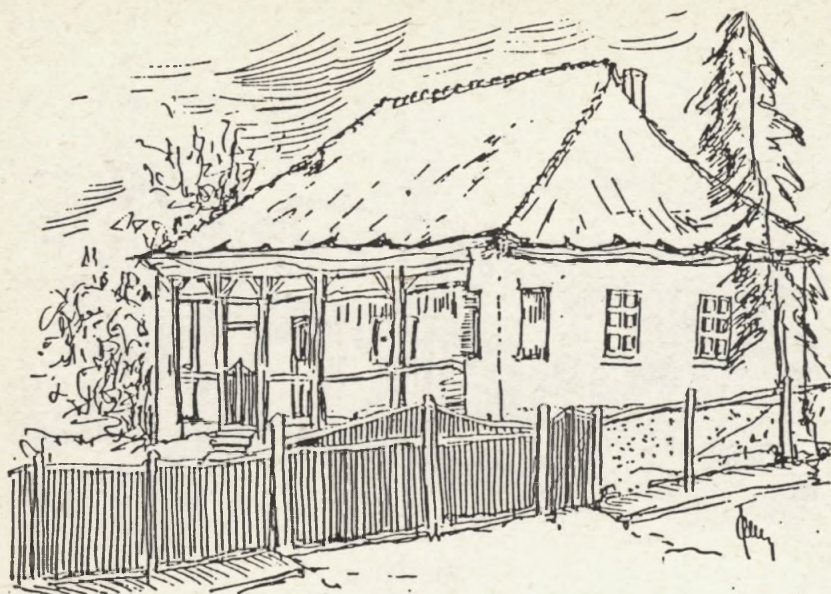
Szuhafő



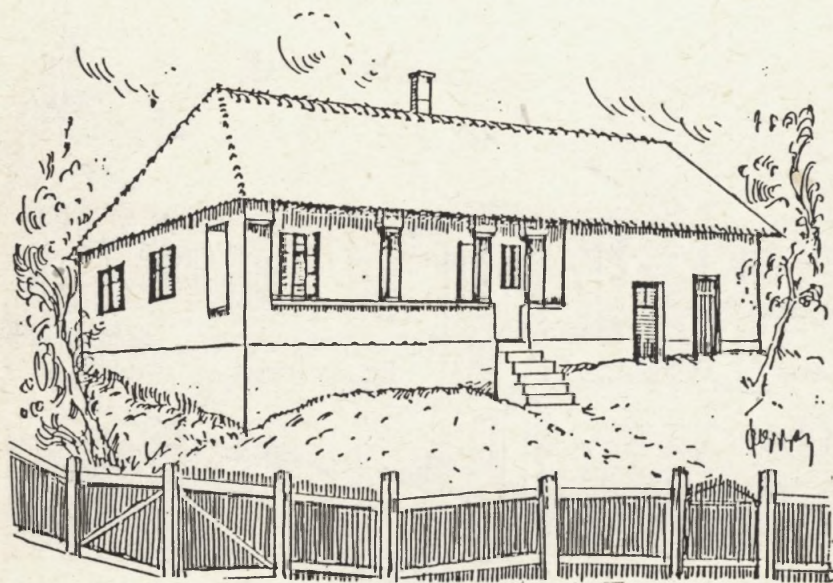
Zádorfalva



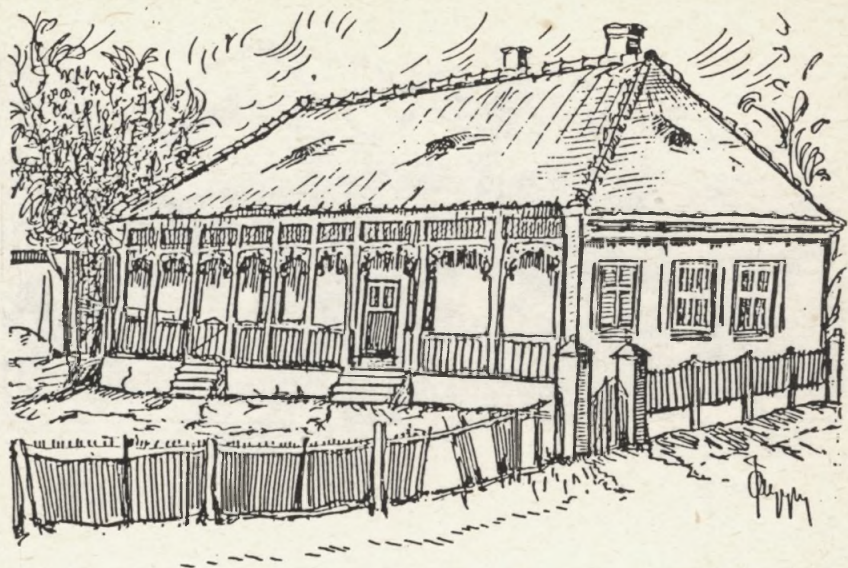
Zádorfalva



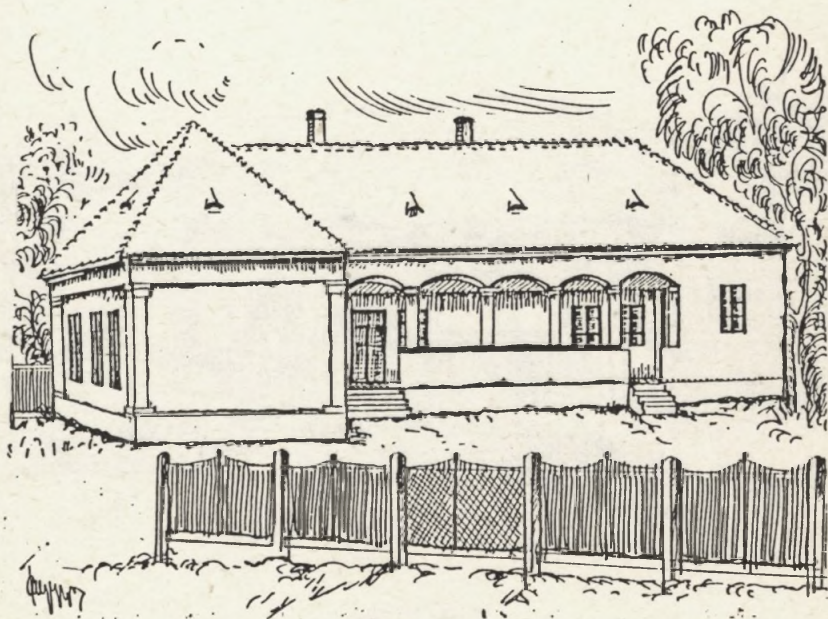
Zádorfalva



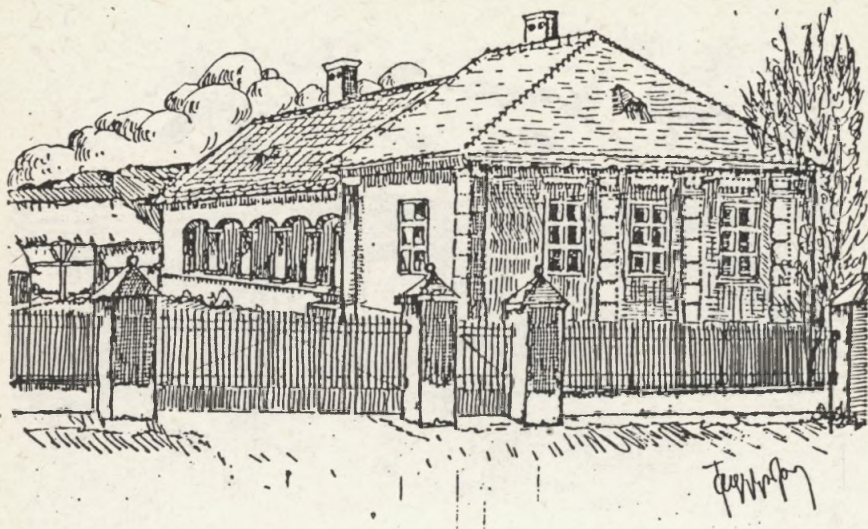
Zádorfalva



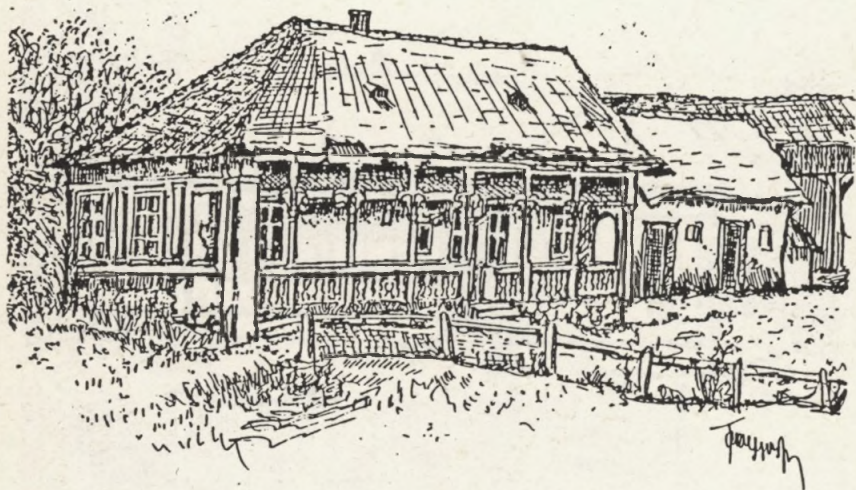
Zádorfalva



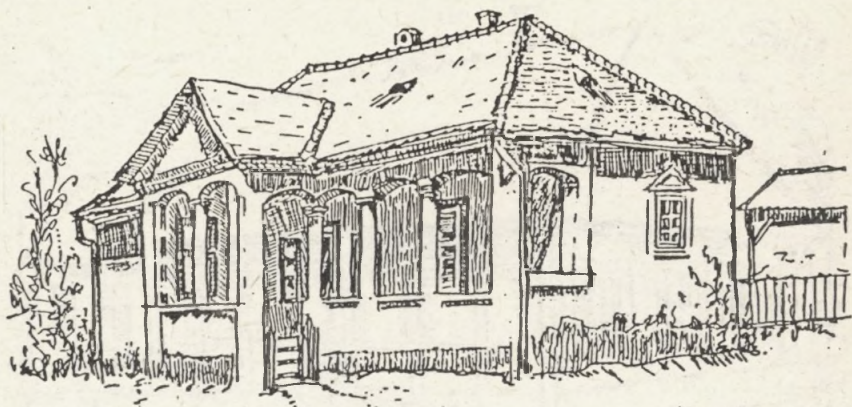
Zádorfalva



Zádorfalva



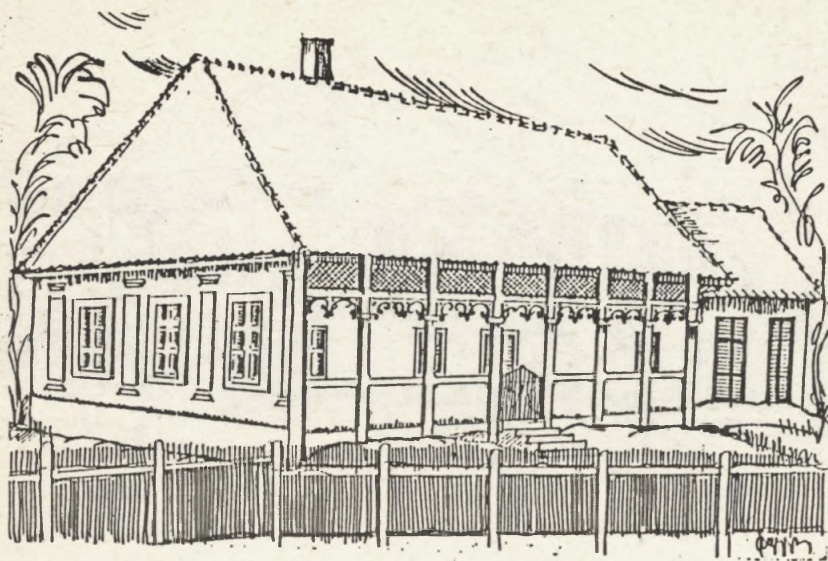
Zádorfalva



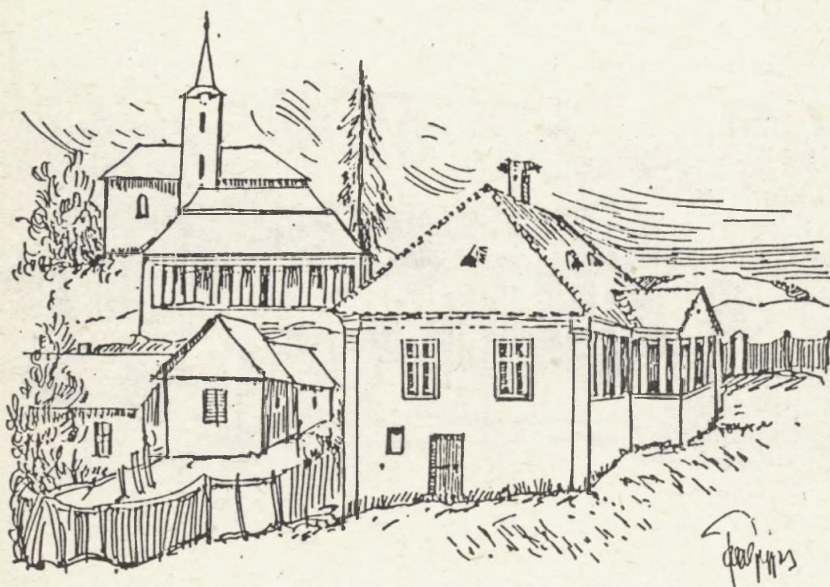
Zádorfalva



Zádorfalva



Zádorfalva



Zádorfalva

OBSAH

Úvod	5
Úcta ku predkom	7
Nová šľachta s erbom	8
Úradný poriadok v procese udelenia šľachtického titulu	9
Šľachtické erby	15
Udelenie šľachtického titulu	16
Formy šľachtických bydlísk	18
Zemepán, drobná šľachta, poddaný	18
Vrstvy šľachtické a poddanské	19
Pamiatky konštrukcie starých šľachtických osád v dedinách	19
Šľachtické rodiny v gemerskej župe pred bitkou pri Mohácsi	22
Drobné šľachtické rodiny po bitke pri Mohácsi	23
Potomkovia drobných šľachticov v službe zemepánov	24
Rola drobných šľachticov v politickom živote	26
Uzatváranie manželstva v dedinách drobných šľachticov	28
Rola sediaceho poriadku v kostole v relácii šľachtických a nešľachtických rodín	32
Dôležitosť školenia v rodinách drobných šľachticov	35
Krátky prehľad gemerských dedín	39
Aggtelek	39
Alsósózuha	43
Hét	46

Imola	50
Naprágy.	55
Ragály.	57
Sajóvelezd	60
Szuhafő	63
Zádorfalva	69

TARTALOM

Bevezetés	5
Az elődök tisztelete	7
A címerleveles újnemesség	8
A nemesítés folyamatának hivatalos rendje	9
Nemesi címerek	15
A nemesség adományozása	16
A nemesi lakóhelyek formái	18
Földesúr, kismanes és jobbágy	18
Nemesi és jobbágy rétegek	19
A régi nemesi településszerkezet emlékei a falvakban	19
Nemesi családok	21
Gömör megye nemes családjai a mohácsi vész előtt	22
Kismanesi családok a mohácsi vész után	23
Kismanesek utódai a földbirtokosok szolgálatában	24
Kismanesek szerepe a politikai életben	26
Házasságkötések a kismanesi falvakban	28
A templomi ülésrend szerepe	
a nemes és nem nemes családok viszonyában	32
Az iskoláztatás jelentősége a kismanesi családoknál	35
Rövid áttekintés a gömöri falvakról	39
Aggtelek	39
Alsószuha	43
Hét	46
Imola	50

Naprágy	55
Ragály	57
Sajóvelezd	60
Szuhafő	63
Zádorfalva	69

GÖMÖR NÉPRAJZA
SZERKESZTI: UJVÁRY ZOLTÁN

NÉPRAJZI TANSZÉK
Kossuth Lajos Tudományegyetem
DEBRECEN 10.
4010

- I. GÖMÖR NÉPRAJZA, I. Tanulmánykötet. Szerk.: UJVÁRY Zoltán. Debrecen, 1985.
- II. PINTÉR István: Dél-Gömör településnéprajza. Debrecen, 1986.
- III. KOTICS József: Kalendáris szokások a Medvesalján. Debrecen, 1986.
- IV. BENKŐ Éva: Nagycsalád a Medvesalján. Debrecen, 1986.
- V. UJVÁRY Zoltán: Fejezetek Gömör folklórjához. Debrecen, 1986.
- VI. FAGGYAS István: Kelemér. Fejezetek a község néprajzához. Debrecen, 1986.
- VII. DÁM László – D. RÁCZ Magdolna: Lakóházak Dél-Gömörben. Debrecen, 1986.
- VIII. CSERI Miklós: Népi építészet és lakáskultúra a Szuha völgyben. Debrecen, 1987.
- IX. DOBOSY László: Szedetttes szöttesek a magyarországi Gömörben. Debrecen, 1987.
- X. ZSUPOS Zoltán: Dél-Gömör gyűjtögető gazdálkodása. Debrecen, 1987.
- XI. UJVÁRY Zoltán: Gömöri népballadák Holló László illusztrációival. Debrecen, 1987.
- XII. FAGGYAS István: Fejfás temetők a magyarországi Gömörben. Debrecen, 1988.
- XIII. UJVÁRY Zoltán: Adomák Gömörből. Debrecen, 1988.
- XIV. PALÁDI-KOVÁCS Attila: Életmód, foglalkozás, nemzetiség. Debrecen 1988.

A sorozaton kívül jelent meg:

1. UJVÁRY Zoltán: Gömöri népdalok és népballadák. Miskolc, 1977.
2. kiadás: Szállj el, fecskemadár. Budapest, 1980.
2. SZALAY Emőke – UJVÁRY Zoltán: Két fazekasfalú Gömörben. Debrecen, 1982.
3. DOBROSSY István – FÜGEDI Márta: Termelés és életmód. Debrecen, 1983.
4. FAGGYAS István: Népéleti rajzok. Debrecen, 1984.
5. UJVÁRY Zoltán: Menyecske a kemencében (Adomák). Budapest, 1986.



KLTE 88-1234